

HƏMZƏ VƏLİMƏMMƏDOV

ONUN
İŞİQLI TALEYİ

(sənədli povest)

«APOSTROFF»
BAKİ – 2013

Məsləhətçi
Yusif Şixəliyev,
fizika-riyaziyyat elmləri üzrə
fəlsəfə doktoru

Redaktor
Hüsaməddin Abbasov,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Naşir
Akif Dənzizadə

Həmzə Vəliməmmədov.

V55 «ONUN İŞIQLI TALEYİ», Bakı,
«APOSTROFF» nəşriyyatı, 2013, 152 səh.

ISBN 978-9952-404-35-7

Əməkdar jurnalist, tanınmış publisist Həmzə Vəliməmmədovun «Şəxsiyyətlər» seriyasından sayca beşinci olan bu kitabı İkinci Cahan müharibəsinin cəsur döyüçüsü, uzun illər ucqar dağ rayonunda rəhbər vəzifələrdə fealiyyət göstərmiş, Lerikin inkişaf və tərəqqisində əvəzsiz xidmətləri olmuş mərhum Atamalı İslı oğlu Şixəliyevin şərəfli həyat yoluñu əks etdirən salnamədir.

Müəllif Atamalı Şixəliyev barədə arxiv sənədlərinə, cəbhə qəzetlərində, respublika mətbuatında dərc olunmuş yazınlara, məktublara, ləntə köçürülmüş söhbətlərə və xatirələrə əsasən bu kitabı qələmə almışdır.

Kitabda Atamalı müəllimin təltifləri barədə sənədlərin surətləri, ailə albomundan götürülmüş fotosəkillər də yer almışdır.

© Həmzə Vəliməmmədov, 2013

YOL ZUVANDA GEDİR

Bu yerlərin ab-havasına uşaqlıq çağlarından bələdəm. Gecikən yazını, sərin yayını, sazaqlı payızını, sərt qışını görmüşəm. İlin beş-altı ayı soyuq keçir. Dağların, dərələrin qarı yazın ortalarınacaq ərimir. Təbiət bu torpağın övladlarını sanki imtahana çəkir, bərkdən-boşdan çıxarıır. Onlar Allah tərəfindən ayrılan ömrü çətinliklərə sinə gərərək yaşıyırlar. Aralarında bir əsrin dizini qatlayanlar az deyil. Otu, çiçəkləri, təmiz havası, saf suyu can dərmanıdır...

Payız səhərinin gözü təzəcə açılır. Dağlardan əsən acı sazaq ağacların çılpaq budaqlarını ehmalca tərpədir. Səmada getdikcə qatarlanan bozumtul buludların arasından ulduzların zəif ziyasi güclə görünür. Necə deyərlər, havadan qar iyi gəlir. Soyuq külək həyət-bacadan payız xəzəllərini oynadır, sonra da qabağına qatıb küncə-bucağa doldurur. Küçələrdə gedиш-gəliş başlanır. Sükutu asfalt yoldan keçən maşınların gurultusu, bir də qayalardan axıb gələn dağ çayının şırlıltısı pozur.

Yola günəş dağlar arxasından boylananda çıxırıq. Gedəcəyimiz mənzil rayon mərkəzindən 18-20 kilometr aralıdır. Yol boyunca abad kəndlərdir. Cəngəmiranı, Xəlifəkucəni, Ambunu, Blabandi keçirik. Bir azdan sərt qayalar, bomboz gədiklər, dərin dərələr görünür. Sürücünün səsi məni düşüncələrdən ayırir:

– Apreldən bəri bu yolu gedib-gəlmək rahat olub. Əvvəl bir saat bəs eləmirdi, indi 25-30 dəqiqəyə mənzil başına

çatmaq olur. Divağac kəndindən Büzeyir körpüsünə kimi asfaldır. İki-üç aya çəkilib. Gələn ilin ortalarına başdan-başa asfaltlaşacaq.

Söhbətin bu məqamında maşın «Köyül» deyilən kaha-yə az qalmış yolun sağında dayanır. Düşüb Baba bulağın-dan su içirik. Gözüm mərmər lövhədəki yazıya sataşır. Eynəyi taxıb oxuyuram: «Bulaq İkinci Cahan mühabibəsi-nin veterani Balamirzə İbrahimovun xatirəsinə tikilmişdir».

Balamirzə müəllimi mən də tanıyırdım. Mühabibədə bir qızını itirmişdi, doğulduğu Büzeyir kəndinə döşü orden-medallı qayıtmışdı. Lerikin dağ məktəblərində maarif ziya-sını yayan ziyalılarımızdan idi. Xidməti işimlə əlaqədar dəfələrlə görüşmüştüm. Süfrəsində duz-çörək kəsmişdim. Allah adamıydı, namazını bir gün də gecikdirməzdi. Övlad-larını oxutdurmuşdu. 2008-ci ildə 83 yaşında dünyasını də-yişdi.

Oğlanları zirvədən axan bumbuz bulağın suyunu bir kilometrlikdən yolun kənarına çəkiblər. Bulağın ətrafında ağac əkiblər, abadlıq işləri görüblər. Müsafirlərin namaz qılması üçün yer ayıriblar. Bu xeyirxah işlə Balamirzə mü-əllimin xatirəsini əbədiləşdiriblər.

* * *

Yolumuza davam edirik. Üzüyuxarı qalxdıqca hava-dan yovşan iyi gəlir, qaragılə kolları üstündə meyvələri gö-rünür. Ətrafa nəzər saldıqca adamin ürəyi açılır. Yol haqqında şair dostum Novruz Nəcəfoğlunun bu misraları yada düşür:

*Ümidlərə çıraq tutub ötən yol,
Dağa qalxıb, dərələrə enən yol.
Alt qatında addım səsi, nal səsi,
Mənzil başı bilinməmiş bitən yol.*

Bu yol otuzuncu illərdə çəkilib. Qışlaqlı Yəhya Kazimovun rəhbərliyi altında. Zuvand kəndlərinin ığid oğulları, qeyrətli qızları əlləri belli, külünglü dağları yarıblar. Onların hünərləri barədə muzeylərdə saxlanılan şəkillər o illəri xatırladır. Yolun çəkilməsinin canlı şahidi, ehtiyatda olan polis polkovnik-leytenantı Daşdəmir Paşayevin «Keçmişə boyylananda» kitabında da ətraflı danışılır.

Nisli körpüsü bu yolun üstündə tarixi abidədir. 1937-1938-ci illərdə salınıb. El arasında körpüyü «Kəlvəştə pard» da deyirlər. Üstündən ağır zirehli maşınlar keçib, tağında bir daş belə tərpənməyib. 1942-ci ildə sovet ordusu alaylarının buradan keçərək Güney Azərbaycan torpağına girməsi uşaqlıq illərimin silinməz xatirəsi kimi yaddaşımızda qalıb. Ölkəmizin müstəqilliyi yenidən bərpa ediləndən sonra imperiya ordusunun sərhədlərimizdə olan dəstələri bu yolla necə gəlmişdilər, elə də çıxıb getdilər...

Havalarda soyusa da, yoldan traktorların, ekskavatorların səsi kəsilməyib. Zuvand çayından Lerik şəhərinə su kəməri çəkilir. Yolun kənarından kanallar qazılır, borular qaynaq edilib basdırılır, anbarın tikintisinə hazırlıq görülür. Yolçəkənlərə, körpüsalanlara ətrafdakı kəndlərin cavaları da köməyə gəliblər. Onlar babalarının xeyirxah ənənələrini davam etdirirlər. Beton tökən kim, ustalara əl

Onun işıqlı taleyi

---

tutan kim, iş üstünə çay, isti yemək gətirən kim. Hərə gücü çatan işin qulpundan yapışib...

Turistlər də yola tezdən çıxıblar. Qədim insan məskəni Büzeyir mağarası, Zuvandın digər tarixi abidələri ilə məraqlanırlar. Gedəcəkləri yerin səmtini göstəririk.

– İlkin məlumatı Sizdən eşitmək xoş olardı, – deyə cavān oğlan mənə müraciət edir.

Gördüklərim, oxuduqlarım, yazdıqlarım barədə qonaqlara söhbət açıram:

– Bizim diyar qədim Azərbaycanın bir parçasıdır. Bənzərsiz təbiəti ilə yanaşı, özünəməxsus mədəniyyəti var. Burada əsrlərin, minilliklərin dərinliyinə hopan qədim tariximizin bir çox yadigarları qalır. Biz Lerik-Zuvand yolunun on kilometrliyində durmuşuq. Görünən dağda qədim insanların izlərini özündə saxlayan iki mağara vardır: Büzeyir və Zuvandçay mağaraları. Büzeyir mağarası eyni adlı kəndin yaxınlığındadır. 1985-ci ildə arxeoloqlar tərəfindən qeydə alınmışdır. Etnoqrafların qənaətinə görə, buradakı təbəqə 100 min il bundan əvvələ aiddir. Mağara-da müxtəlif dövrlərə aid altı təbəqə qeydə alınmışdır. Arxeoloji qazıntılar zamanı tapılan əmək alətləri bizim dağlarda ibtidai insanların yaşadığını bir daha təsdiqləyir. Həmin əmək alətləri ilə qədim insanlar ova çıxmış, əldə etdikləri qida ehtiyatlarını öz aralarında bölüşdürülmüşlər. İkinci qədim insan məskəni Zuvandçay mağarasıdır. Nisli körpüsünə bir kilometr qalmış dağ silsiləsindədir. Zuvandçay sahəsinə və qədimliyinə görə ölkədə ən böyük mağaradır. Sahəsi 600 kvadratmetrdir. Etnoqraf alımlərimizin

Onun işıqlı taleyi

2-3 il bundan əvvəl apardıqları qazıntı işləri nəticəsində 5 təbəqə qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların dediyinə görə, ən qədim təbəqənin yaşı 120 min ildən çoxdur...

Qonaqlar verilən məlumatdan razı qaldılar. Onlar turist çantalarını bellərinə atıb Büzeyir mağarasına doğru üz tutdular. Biz isə gedəcəyimiz mənzilə yol alırıq.

Axırıncı aşırımı keçirik. Çılpaq bağlar, tək-tək evlər görünür. Bura Hoveri kəndidir. Evləri dağın ətəyinə sıgnıb. Əsən külək bacalardan çıxan seyrək tüstünü ora-bura qovur. Kəndin yaşını bilən yoxdur. Qədim möhrəli evlərdən bir neçə kalov qalıb. İllərin sərt təbiəti Zuvand torpağından hörülmüş bu divarları yerindən tərpədə bilməyib. Ağsaqqalların dediyinə görə, ötən əsrin otuzuncu və qırxinci illərində bu kənd abad obalardan biri olub. Əllinci illərdə əhalisi zorla köçürürlüb. On il sonra kim qayıdıbsa, ata yurdunda məskən salıb, qayıtmayanlar respublikanın rayonlarına səpələnib. İldə bir dəfə ata-baba yurdunun ziyarətinə gəlirlər.

Hoveri ziyalılar məskəni kimi də tanınır. Kənddə din xadimləri, elm adamları, hüquqçular, müəllimlər yetişib. Mərhum Molla Hüseyn ilk təhsilini burda almışdı, sonra Biləsuvarda qalmalı oldu. Mükəmməl dini təhsilli, islamın yorulmaz təbliğatçısıydı. Təqiblərdən, qadağalardan qorxmamış, həqiqəti söyləməkdən çəkinməmişdi. İndi də sözü-bütöv insan kimi xatırlanır.

Xeyrulla Məmmədov. Bu ad respublikanın tanınmış elm xadimləri ilə bir sıradə çəkilir. O, istedadlı filoloq idi. Elmlər doktoru, təcrübəli pedaqqoq və tədqiqatçı kimi sözü-

Onun işıqlı taleyi

---

nü demişdi. Pedaqoji institutun professoru elmə dəyərli töhfələr vermişdi. Onu boy-aşa çatdırın Hoveri kəndi olmuşdu. Bu gün də respublikanın təhsil və mədəniyyət ocaqlarında hoverili ziyanlılar çalışırlar.

Hoveri kəndi abidələri ilə yaddaşlardadır. Orta əsrlərə aid qəbiristanda qədim məzarlar, qoç heykəlləri durur. Ağsaqqalların köməyi ilə məzarlıq hasara alınmış, abidələr mühafizə olunur. Kəndin bağları seyrəlmışdır. Su qılığından ağaclar qurumuş, bu torpaqda ənənəvi meyvələr azalmışdır.

Zuvandın qədim yaşayış məskənlərindən Şonaçola kəndi də getdiyimiz yolun üstündədir. Girəcəkdə qəbiristanlıq salınıb. İnsanların uyuduğu bu abidənin qədimliyi arxeoloqlar tərəfindən ötən əsrin sonlarında müəyyənləşdirilərək qeydə alınmışdır. Mühafizəsinə laqeydlik ürək ağrıdır. Yarım hektara yaxın sahəsi olan bu arxeoloji abidə dəmir torla belə çəpərə alınmamışdır.

Lerikin dini-tarixi abidələrindən söz düşəndə Sığabın (talışcadan tərcüməsi «Daşaltı») türbəsinin adı da çekilir. Türbə Zuvanda gedən yolun sağında, sərt qayaların qoynundadır. Sal daşın tən ortasından dupdur su axır. İlin hər fəslində nə azalır, nə artır. Suda yuyunanların əl-ayağındakı ağrılar tədricən yoxa çıxır. Türbəyə gedən yol iş adamı Arif Bəşiroğlunun köməyi ilə genişləndirilib, istinad divarları tikilib. Ziyarətə gələnlər yüngül maşnlarda türbəyə qalxır, yuyunub geri dönürlər.

* * *

Onun işıqlı taleyi

Yolda daha bir körpü var: Dədə körpüsü. Divağac kəndinin yaxınlığındadır. Ağsaqqal Gülverdi kişinin təşəbbüsü və şəxsi vəsaiti hesabına salınıb. El arasında «Dədə» ləqəbi ilə tanınan Gülverdi kişi Amburdərə kəndində doğulmuşdu. Dini təhsil almasa da, Quran əhli idi. Ötən əsrin əllinci illərində Zuvand camaatı qorxu və hədə altında Muğana köçürürləndə Gülverdi kişi Lənkəranda sığınacaq tapmışdı. Sürücülüyü peşə seçmişdi. Gündüz sükan arxasında olardı, evə qayıdanda babasından qalan müqəddəs kitabı vərəqləyib oxuyardı.

Ömrünün müdrik çağında Gülverdi kişi İmam Hüseyinin qəbrini ziyarət etmişdi. Qayıdan sonra xeyirxah bir iş görmək – doğulduğu obaya gedən yoldakı dərənin üstündə körpü salmaq qənaətinə gəlir. Fikrini yerli təşkilatlara bildirir və tikinti aparmağa icazə istəyir. Kərbəlayi Gülverdinin təklifi bəyənilir, onun vəsaiti hesabına layihə-smeta sənədlərinin hazırlanması üçün sifariş verilir.

Kərbəlayi Gülverdi inşaat materiallarını şəxsi yük məşinində Lənkərandan daşıyır, tikintidə çalışan ustaları müəyyənləşdirir. Tikinti vaxtında başa çatdırılır və 2002-ci ilin yazında istifadəyə verilir. Açılışına qonşu rayonlardan, Bakıdan qonaqlar gəlir. Kənd sakinlərinin xahişi ilə körpüyü «Dədə körpüsü» adı verilir. Bir ildən sonra Kərbəlayi dünyasını dəyişir.

Bu gün körpübən keçən hər kəs Dədənin ruhuna dualar oxuyur, dodaqlarda «Allah rəhmət eləsin!» sözləri səslənir.

BU QALA QƏDİM QALA...

Yolda turistlərlə, su kəməri çəkənlərlə görüşüb söhbət etməyimiz iki saata yaxın çəkdi. Mənzil başına – Kələxan kəndinə gün günorta yerinə qalxanda çatdıq. Rayon icra ha-

Onun işıqlı taleyi

---

kimiyyəti başçısının ərazidəki nümayəndəsi Qəhrəman Hıllal oğlu ilə onun iş otağında salamlaşdıq. O, bir ildə kənddəki quruculuq işlərindən söz saldı:

– Ölkə başçısının Lerik-Kəlvəz avtomobil yolunun ti-kintisi barədə 2012-ci il 3 aprel tarixli Sərəncamı ilin əla-mətdar hadisəsidir. İşlərə hərtərəfli hazırlılıqla başlanılıb və davam etdirilir. Lələhiran körpüsündən Büzeyir körpüsünə qədər 8 kilometr yola asfalt döşənib. Qışın soyuq günlərin-də tikintidə sürət bir az aşağı düşüb. Qarşidan gələn yazda körpülərin tikintisi, asfalt sərilməsi davam etdiriləcəkdir.

Nümayəndənin söhbətindən məlum oldu ki, kənddəki məktəb üçün təzə bina tikilir. Tikintiyə baş çəkdik. İnşaatçılar iş üstündə idilər, qapı-pəncərələri yerinə qoyurdular, sanitär-texnik işləri aparılırdı. Avadanlıqların bir hissəsi gətirilib. İki-üç aya məktəb binası qapılarını şagirdlərin üzünə açacaq...

İki il önce bu kəndin ağsaqqalı Həmzə Şixəliyev haq-qında «Elin unudulmaz oğlu» kitabında uluların müqəddəs yurdu Kələxanın təbiəti, kəhrizləri, barlı bağları, göz oxşa-yan yamacları barədə yazmışdım. Nurani qocaları, dəyərli ziyalıları, qədirbilən övladları haqqında söz açmışdım. Yer-i gələndə tarixini, vaxtilə Ərdəbilə və Təbrizə gedən tica-rət yolu üstündə olduğunu xatırlatmışdım.

İndi şair Seyfəddin Səbayelin doğma yurdu tərənnüm edən «Kələxanım» şeirini oxuculara təqdim etməyim, yə-qin ki, yerinə düşərdi:

*Bu qala qədim qaladı,
Sərhədim, səddim qaladı,
Əyilməz qəddim qaladı,
Qeyrətim, cəddim qaladı,
Kələxanım.*

*Sən anasan, mən oğulam,
Ümid yox bir də doğulam.
Aci tüstündə boğulam
Qoy həmişə, Kələxanım.*

*Daş qoymuşam daşın üstə,
Baş qoymuşam döşün üstə,
Üzərriyəm başın üstə –
Min il yaşa, Kələxanım!*

*Qələm tutan əlimdəsən,
Nəğmə deyən dilimdəsən,
Bülbülünəm, gülüm də sən,
Qəlbi şüşə Kələxanım.*

*Dağ istəsən, daşın mənəm,
Göz istəsən, yaşın mənəm,
Sən üzüksən, qaşın mənəm,
Qoyma düşə, Kələxanım.*

MURADXAN MƏHƏLLƏSİ

Bineyi-qədimdən Zuvand kəndlərində türklər və talışlar yaşamışlar. Kələxanda dörd türk tayfası vardır: Muradxanlı, Kərəmbabalı, Pirili və Alyarlı. Tayfa adları qədim tarixə malikdir. Tacirlərin və səyyahların yol qeydlərində bu adlara rast gəlmək olur. Hər tayfanı onun nüfuzlu ağsaqqalı idarə etmişdir. Ağsaqqal sözü, ağsaqqal öyüdü tayfa üzvləri tərəfindən qanuntək qəbul edilmişdir. Ən çətin anlarda tayfalar yumruq kimi birləşmiş, kəndi qaçaq-quldurlardan qorumuşlar.

Muradxanlı tayfasının say-seçmə oğulları Şah İsmayıllı Xətainin ordusunda sədaqətlə xidmət etmiş, döyüslərdə hünnər göstərmişlər. Onların ığidlüyü şahın nəzərindən yayınmamış, tayfanın üzvlərinə bəzi imtiyazlar verilmişdir. Publisist M.Yaqubovun yazdığını görə, «Səfəvi qoşunlarının Zuvandda yerləşdirilməsi və onların ərzaqla təmin edilməsi məhz bu tayfaya həvalə edilmişdi» («Ulduz» jurnalı, 2012, N 9). Bu qayğı Muradxanlı tayfasının inkişafına, qonşu kəndlərdə mülk almasına kömək etmişdir. Gədik kəndində də Muradxanlı tayfasının bir qolu yaranmışdır. Bu gün də nəslin törəmələri Muradxanlı soyadını daşıyırlar.

Muradxanlı tayfasının adamları yaşadıqları məhəlləyə ulu babanın adını verib onun şərəfinə şeir də qoşublar:

*Muradxan məhəlləsi! Səni quran, de, hanı?
Unutma heç bir zaman o xeyirxah insanı.
Tanrıdan Muradxana hər an rəhmət dilə sən,
Yad elə o insanı hər an hörmət ilə sən.*

Sovet imperiyası 1948-1952-ci illərdə Zuvand kəndlərinin əhalisini deportasiya edir. Dağda yaşayanlar aranın ilan mələyən istisinə tab gətirə bilmirlər. Muradxanlı tayfasından ağsaqqallar və ağbirçəklər dünyalarını vaxtsız dəyişirlər. Qalanlar Bakıya, Lənkərana, Sumqayıta üz tuturlar. Əllinci illerin axırlarında ata-baba yurduna dönənlər dağılmış evlərin yerində binə qurur, doğranmış bağların yerində yenisini salır, batmış kəhrizləri təzədən təmizləyirlər. 1961-ci ildə Zuvandda kolxoz yaradılır. İllər ötür, bu təsərrüfat varlanır, şöhrəti respublikaya yayılır.

* * *

XIX əsrin axırlarına yaxın Muradxanlı tayfasından Şixəli Kazım oğlu cəsarəti, əliaçıqlığı, qonaqpərvərliyi ilə adsan qazanır. Çar hökumətinin Talış zonasındaki pristavı İbadulla bəyin zəmanəti ilə Zuvanda kəndxuda təyin olunur və ona 20 kənd tapşırılır. Ömrünün yarısını at belində keçirir, kəndbəkənd gəzib camaatla görüşür, qayğılarını öyrənir, şikayətlərini yerində yoluna qoyur. Yaşı yüzə çatanda haqq dünyasına qovuşur.

Şixəli kişinin üç dəfə evləndiyini mənə kötükcəsi Alim həkim danışıb. İkinci izdivacdən Mirələm və Əmrəli adlı oğlanları olub. Mirələm əmi Kələxanın ağsaqqallarından Nəzərəli kişinin qızı Qızxanımla evlənib. Beş oğul və bir qız atası olub. Mirələm əminin ikinci övladı Həmzə Şixəliyev idi. O, İkinci Cahan müharibəsinin qəhrəmanıydı. Qafqazdan Berlinədək döyüş yolu keçmişdi. Cəbhədən qayıdanandan sonra rayonda məsul vəzifələrdə çalışmışdı. 94 yaşında dünyasını dəyişdi.

Əmrəli kiçik qardaşına nisbətən kasib yaşıyib. Yaxın qohumu Bacı xala ilə evlənilər. Külfətini dolandırmaq üçün atasından ona qalan torpağı əkib becərib. Torpaq da çovdardan, mərcidən, kürüşnədən başqa şey bitirməyib. Yığdıçı məhsulun bir hissəsini vergi adı ilə hökumət məmurları əlindən alıb. Bacı xala kəndin gözəl zənənlərindən sayılırmış. Həlim xasiyyəti varmış, rəhmdil, əliaçıqmış. Həyətin-dəki ineklərdən bardaq-bardaq yağ yiğarmış, uşaqlarını ağartı sarıdan korluq çəkməyə qoymazmış. Hələ qonşulara da əl tutarmış.

Əmrəli Şixəli oğlu altı övlad atasıydı: İsi, Emin, Feyruz, Seyfi, Həlimə və Gülənbər. Onların hər biri barədə «Elin unudulmaz oğlu» kitabında qısa da olsa, oxuculara məlumat vermişəm. İsi əmi barədə yaddan çıxan bəzi məqamları bu kitabda xatırlatmayı özümə borc bildim.

İsi Əmrəli oğlu 1904-cü ildə anadan olmuşdu. 19-20 yaşına çatanda Əmrəli kişinin əmisi oğlu cavan yaşında ölürlər. İki övladı – Bəhrəm və Abi atasız qalır. Uşaqların anası Zinyət körpələri götürüb Ərdəbil yaxınlığındakı Xocabulağı kəndinə, dayılarının yanına getmək istəyir. Bundan xəbər tutan Əmrəli kişi xeyli götür-qoy eləyir. Nəhayət, Zinyəti İsiyə almaq qərarına gəlir və oğlunun fikrini öyrənir. İsi atasının məsləhətindən çıxmır. Bir ildən sonra – 1924-cü il-də onların oğlu dünyaya gəlir. El adətinə görə uşağa tayfanın aqsaaqqalı Mirələm baba ad qoyur:

– Adını Atamalı qoydum, bəxtini Tanrı versin, – deyə körpəni qucağına alıb öpür.

İsi Əmrəli oğlu

Zinyət nənə

Zuvanda sovet hökumətinin qurulması camaatın əlini işdən soyudur. Kolxozlar yarananda çoxları torpaqlarını, bağlarını və mal-qarasını verməkdən imtina edir. Günahsız adamların həbsi başlanır. Kələxanda da güdaza gedənlər olur. Bu tuthatutun qarşısını almaqdan ötrü ağıllı adamlar tədbir görülərlər, bolşeviklərin ideologiyasını zahidən qəbul edirlər, daxildə isə onlara nifrət kök salır.

Şura hökumətinin ilk illərində kəndlərdə məktəblər açılır. İsi Şixəliyev də birinci dərəcəli şura məktəbində oxuyur, savadsızlığın ləğvinə kömək edir. Partiya sıralarına qəbul olunur və özək katibi seçilir. Çay içindəki kəndlərin qayğılarını öyrənir, yerli hökumətə çatdırır.

Onun işıqlı taleyi

Atamalı Şıxəliyev 1930-cu ildə kənddəki məktəbin birinci sinfində oxuyur. Natamam orta təhsilini kənddə başa çatdırır. İsi əmi onu Lerikdəki orta məktəbin səkkizinci sinfində oxumağa qoyur. Əmisi Eminin evində qalır. Bu məktəbi də uğurla başa vurur və kamal attestatı alır. Onun şəxsi arxivində bu gün də qorunub saxlanan attestatda bütün fənlərin qabağında «əla» sözü yazılıb.

Rayon kəndlərində müəllimə ehtiyacı nəzərə alaraq Atamalı Şıxəliyev elə həmin il Lənkəran Pedaqoji Məktəbində iki aylıq kurs keçir. Lerik Rayon Xalq Maarif Şöbəsi sentyabrda Aşağı Amburdərə ibtidai məktəbinə müəllim təyin edir. Atamalı müəllim pedaqoji fəaliyyətə başlamasını belə xatırlayırdı:

– Xudahəsən Ağarəşid oğlu ilə orta məktəbdə bir yerdə oxumuşduq. O, Təlbəyəg kəndindəndi, məndən bir yaş böyük idi. Müəllimliyə də bir başladıq. Onu Mistan məktəbinə, məni Aşağı Amburdərəyə göndərdilər. Savadlı oğlan idi, riyaziyyatdan dərs deyirdi. Bir il məndən qabaq cəbhəyə getdi. Müharibədən qayıtmadı... Məktəbdə çətinliklərim olurdu. Uşaqları təhsilə cəlb etmək üçün qapı-qapı gəzirdim. Hər səhər zəngi çalıb uşaqları parta arxasında görəndə rahatlanırdım. Müəllimlik çox şərəfli peşədir. Müharibədən sonra da bir neçə il məktəblərdə tarix və coğrafiyadan dərs dedim.

Atamalı müəllimi iki ildən sonra Kəlvəz orta məktəbinə göndərdilər. O, burada cəmi iki ay işlədi. Bir qış günündə cəbhəyə getməkçün çağırış kağızı aldı.

BARIT QOXULU İLLƏR

Qırx birin payızında Şixəliyevlər ailəsindən Feyruzla Həmzə bir gündə cəbhəyə getmişdilər. Respublika hərbi komissarı onları Tiflis şəhərinə, Hərbi Komandirlər Məktəbinə göndərmişdi. Məktəbi bitirən əmoğlular əmr aldılar. Feyruz 233-cü diviziyaya, Həmzə isə 416-cı diviziyaya düşdü. Onlar qucaqlaşış ayrıldılar. Yaşca böyük olan Feyruzun gözləri yaşarmışdı. O, evdə üç balasını – Səbiləni, Tofiqi, Rafiqi qoyub gəlmışdi.

Feyruz cəbhədən məktubları ömür-gün yoldaşı Rumi-nin adına yola salırdı. Hər dəfə poçtalyon həyət qapısında görünüb deyərdi:

– Sənə məktub var, Rumi bacı.

Cavan gəlin üçkünc məktubları alıb qoynunda saxlayar, Atamalı müəllimin yolunu gözlərdi. O illər müəllimlər təkcə dərs deməklə kifayətlənməz, əsgər ailələri üçün məktub yazar, gələn məktubları oxuyardılar. «Qara kağız»lar onların da qəlbində dərd kimi qalardı.

Atamalı müəllim yolunu əmisinin həyətinə saldı. Rumi xaladan məktubu alıb aram-aram oxudu. Gəlinə ürəkdirək verdi, oturub cavab yazdı. Evdəkilərin sağ-salamat olduğunu, uşaqlara qohum-əqrəbanın qayğı göstərdiyini qələmə aldı. Və Ruminin bu sözləri ilə bitirdi: «Qələbə ilə qayıtmağıını gözləyirik...»

... Bu gün növbə Şixəliyevlərdən Atamalı müəllimə çatmışdı. O, məktəbdə müəllimlərlə, dərs dediyi şagirdlərlə, duz-çörək kəsdiyi valideynlərlə xudahafızlaşdırıb evə dön-

müşdü. Sabah hərbi komissarlığa gedəcəkdi. On səkkiz yaşında əsgər şineli geyinəcəkdi.

Zinyət ana oğluna yol tədarükü gördü. Əyirdək bişirdi, qovurğa qovurdu, yayda qurutduğu alma qaxını torbaya yiğdi. Atamalı müəllim qardaşları ilə deyib-gülür, onlara yaxşı oxumağı, ev işlərin-də Ziniyə (Zinyət nənəni uşaqları «Zini» deyə çağırıldılardır) əl tutmağı tapşırırdı.

... Səhərin gözü açılanda Atamalı müəllim pəncərədən çölə boylandı. Yolları qar örtmüşdü, gediş-geliş yoxdu. Geyinib həyətə düşdü. Atası İsi kişi yola hazırlaşmışdı. Atı yəhərləmişdi. Bir azdan ailə üzvləri cəm oldular. Süfrə açıb səhər yeməyi yedilər. Görüşüb Atamalı müəlli-mi yola saldılar. Zinyət xala arxasında su səpdi.

İsi kişi hərbi komissarlığa gələndə həyətdə xeyli adam vardı. Çoxlarını tanıyordu. İçəri keçib komissar Şabanovla görüşdü. Sənədlər hazırlanı. Yolasalma mərasimi başlan-dı. Raykomun birinci katibi Rəhimov çıxış edib əsgərlərə uğurlu yol arzuladı: «Bu torpağın şərəfini qoruyun, doğma-larınızın yanına qələbə ilə qayidin!»

* * *

İki gün taxta vaqonlarda yol edib gəlib Suxumiyə çatdırılar. Orta təhsili olanları sıraya düzdülər. Onları aparmağa gələn gürcü kapitanın gur səsi eşidildi:

– Siz iki ay təlim keçməlisiniz. Kursu bitirən kimi cəbhəyə yola salacağıq.

Kursda təlimlər ağır keçirdi. Atamalı müəllim rusca az-çox bilirdi. Kələxandakı komendaturada sərhədçilər arasında dostları da vardı. Onlardan öyrəndiklərinin təlimdə köməyi dəydi. Hərbi and içdikdən sonra onu Qara dəniz donanmasının 20-ci bölməsinin komandiri təyin etdirilər.

Alman qoşunları Novorossiyskə, Qafqaza doğru yeri dilmişdi. Dəniz istiqamətindən dənizçilərimiz, səmadan təyyarəçilərimiz, yerdən tankçılarımız və topçılarımız Vətən sərhədlərinin müdafiəsinə qalxmışdılar. 1942-ci ilin axırlarında Atamalı Şixəliyev də onların arasındaydı. Qızğın döyüslər gedirdi. Düşmən güclü texnika və piyadalar ilə hücuma keçmişdi. Göydən alman təyyarələri bombalar yağdırıldı.

Atamalı Şixəliyev həmin döyüşü belə xatırlayırdı:

– Bizim briqadaya Gelinçik şəhərini müdafiə etmək tapşırılmışdı. Almanların «Yunker» təyyarələri şəhərə fasiləsiz bomba tökürdülər. Bu döyüsdə xeyli itkilər verdik. Ərzaq çatışmazlığı çətinliklər yaradırdı. Dəmir yolu dağıdılmışdı. Bir çıxış yolu vardı. O da dəniz yolu yedydu. Yerli camaat 18 kilometr aralıdırak Mixaylovka aşırımını keçərək Kabardinka kəndinə doğru üz qoymuşdu. Biz mövqelərimizi daha möhkəmləndirdik. Almanların irəliləməsinə imkan

vermirdik. Komandirimiz bu döyüsdə həlak oldu. Onu torpağa tapşırdıq, intiqamını alacağımıza and içdik.

Gecədən xeyli keçmiş «İrəli!» əmri alıb hücuma keçdik. Döyüsdə yaralandım. Həmyerlim Mirzəhüseyn Əliyev yanında idi. Biz Lerikdən bir yerdə cəbhəyə gəlmışdik. Mirzəhüseyn müəllim məni sürüyə-sürüyə kənara çekdi. Sol ayağıma dəyib içəridə qalan qəlpədən al-qana boyanmışdım. Həyatım bir tükdən asılı idi. Təcili yaramı sarıldı. Qucağına alıb səngərə apardı. Onda anamı çağırıb demişdim: «Ay Zini, namaz üstə Allaha dua eylə, balan ölməsin». Məni arabaya qoyub bərəyə qədər apardılar. Ordan da Səçi şəhərindəki 44 sayılı hərbi hospitala yola saldılar. Həkimlər cərrahiyə əməliyyatı aparıb qəlpəni çıxardılar.

Hospital döyüslər gedən yerdən aralı olsa da, yaralılar top, tank atəşlərini eşidirdilər. Çoxları öz hərbi paltarı üçün darixir, yenidən döyüşə girmək, düşməni əzmək arzusu ilə yaşayırırdı. Mən də iztirab çekir, günləri sayırdım.

Dörd ay müalicə olundum. 1943-cü ilin yazında sağaldım. 73 sayılı dəniz donanmasında xidməti davam etdirdim. Bölmə komandiri vəzifəsinə təyin etdilər...

Günlərin birində vzvod komandiri döyüşçüləri yanına çağırırdı. Vəziyyətin gərginliyindən danişdi:

– Vzvodusumuza çox mühüm bir iş tapşırılıb. Bu gecə almanın tutduğu yaxınlıqdakı kəndə gedib vəziyyəti öyrənməliyik. Həm də faşistlərdən birini boğazlayıb gətirməliyik. Əməliyyata rəhbərliyi mən öhdəmə götürürəm. Təklif könüllüdür, kim getmək istəyir?

– Mən, – deyə bölmə komandırı Şixəliyev əlini birinci

ləri, hitlerçilərin bağırtıları kəsildi. Kəşfiyyatçılar yavaş yavaş kəndə sallandılar. Qabaqda bələdçi olmaqla döyüşçülər bir-birindən 5-6 addım aralı gedirdilər. Avtomatlar hazır vəziyyətdə idi.

Zahirən onlardan heç kəs şübhələnməzdi. Kənddə dəb olan adı sırlı geymişdilər. Onlar darısqal yolla irəliləyirdilər. Hər ayaq səsinə, hər hənirtiyə diqqət yetirirdilər. Evlərin çoxundan işıq gəlmirdi. Gecənin qaranlığına baxmayaraq, hər şey çox yaxşı görünürdü.

Darvazalardan biri cırıltı ilə açıldı. Kəşfiyyatçılar tez divara qıṣıldılardı. Nəfəslərini içəri çekib susmuşdular. Fəsistlər üç nəfərdi. Sərxoş olduqları aşkar görünürdü. İki nə-

qaldırdı.

– Daha üç nəfər, – deyə vzvod komandiri ətrafına göz gəzdirdi. – Bizimlə yerli bir nəfər bələdçi olacaq. O, kəndi yaxşı tanıyor.

Atamalı Şixəliyevin bölməsindən üç döyüşü qabağa çıxdı. Qaş qaralandı bələdçi dar cığırla kəndin yaxınlığına aparıb çıxartdı. Kəşfiyyatçılar baldırqanlıqda gizləndilər. Xeyli gözləməli oldular. Gecə yarıya yaxın maşın səs-

fər geri qayıdır darvazanı örtdü. Vzvod komandiri Atamalı Şixəliyevin qulağına piçıldı:

– Fürsəti əldən vermək olmaz. İkiniz onu izləyin. Eh-tiyatsızıq əməliyyatı pozar. Hitlerçini səs-küy salmağa qoy-mayın.

Alman zabiti sağa burularkən Atamalı Şixəliyev ser-jant Kvarçukla arxasında getdilər. Yarım saatdan sonra al-manın ağızını tıxayıb əl-qolunu bağladılar, kisəyə salıb gəldikləri yolla qayıtdılar.

Kəşfiyyatçılar hissə komandirinə raport verdilər:

– Yoldaş polkovnik, əməliyyat yerinə yetirildi.

Alman zabitindən kənddəki faşistlər barədə ətraflı mə-lumat alındı. Kənd faşistlərdən azad edildi. Əməliyyatın iş-tirakçıları, o cümlədən Atamalı Şixəliyev hissə komandirinin təqdimatı ilə «İgidliyə görə» medalı ilə təltif olundu. Bu medal onun ilk mükafatı idi. Buradan Sevasto-pola göndərildi.

Böyük Vətən müharibəsində Qara dəniz donanmasının başlıca bazası Sevastopol idi. Şəhər qəhrəmancasına müdafiə olunurdu. 1941-ci ilin payızında Sevastopol müdafiə rə-yonunun azsaylı hissələri alman-faşist qoşunlarının ön hissələri ilə döyüşə girmişdi. Gəmi artilleriyalarının, donanma aviasiyasının qarşısı alındı. Səkkiz ay ərzində alman-faşist qoşunlarının üç böyük hücumu dəf edildi. Düşmən canlı qüvvə və texnika sarıdan xeyli itki verdi. Yalnız Ali Baş Ko-mandanlıq Qərargahının 1942-ci il 3 iyul tarixli əmrindən sonra Sevastopolun müdafiəçiləri şəhəri tərk etdilər.

1944-cü ilin yazında sovet qoşunları Sevastopolu düş-məndən azad etdi. Bu qələbədə Azərbaycan oğulları da bö-

Onun işıqlı taleyi

---

yük rəşadət nümunəsi göstərdilər. Onların sırasında Atamalı İşi oğlunun adı da çəkilir. O, bu döyüşdə ikinci dəfə yaralanmışdı.

Əlli ildən sonra, 1994-cü ilin aprel ayında Atamalı Şıxəliyev Sevastopol şəhərinin kommunistləri və vətəndaşları adından belə bir məktub almışdı:

«Şəhərimizin alman-faşist işğalçılarından azad edilməsinin 50 illiyi münasibəti ilə Sizi – cəsur döyüşünü ürəkdən təbrik edirik.

Sevastopolda faşistlərin darmadağın edilməsi zamanı Vətən qarşısında borcunuza yerinə yetirdiyinizə görə şəhərin kommunistləri və sakinləri adından səmimi təşəkkürümüzü qəbul edin.

Müharibənin ağrılarına sinə gərdiyinizə görə qarşınızda baş əyirik.

Şəhərin azad edilməsində qəhrəmancasına həlak olanların xatırəsi və sağ qalanların igidliyi əsrlər boyu qəlbimizdə yaşayacaqdır. Sizə cansağlığı, uzun ömür, xoşbəxtlik, fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıraq!»

O günləri yada salan bölmə komandiri deyirdi:

– Yaram sağalandan sonra ayağa qalxdım. Bu dəfə də həkim komissiyası saqlamlığımı yoxladı. Ordudan tərxis etmək istədilər. Etirazımı bildirdim, hissənin komandırınə məktub yazdım. Cavab aldım, xidməti davam etdirməyə razılıq verilmişdi.

Düşmən yavaş-yavaş geri çəkilirdi, qələbəmizə şübhə yeri qalmamışdı. Məni Balaklava şəhərinə göndərdilər. «Qafqazın müdafiəsinə görə» medalını burada aldım.

ARXA CƏBHƏDƏN MƏKTUB

Rota komandiri Atamalı Şixəliyevi yanına çağırır. Stolun üstündəki məktubu bölmə komandirinə uzadıb deyir:

– Azərbaycanlı kolxozçular yazıblar. Döyüşülərə oxumağı sənət tapşırıram.

Bölmə komandirinin nəzərləri bir səhifəlik məktuba dikilir:

«Əziz Azərbaycan oğulları!

Biz sizin aqsaqqal atalarınız, döşündən süd vermiş analarınız, qadınlarınız, nişanlılarınız, qardaş və bacılarınız, dostlarınızıq. Silah tutan əllərinizi sixır, bağrimonza basıb öpürük. Bizim bu xeyir-duamızı ordu-da xidmət edən azərbaycanlılara çatdırmağınızı xahiş edirik.

İgid döyüşülərimiz, siz harada olsanız, harada döyüssəniz, öz doğma Azərbaycanınızı müdafiə edirsəniz. Milin, Muğanın pambıqlı tarlalarının, Lənkəranın limon, naringi plantasiyalarının, Qubanın alma bağlarının müdafiəçilərisiniz.

Yadınızdan çıxarmayın ki, həyat nə qədər şirindirsə, Vətən məhəbbəti ondan da şirindir. Sizin göstəriyiniz igidlilikdən ruhlanaraq kolxoz çöllərində gecəni gündüzə qatıb işləyirik ki, cəbhənin və arxanın ehtiyacını ödəyək.

Torpağımızın bütün bərəkəti cəbhəyə xidmət edir. Vətənin müdafiəsi üçün Azərbaycan kəndlisi var-dövlətini heç vaxt əsirgəməmişdir. Sizin qələbənizə də-

Onun işıqlı taleyi

---

rin inam bəsləyən Azərbaycan kolxozçuları yeni tankların və təyyarələrin yaradılması üçün 170 milyon manatdan çox pul toplayıb dövlətə təhvil vermişlər. Bu tanklar üzərində «Azərbaycan» sözü yazılmışdır. Qoy analarınızın, bacılarınızın, arvadlarınızın, nişanlılarınızın alın təri hesabına yaradılan bu tankların təkərləri altında minlərlə faşist qulduru əzilsin!

Evdə qoyub getdiyiniz atalarınız, analarınız, bacı və qardaşlarınız, uşaqlarınız sarıdan arxayı olun. Onlar elin və dövlətin qayğısı ilə əhatə olunmuşlar.

Düşmənə aman verməyin, bizim əzizlərimiz!»

Həyəcandan, elə bil, Şıxəliyevin nitqi tutuldu, gözləri yaşardı. Özünü güclə ələ alıb:

– Yoldaş komandır, əmriniz elə bu gün icra olunacaq. Məktub azərbaycanlı döyüşçülərə oxunub çatdırılacaq. Biz kolxozçularımızın bu müraciətinə mütləq qələbə ilə cavab verəcəyik, – dedi.

Sözardı. Büyük Vətən müharibəsi illərində Lerik kolxozçuları cəbhəyə yun köynək, əlcək və corab göndəriblər. Kolxozçular istehsal etdikləri taxılın bir hissəsini təmənnasız dövlətə bağışlayıblar. Pulla kömək edənlər də çox olub. Bunu arxiv sənədləri təsdiq edir.

«Elin unudulmaz oğlu» kitabı üzərində işləyərkən Həmzə Şıxəliyevin mərhum atası Mirələm əminin adına 70 il bundan əvvəl yazılmış bir qəbzi tapdım. Bu əl boyda kəğızda əsgər atasının cəbhəyə 300 manat yardım etməsi göstərilir. Məncə, o illərdə Kələxan kəndinin bütün kolxoz-

çuları bu yardımından kənarda qalmayıblar.

Kələxanda doğulmuş, Lerik rayonunda məsul vəzifələrdə işləmiş Ağadədə Novruzov ilə bir dəfə redaksiyada görüşdüm, onun arxa cəbhədəki fəaliyyəti barədə material hazırlayırdım. O, cəbhəyə yardım barədə sənədləri göstərdi. Qolundakı qızıl saatı açıb hərbi komissarlığa vermiş, cəbhəyə göndərilməsini xahiş etmişdi.

* * *

Qırıx dördün yayı gəlmışdı. Krımın yayı da baharı xatırladır. Hər tərəf yaşılığa bürünmüdü. Hara baxırdın, gül-çiçəkli həyətlər, meyvə bağları. Bu torpağın yetişdirdiyi alma, armud, gavalı bal dadırı. Qarğıdalı zəmiləri göz işlədikcə uzanırdı. Bura, elə bil, Zuvandın bir guşəsidir. Adamlar da necə bir-birinə oxşayır. Zəhmətkeş, torpağın hər qarışının qədrini bilən, əkib becərən.

Düşmən indi Krımdan xeyli uzaqqadır. Geri çəkilə-çəkilə şəhər və kəndləri tərk edir, canlı qüvvə və texnika itirir. Atamalı Şixəliyevin xidmət etdiyi 73-cü ordu hələ Sevastopoldadır. Əsgərlər manevrləri davam etdirir, əmr gözləyirlər.

Sentyabrın isti günləridir. Atamalı 3-cü zərbə ordu-sunda vuruşan əmisi oğlu kapitan Həmzədən məktub aldı. Bir səhifəlik məktub Moldaviyadan yola salınmışdı. Kapitan yazırıdı:

«Üç il idi düşmən Kişinyovu tutmuşdu. Şəhəri azad etmək çox çətin oldu, itkilər verdik. Avqustun 24-də tanklarımız düşmənin müdafiəsini yarlı. Alman ordusu ağır zərbələr alıb geri çəkildi, şəhər azad edildi.

İndi qərbə tərəf gedirik.

*Evdən hərdən məktub
yazırlar. Həmdulla cəbhədə-
dir. Üç ay olar Feyruzdan
məktub gəlmir. Ondan nigara-
nam.*

*Döyüşcü dostlarına sa-
lamlarımı yetir. Qələbəyə az
qalib. Allah qoysa, görüşərik».*

Kapitanın məktubundan
sonra Atamalının da nigaran-

çılığı artdı. İki ildə əmisi Feyruz ona bir məktub yazmışdı. Qardaşı oğlunun səhhəti ilə maraqlanırdı. Atamalının yara-landığını evdən yazılıan məktublardan bilmışdı. Cavab ya-
zanda buz baltasıtək olduğunu, cəbhədə vuruşduğunu
əmisinə bildirmişdi. Sevastopolun azad edilməsində onun
bölməsinin də fərqləndiyini qələmə almayı unutmamışdı.

... Aylar keçəcək, sovet qoşunları Oder çayını adlayıb
düşməni Berlinə doğru sıxışdıracaq. Onlarca Azərbaycan
oğulları döyüslərdə həlak olacaq. Analar oğulsuz, qadınlar
ərsiz qalacaq, nişanlı qızlar əhdlərinə sadiq olduqlarına and
içib qariyacaq, bacılar «qardaş» deyib göz yaşları axıdacaq-
lar. Belə xəbərlərdən biri də Atamalı İsi oğluna evdən yaz-
ılan məktubdan çatacaq. Əmisi, baş leytenant Feyruz Əmrəli
oğlunun qələbəyə cəmi bir gün qalmış Berlinin Branden-
burq darvazaları uğrunda gedən döyüslərdə həlak olması
onun qəlbini ağrıtacaq, xatırəsini əsgər dostları ilə yad edə-
cək.

Bu itki Şixəliyevlər ailəsinə 233-cü diviziyadan göndə-

rilən məlumat vasitəsi ilə çatdırılacaq. Ölümündən sonra Feyruz Şıxəliyevin «Qırmızı Ulduz» ordeni ilə təltif edilməsi barədə fərman da hərbi komissarlıq mühüm sənəd kimi təqdim olunacaq.

MÜHARİBƏ UŞAQLARI TEZ BÖYÜDÜLƏR

Müharibə başlayanda onlardan beşikdə olanları da vardı, təzəcə dil açanı da, ayaq tutub yeriyəni də, quzu da-lınca qaçanı da, məktəbə gedəni də. Başıpapaqlıların əksəriyyəti cəbhəyə getmişdi. Qalan kişiləri barmaqla saymaq olardı. Onlar da qocalmışdı, ağacları əllərindən düşmüdü. Dünən bağlarıbecərən, oraqla taxıl biçən, xırmandaya vuran kişiləri əsgər anaları, arvadları, bacıları əvəz etmişdi. Biçilmiş zəmilərdə qalan dərzləri ata-ulağa yükləyən də zənənlərdi, xırmana yola salanlar da. Uşaqları köməyə gəldilər. Bir sünbü'lün itkiyə getməsinə yol vermədilər.

Bu ağrıları mən də yaşamışam. Uşaqlığım müharibə illərinə düşüb. Səhərin gözü açılandan qaranlıq çökənəcən çöldə anamın yanında olmuşam. Yığım vaxtı Təlbəyəgin qeyrətli anaları: Sərfi xala, Ziba xala, Rəvanisə xala, Kübra xala, Həmayil xala, Ağanisə xala, Xanımbacı bibi, Xanı bibi, Kəklik xala üçün kəhrizdən zəmilərə bardaq-bardaqsu daşımışam. Altı yaşımda satqınların güdaza verdikləri atamı əvəz etmişəm.

... Ucqar kəndlərin birindən İsi Əmrəli oğlu Kələxana qayıdanda gün günorta yerinə qalxırdı. Atın yəhərini götürdü, tumarlayıb tövlədə bağladı. Onu qızı Yemən astanada

qarşılıyib boynuna sarıldı.

– Evdəkilər gözə dəymir? – soruşdu.

– Zini Rumi əmidostı ilə xərmandədu. Fərəməz bağdə eğəjdəri suvərey. Kazım məktəbdən hələ qeyitmeyib. Miri Zininin yanındə vəl sürey. Mən ayrıñ aşı bişirməyə gəldim, bir azdan gedəciyəm.

İsi kişi xırmana tərəf qalxdı. Rastına birinci Hacağa əmi çıxdı. Hacağa əmi nurani kişiydi. Yeniyetmə çağlarının da bir qıcı şikəst olmuşdu. Böyük ailənin yükü və qayğıları onun üstünə düşmüdü. Müharibəyə gedənlərdən biri oğlu Qulam idi. Alnındaki qırışlar ağır həyatından xəbər verirdi. Pirani kişi İsiyə qoşulub xırmana gəldi. Taxıl dərzlərinin bəndəmi açılıb xırmana tökülmüşdü. Cuna yaylıqlı qadınlar və qızlar hərdən küləshi çevirir, vəl üstündəki oğlan uşaqları öküzləri yavaş-yavaş sürürdülər.

– Hacı, bu yay heç qasqabağın açılmadı axı. Evdə nəsə olub?

– Allah bu davarı salanın balalarını yetim qoysun. Uşaqlara baxıram, körpələr əldən düşürlər. Sənin Miri balan, mənim Qəvvam nəvəm öküzlərə «ho, ho» deməkdən səsləri batıb. Biri vəlin üstündə, o biri xam cöngələrin qabağında. Gün vurur təpələrinə.

– Çətin günün ömrü az olar, ağsaqqal. İnşallah, mühabibə qurtarar. Davaya gedənlər qayıdarlar, hər şey qayda-sına düşər.

– Allah ağızından eşitsin, ay İsi.

Zənənlər köməkləşib döyülen taxılın arpasını samandan ayırdılar. Kürəkləri götürüb dəni yelə verdilər, pinədən təmizləyib kisələrə tutdular. Hərə birini ciyninə alıb

kolxozun anbarına apardı.

Qoca Hacağa əl ağacına söykənib onların arxasında baxa-baxa:

– Mənim qız balalarım, sizin qeyrətinizə qurban!

* * *

Həmin il Lerik orta məktəbində onuncular üç ay tez imtahan verdilər. Məsələ aydın idi: yaşı hərbçi xidmətə çatanlar cəbhəyə getməli idilər. Cavanlar arasında Kələxan-dan gələnlər də vardı. Onları Novruz bayramından iki gün sonra yola saldılar. Yeniyetmələrdən könüllü ərizə yazıb gedənlər də oldu. Qalan uşaqlar müəllim gözləyən məktəblə-rə göndərildi. Onlar cəbhəyə getmiş atalarını, əmilərini, dayılarını və qardaşlarını əvəz etdilər.

Kəndlər «uşaq müəllimlər»i mehriban qarşılıdı. Cavanlar dərs deməklə kifayətlənmir, cəbhədən gələn məktubları oxuyur, cavablar yazıb göndərirdilər. Qara xəbərli məktubları oxuyanda onlar da cəbhədə həlak olanların yanına qoşulub göz yaşları axıdır, ölənlərə yas saxlayır-dılar. Belə böyüyürdülər müharibə illərinin uşaqları...

QƏLƏBƏ MÜJDƏLİ XƏBƏR

Dörd il amansız müharibə getdi. İnsan insana qənim kəsildi. Şəhərlər viranə qaldı, kəndlər yandırıldı. Təyyarə-lərin tökdüyü bombalar, toplardan atılan mərmilər torpağı yaraladı. Min-min faciələr, min-min günahlar törədildi. İnsanların ah-naləsi ərşə dirəndi. Səhərlər fəryadlarla açıldı,

Onun işıqlı taleyi

---

gecələr insan qanı ilə qızardı. İgidlər tankların tırtılları altında torpağa qatışib həşəm oldular.

Dörd ildə anaların saçlarına qar ələndi, ataların qəddi əyildi, nişanlı qızların gözlərindən kədər əskik olmadı. Dörd ilin bu qədər fəlakətləri sülh illərində bir əsrə yetərdi. Xalqımız Sovet İttifaqı deyilən ölkənin tərkibində bir əsrin dərdini dörd ildə çiynində daşıdı. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə necə də gözəl deyib:

*Keçdik bu dörd ildə biz baş-başa,
Ölüm yollarını, qan yollarını.
Sülh vaxtı oğullar, hərb vaxtında
Analar dəfn edir oğullarını.*

Müharibədə altı yüz mindən artıq azərbaycanlı səfərbər olunmuşdu. Onlardan 6500 nəfəri Lerikdə boy-a-başa çatmışdı. Qürur hissi ilə qeyd etmək olar ki, azərbaycanlı ığid döyüşçülərin 120-si ölkənin ən yüksək mükafatına – «Sovet İttifaqı Qəhrəmanı» adına layiq görülmüşdür. 170 mindən çox azərbaycanlı orden və medalla təltif olunmuşdur. Bu ığidlərin cərgəsinə bizim qəhrəmanın da adı yazılmışdır.

Atamalı Şixəliyev 1945-ci ilin aprelindən vəzvoddə siyasi işlərə baxırdı. O, əsgərlərə mühüm xəbərləri çatdırır, kəsərli sözü ilə onlarda qələbəyə inamı artırır. Bu vaxt sovet döyüşçüləri artıq Almaniyanın sərhədlərini keçib Berlinə doğru irəliləyirdi. Düşmən artıq yuvasına çatırdı. Hər bina, hər küçə, hər qarış torpaq uğrunda ölüm-dirim mübarizəsi gedirdi.

Sevastopol tezliklə qələbə sorağı gözləyirdi. Atamalı Şixəliyevin xidmət etdiyi rotanın əsgərləri hər dəfə onu gö-

rəndə:

- Ata İsiyeviç, təzə nə xəbər? – deyə söhbətə tuturlular.
- Darıxmayın, bu gün-sabah, uzağı bir həftəyə qələbə bakallarını qaldırarıq.

Səhər açılar-açılmaz Moskva radiosunun diktoru Ləvitanın gur səsi ölkənin hər yerində eşidildi:

– Danışır Moskva! Danışır Moskva!

Sovet Məlumat Bürosundan.

Sovet İttifaqı Marşalı G.Jukovun rəhbərliyi ilə 1-ci Belarusiya cəbhəsi Sovet İttifaqı Marşalı İ.Konyevin komandanlığı altında birləşərək bu gün, mayın 2-də inadlı küçə döyüşlərində Berlin qruppasını darmadağın etmiş, Almaniyanın paytaxtı təslim olmuşdur.

Mayın 8-də Hitler silahlı qüvvələrinini təslim olmasına barədə müvəqqəti protokol imzalandı. Bir gün sonra faşizm üzərində sovet ordusunun misilsiz qələbəsi bütün dünya xalqlarına çatdırıldı.

9 may tarixə qızıl hərflərlə Qələbə günü kimi yazılıdı. Faşizm üzərində qələbə çalındı.

Bu müjdəli xəbər şəhərbəşəhər, kəndbəkənd dolaşdı, gəlib Lerikə də çatdı. Qurbanlar kəsildi, aşıqlar sazlarını köynəklərdən çıxarıb meydanlara düşdülər, evlərdə şənliklər keçirildi. Lerikdə tūfənglərdən açılan yaylım atəşləri məni Cəngəmiranda qorxutmuşdu. Anam bağırına basıb: «Oğul, dava qurtardı», deyib göz yaşları axıtdı, mən də ona qoşuldum. Az keçmədi ki, kəndimizə qayıtdıq, bağlı qapımızı açdıq, ocağımızı yandırıdıq. Bacamızdan çıxan tüstü qonşuları da evimizə yığıdı.

* * *

Müharibə başa çatdıqdan sonra Atamalı Şixəliyev iki il Sevastopolda qaldı, orduda xidmətini davam etdirdi. Artıq o, hərbi hissədə siyasi işçi kimi tanınmışdı. Hissədəki azərbaycanlılar onu «Ata» deyə çağırmağa alışmışdilar. Üstəlik, öz aralarında adına mahnı da qoşmuşdular: «Bizim Ata bir oğlandır, şirin dil».

Atamalı Şixəliyevin döşündə daha iki medal – «Almaniya üzərində qələbəyə görə» və «Qafqazın müdafiəsinə görə» medalları parıldayırdı. Onu partiya sıralarına qəbul etmişdilər.

Cəbhədə odlardan keçir, Tanrı onu özü qoruyur, bələlardan hifz edir ki, sağ-salamat evə qayıtsın, uzun illər elobasının tərəqqisinə kömək etsin, ailə qurub övladlar böyütsün.

ONLAR QAYITMADILAR

1947-ci ilin mart ayının ilk günləriydi. Atamalı Şixəliyevi hərbi hissənin komandirinin müavini Fedotov yanına çağırıldı. Burada əsgər və serjantlardan daha bir neçəsi vardı. Atamalı onlardan bir nəfəri tanıydı. Moldavan Çurkovla vaxtilə bir rotada Tuapsedə vuruşmuşdu.

Hissə komandirinin müavini adları bir-bir oxudu, üzünü onlara tutdu:

– Əziz cəbhədaşlarımız, hökumətin qərarı ilə siz ordu dan tərxis olunursunuz. Ağır müharibə illərində qismətinini-

zə çətin sınaqlar düşmüşdür. Sizin kimi igidlərin rəşadəti sayəsində Hitler Almaniyası diz çökdü. Müharibədən sonra iki ilə yaxın Vətənə şərəflə xidmət etdiniz. İndi Vətən siz evə, ailənizə, dinc quruculuğa, yaradıcı əməyə dəvət edir. Düşmən üzərində qələbə əzmini zavodlarda, fabriklərdə, kolxoz və sovxozählərin tarlalarında göstərin. Sizə yaxşı yol!

... Qırx yeddinin qısı sərt gəlmışdı. Dağlar ağ çalmaya bürünmüşdü. Zuvandda şaxta iliyə işləyirdi. Kəndlərə atla, ya da piyada gedib-gəlirdilər. Belə günlərin birində Atamalı əsgər şinelində evə gəlib çıxdı. Görüşünə cəbhədən qayıtmış dostları, tanışları və qohumları gəldilər. Zinyət xalaya, İsi kişiyə gözaydınlığı verdilər, qonaq otağında Allah verəndən yeypib cəbhə xatirələrindən danışdır.

Kələxan cəbhəyə 83 nəfər igid yola salmışdı. Onlardan 45 nəfəri qayıtmışdı. Qayıtmayanların ana-bacıları yol gözləyirdilər. İllər ötdü, on illər dolandı, geri dönmədilər. Əziz xatirələrini gələcək nəsillərin yad etməsi üçün adlarını çəkməyi özümə borc bildim:

*Ağamaliyev Peşvaz Şahbaz oğlu
Babayev Qəyyum Mustafa oğlu
Babayev Şəkərəli Mustafa oğlu
Baxşiyev Misir Ziyad oğlu
Cammədov Şahi Miriş oğlu
Cəfərov Şahqubad Əsəd oğlu
Əliyev Qəzənfər Müzəffər oğlu
Həsənov Yunus İbi oğlu
Həşimov Azad İbrahim oğlu
Həşimov Kamil İbrahim oğlu*

Onun işıqlı taleyi

---

*Həşimov Qəvəxan Əsəd oğlu
Hümbətov Xeyrulla Qurban oğlu
Hümbətov Maşallah Qurban oğlu
Hümbətov Zərqam Əliağa oğlu
Kazimov Ağası Fərzi oğlu
Qasimov İzzət Məmmədhüseyn oğlu
Quliyev Ataxan Əməş oğlu
Quliyev Bəhmən Əməş oğlu
Quliyev Mirzə Ağazaid oğlu
Məhərrəmov Bayram Aba oğlu
Məhərrəmov Gülab Aba oğlu
Məhərrəmov Tərlan Aba oğlu
Məmiyev Əzizəli Cəfər oğlu
Məmmədov İltifat Bağır oğlu
Məmmədov İltizam Hasil oğlu
Məmmədov Qiyyas Kərim oğlu
Məmmədov Piri Hasil oğlu
Mikayılov Allahverən Əhəd oğlu
Mikayılov Heybət Cabbar oğlu
Mirzəyev Qəribxan Almirzə oğlu
Mirzəyev Quruş Bəymirzə oğlu
Nəsirov Ağababa Məmməd oğlu
Novruzov Seyfi Şahbaz oğlu
Rzayev Nadir İsrafil oğlu
Şamiyev Şami Mirış oğlu
Şixəliyev Əbdülbağı Abbasqulu oğlu
Şixəliyev Feyruz Əmrəli oğlu
Şixəliyev Seyfi Əmrəli oğlu*

Adlara diqqət yetirin. Bir evdən 2-3 nəfər həlak olan var. Məzarlarının yeri bilinmir. Kələxanda elə bir ailə tapılmaz ki, müharibə dəhşətlərinin ağrı-acısını dadmasın. Şəhid olmuş insan ruhlarının bizlərdən bircə umacaqları var: o da onların xatırlanması, anılması, yada salınmasıdır. Bu sahədə Kələxanda az-çox iş görülüb. Mərhum Adil Quliyev onların şərəfinə kənd kəhrizini abadlaşdırıb. Nata-mam orta məktəbə baş leytenant Feyruz Şıxəliyevin adı verilib. Məktəbdə 1941-1945-ci illərdə həlak olanlar haqqında «Xatırə albomu» hazırlanıb.

Müharibədən qayıdanların əksəriyyəti bədənlərində gəzdirdikləri qəlpələrdən, aldıqları yaralardan dünyalarını tez dəyişiblər. Onlar doğma torpaqda uyuyurlar. Həmyer-liləri Qələbə bayramlarında, doğum və xatırə günlərində kənd qəbiristanlığına gəlib ruhlarına dualar oxuyur, Tanrıdan rəhmət diləyirlər.

YENİDƏN KƏND MƏKTƏBİNDƏ

Novruz bayramını İslı kişinin ailəsi şadyanalıqla yola saldı. Atamalı əsgər paltarını dəyişdi. Hərbi hissədə verilmiş xasiyyətnaməni, təltiflər barədə sənədləri bir qovluğa qoyub rayon mərkəzinə üz tutdu. Əmisi Eminlə görüşdü, gəlişinin məqsədini bildirdi:

– Müəllimliyimi davam etdirmək isteyirəm. İslinin aldığı məvacib ailəyə çatmır. Qardaşlarım məktəblidir. Ev-dəkilərə əl tutan kimsə yoxdur.

– Kəndə yaxın bir məktəbi xahiş elə, gündə evə gəlib-

gedə biləsən, – deyə Emin dadaş məsləhət verdi.

Rayon maarif şöbəsinin müdürü Əli Vəliyev cəbhədən qayıtmış əsgəri səmimi qarşılıdı, yer göstərdi, özü də keçib onun yanında əyləşdi. Atamalının sənədlərinə baxıb inspektor Xeyrulla Şiriyevi çağırıldı:

– Çay içindəki kənd məktəblərinin hansında müəllimə ehtiyac var? – soruşdu.

İnspektor siyahını gətirib müdirlən stolunun üstünə qoydu. Məlum oldu ki, Qosmalian kənd yeddiillik məktəbin-də iki müəllim yerləşdirmək olar. Elə həmin gün belə bir əmr yazıldı:

«Qızıl Ordu sıralarından qayıtmış Şixəliyev Atamalı İsi oğlu Qosmalian kənd yeddiillik məktəbinə müəllim təyin edilsin.

Lerik Rayon Xalq Maarif Şöbəsinin müdürü Ə.Vəliyev»

Qırxinci illərdə vəziyyəti ağır, iqtisadiyyatı geri olsa belə, rayonda məktəb tikintisi ümumxalq işinə çevrilmişdi. Təhsil ocaqlarının sayı ilbəil çoxalırdı. Qosmalian, Mistan, Qışlaq, Kəlvəz, Vizəzəmin kəndlərində sementin az tapıldığı bir dövrdə yerli daşdan binalar tikilir, üstü meşədən gətirilən ağaç materialı ilə örtülürdü. Qışlaq məktəbi istisna olunmaqla, o dövrdə inşa edilən məktəb binaları bu gün də istifadədədir.

Qosmalian kənd yeddiillik məktəbində qonşu Hiveri, Tatoni, Divağac, Hoveri və Şonaçola kəndlərindən olan uşaqlar da təhsil alırdılar. Lənkərandan gəlmis iki müəllim-dən başqa, dərs deyənlər yerli ziyalılar idilər. Mürsəl Mirzəyev direktordu. Həyat yoldaşı Şərqiyə müəllimə, Əkbər

Onun işıqlı taleyi

Novruzov və bacısı Rəhilə müəllimə, Allahverən Əliyev ilk pedaqoji fəaliyyətə bu məktəbdə başlamışdılar.

Direktor Mürsəl müəllim Atamalı Şixəliyevin savadına bələd idi. Tərəddüsüz V-VII siniflərdə tarix-coğrafiya, bədən tərbiyəsi fənlərini tədris etməyi ona tapşırıldı. Cəbhədən qayıtmış gənc müəllim ilk aylardan şagirdlərin sevimlisli oldu. O, tədris prosesində yeri düşəndə cəbhə xatirələrindən səhbət açır, uşaqlarda vətənpərvərlik hissərini formalaşdırırırdı.

Atamalı müəllim sonralar o illəri belə xatırlayırırdı:

– Qosmalian məktəbində iki il yarım işlədim. Pedaqoji kollektivimiz gənclərdən ibarətdi. Ali təhsil almasaq da, mütaliəmiz güclüydü. Ayda iki-üç bədii kitab oxuyardıq. Mən təkcə dərslikdə olan materialla kifayətlənməzdim. Əlavə ədəbiyyatları tapıb oxuyardım. Uşaqlara tarixi hadisələri xronoloji ardıcılıqla yazmayı tapşırardım. Coğrafiyanın tədrisində ölkəşünaslığa geniş yer verərdim. Azərbaycan coğrafiyasına şagirdlər maraq göstərərdilər. Ayda bir dəfə onları ekskursiyaya aparar, abidələrlə, yerli çaylarla tanış edərdim. O dövrdə məktəbin həyatında voleybol meydançası düzəltmişdik. Dərs qurtaran kimi kəndin cavanları da meydançaya gələr, biz bir yerdə məşq edərdik. Qonşu məktəblərin voleybolçuları ilə görüşərdik. Rayon məktəbləri arasında keçirilən yarışlarda da iştirak edərdik.

Məktəbdə çalışdığı illər Atamalı müəllimin həyatında silinməz izlər qoymuşdu. O, sonrakı fəaliyyətində bu peşənin sahiblərinə xüsusi hörmət və ehtiram göstərərdi. Rayon partiya komitəsinin ikinci katibi işlədiyi dövrdə imkan da-

Onun işıqlı taleyi

---

xilində məktəblərə, pedaqoji kollektivlərə, cavan və ahıl müəllimlərə köməyini əsirgəməzdi.

Atamalı müəllimin arxivində rəngi saralmış, yazıları solmuş bir sənəd var. Bu, onun pedaqoji fəaliyyətinin başa çatması barədə imzalanmış əmrdir. Əmrədə göstərilir ki, «Qosmalian məktəbinin müəllimi Atamalı İsi oğlu Şixəliyev rəhbər işə irəli çəkildiyinə görə 31 dekabr 1949-cu il tarix-dən vəzifədən azad edilsin».

* * *

Cəbhəyə getməmiş gənc müəllim kənddəki qızlardan birini gözaltı eləmişdi. Gülzadə xanımı sevib seçmişdi. Ai-lədə bircə bacısı Yemən bunu bilirdi. Cəbhədən evə məktub gələndə Yemən özünü Gülzadəyə çatdırar, qardaşının yazdıqlarını ona danişardı.

Qayıdanan çox keçməmiş ailə üzvləri bu sevgidən həli olurlar. Qız evinə elçi göndərilir. «Hə» cavabından sonra toya tədarük görülür. 1948-ci ilin yayında onlar nikaha gir-dilər, Zinyət nənənin evinə ilk gəlin gəldi. Onlar 47 il bir yastiğa baş qoydular. Kasib evlərində dörd oğlan, iki qız bö-yütdülər. Ər-arvad sədaqətiylə ömür sürdülər.

GƏNCLƏR TƏŞKİLATINDA KEÇƏN İLLƏR

Kamal Qəhrəmanov. Bu ad yaşlı nəslə yaxşı tanışdır. Onun haqqında vaxtilə rayonda məsul vəzifələrdə çalışmış adamlardan razılıq eşimmişik. O, Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsində cənub rayonları üzrə

məsul təşkilatçı vəzifəsində çalışmışdı. Rayonda kadrları yaxşı tanıyırıdı və Şixəliyevlər ailəsinə xüsusi hörmət bəsləyirdi.

Çətin bir dövrdə – müharibədən sonrakı illərdə Mərkəzi Komitə Kamal Qəhrəmanova Lerik rayon partiya təşkilatına rəhbərlik etməyə etimad göstərmişdi. Rayonun kommunistləri konfransda onu partiya komitəsinin birinci katibi seçmişdilər. Uzun illər rayona rəhbərlik edib, sadə və zəhmətkeş adamların havadarı kimi xatirələrdə qalıb.

Müharibə və əmək veteranları danışırlar ki, Kamal Qəhrəmanov katib seçiləndən sonra bəzi harin adamlarla üz-üzə gəlib. Camaatı boğaza yiğan rayon prokurorunu, təhlükəsizlik şöbəsinin rəisini rüşvət aldıqlarına görə partiya sıralarından çıxarıb. Onlara havadar çıxan yerliləri vəzifələrindən uzaqlaşdırıb. At belində kəndbəkənd gəzib, təsərrüfatları dirçəltmək üçün əlindən gələni edib. Rayonda əqidəsi təmiz gəncləri rəhbər vəzifələrə irəli çəkib. Etimadə layiq görülənlər sırasında Atamalı Şixəliyev də olub.

... Komsomol təşkilatlarında konfransa hazırlıq başlanmışdı. İdarələrdə, məktəblərdə və təsərrüfatlarda hesabatlar keçirilir, vəzifələr müəyyənləşdirilir, fəallar nümayəndə seçilirdilər. Bu ərəfədə komsomol komitəsinin birinci katibi Ataxan Rüstəmovu milis orqanlarında işə götürdüllər və o, Bakıya köçdü.

Konfrans ərəfəsində komsomol komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə bir neçə gənc ziyalının, o cümlədən Atamalı müəllimin də adı çəkilirdi. Onu tanıyanlar bu vəzifəyə layıq olduğunu deyirdilər.

Rayon partiya komitəsinin ikinci katibi Şamil İsgən-

Onun işıqlı taleyi

---

dərov Qosmaliana zəng vurub Atamalı Şixəliyevi qəbuluna çağırıldı. Aralarında söhbətdən məlum oldu ki, Kamal Qəhrəmanov komsomol təşkilatına katib vəzifəsinə təqdim olunmuş beş namizəddən Atamalı Şixəliyev üstündə dayanıb.

Kamal Qəhrəmanov kabinetində Atamalı Şixəliyevi ayaq üstə qarşılıyb görüşdü, yer göstərdi. Söhbəti məktəbdəki işlərdən salsa da, əsas metləbə keçdi:

– Büro üzvləri sənin komsomolun katibi vəzifəsinə namizədliyini byəniblər. Respublika Komsomolunun Mərkəzi Komitəsinə də məlumat vermişik. Fikrimizi konfrans nümayəndələrinin bəyənəcəyinə inanırıq.

– Etimadınıza görə minnətdaram. Evdəki ağsaqqallarımla məsləhətləşmək istəyirəm.

– Sənin ağsaqqalların barədə mənə məlumat veriblər. Həmzə Şixəliyev partiya komitəsinin büro üzvüdür. Rəyini öyrənmişik, fikri müsbətdir. Məncə, İsi kişi də raykomun təklifinə şərīk çıxar.

Söhbət bununla bitdi. Atamalı Şixəliyevin sənədləri hazırlanıb Respublika Komsomolunun Mərkəzi Komitəsinə göndərildi. Şöbələrdə, katiblikdə Atamalı Şixəliyevin namizədliyi barədə rayon partiya komitəsinin təqdimati dəstekləndi.

Konfrans 1949-cu ilin dekabrında toplandı. Tənqidə geniş yer verildi, təşkilatın fəaliyyətində dönüş yaratmaqdən ötrü təkliflər oldu. Plenum seçildi. Birinci katib məsələsi geniş müzakirə edildi. Atamalı Şixəliyevdən başqa daha iki namizəd irəli sürüldü. Onlar plenum üzvlərinin əksəriyyət səsini qazana bilmədilər. Atamalı Şixəliyev 25 yaşında komsomolun birinci katibi seçildi.

Rayon partiya təşkilatının növbəti konfransında kom-somolun katibinə daha bir etimad göstərildi. Seçilən büro üzvləri arasında onun da adı vardı...

* * *

Müharibədən sonrakı illərdə Azərbaycan gəncləri xariqələr yaradırdılar. Yeni təşəbbüsler irəli sürürlər, hökumətin çağırışına səs verib fabrik və zavodlarda, tikinti meydançalarında, ferma və tarlalarda işləməyə gedirdilər. Komsomol təşkilatları ölkədə böyük qüvvəyə çevrilmişdi. Təşkilatlara sınaqdan çıxmış adamlar rəhbərlik edirdilər. Gənclərin əlləri ilə tikilən Sumqayıt yenicə şəhər statusu almışdı. Şəhərin şərəfinə bəstələnmiş mahnının bu sətirləri dildən-dilə dolaşır, eldən-elə gəzirdi:

*Ucalır binalar uca dağ kimi,
Çınarlı küçələr yaşıł bağ kimi,
Gecələr alışib çılçırqaq kimi
Sularda əksini süzən Sumqayıt,
İşləq ümmanında üzən Sumqayıt.*

Kürün sahilində başqa bir şəhəri – Mingəçeviri də gənclər tikirdilər. İttifaqın iri sənaye mərkəzlərindən Mingəçevirə komsomolçular göndərişlə gəlmisdilər. Onlar Azərbaycan gəncləri ilə ciyin-ciyinə çalışırdılar. Buradakı su-elektrik stansiyasının tikintisi hünər meydanını xatırladırdı. Ədəbiyyat və incəsənət xadimləri Mingəçevir SES-ini tikən oğlan və qızların bu hünərini qələmə alıb ölkənin hər yerinə yayırdılar.

İstər Sumqayıtin, istərsə də Mingəçevirin yaşayış mə-həllələrindəki evlərdə, meydançalarda, fabrik və zavodlarda Lerik gənclərinin əllərinin izləri qalib. Onları tikintilərə yola salan, göndərişlərə imza atan Atamalı müəllim olub. Bir neçəsi talelərini bu şəhərlərə bağladı, adları şöhrət kitablarına yazıldı.

Lerikin Niməkeş kəndindən Bakıya gedib qaynaqcı pəşəsinə iyiyələnən Xanoğlan Bayramovun adı respublikamızın öncül gəncləri sırasında çəkilirdi. O, Neft Daşlarındakı 6 sayılı tikinti-quraşdırma idarəsində fəhləydi. İllər keçdikcə şöhrəti respublikaya yayıldı, «Sosialist Əməyi Qəhrəmanı» adına layiq görüldü. Xanoğlan Bayramov Neft Daşlarındakı «Dəniztikinti» İdarəsinin rəisi vəzifəsinə yüksəldi. Gənc yaşlarında Komsomolun Mərkəzi Komitəsinin üzvü kimi respublikada keçirilən tədbirlərdə dostu Atamalı Şixəliyevlə görüşər, həmyerlilərini layiqincə təmsil edərdi.

Atamalı Şixəliyevin komsomol təşkilatına rəhbərlik etdiyi dövrdə gənclərlə sərhədçilər arasında möhkəm dostluq əlaqələri yaranmışdı. Sərhədboyu kəndlərdə «Sərhədçilərin gənc dostları» dəstələri fəaliyyət göstərirdi. «Sərhəddən başlanır Vətən» devizi altında hər il yürüşlər keçirilərdi. Yürüşlərdə fəal iştirakçıların biri kimi mənə də rayon komsomolunun Fəxri fərmanını Atamalı Şixəliyev Sərhədçi Gündündə təqdim etmişdir və 60 ildir şəxsi arxivimdə saxlayıram.

Təsərrüfatlarda gənclərin sayını artırmaq dövrün tələbatı idi. Komsomol təşkilatları bu sahədə çox iş göründü. 1951-1955-ci illərdə Lerikin kolxozlarında 10 mindən artıq

gənc taxıl yetişdirir, meyvə bağlarına qulluq edir, tütün bəcərir, mal-qara saxlayırdı. Zəhmətləri ilə ad-san qazanmış gənclər təkcə Lerikdə deyil, respublikada da tanınırıldı. Onların təcrübəsinin öyrənilməsində və təbliğində rayon kom-somol təşkilatının işi respublikada bəyənilmişdi. Atamali Şıxəliyev Azərbaycan Komsomolu Mərkəzi Komitəsinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdu.

Əllinci illərdə gənclərin estetik tərbiyəsinə diqqət artırıldı. Rayonda pionerlər evi (indiki məktəblilərin yaradıcılıq mərkəzi) qapılarını açdı. Rayon komsomol komitəsi bu yeni uşaq müəssisəsinə istedadlı kadrlar seçdi. Rəcəb Kərimov və onun həyat yoldaşı Kəsirə xanım, müəllim Qəni Abbasov, Xuduş Kərimov, Balağa Zaidov, Çingiz Hüseynov dərnəklərə təmənnasız rəhbərlik edirdilər. Pioner evindəki dərnəklərə Lerik orta məktəbinin şagirdləri, qonşu Cəngəmiran və Blaband məktəblərinin uşaqları da yazılmışdır. 1952-ci ildə pionerlər evinin bədii özfəaliyyət kollektivi zonada keçirilən baxış-müsabiqədə üçüncü yeri tutdu. Məktəbli istedadlarının kənd klublarında çıxışları maraqla qarşılanırdı.

Komsomol komitəsinin pioner və məktəblilər şöbəsinin müdürü Ağa Hüseynov birinci katib Atamali Şıxəliyevin etibarlı dostu və həmfikriydi. O, universiteti qiyabi bitirdi, uzun illər müəllim və məktəb direktoru işlədi. 2001-ci ildə dünyasını dəyişdi. İndi onun yolunu oğlu Kamal müəllim davam etdirir.

Ağa müəllim dostunun 75 illiyində xəstəydi. Yubilyara yazdığı kövrək məktubda deyilirdi:

«Əziz Ata, biz beş ilə yaxın bir yerdə işləmişik.

Onun işıqlı taleyi

Çətin günlərimiz az olmayıb. Yersiz hücumlar, qərəzli tənqidlər bizi sindira bilməyib. Halal tikəmizə haram qatmamışıq, kimsənin çörəyini əlindən almamışıq. Təmiz adımızı qorumuşuq.

Xəstəlik məni əldən salib. Günü-gündən zəifləyi-rəm. Yataqdan qalxacağima güman yoxdur. Bu dün-yadan alniaçıq, üzüağ köçəcəyəm. Nə yaxşı ki, sənintək dostlar vardır. Məni xatırələrdə yaşadacaqlar.

Yubileyində iştirak edə bilmədiyimçün bağışla. Sənə uzun ömür deyil, mənəli ömür arzulayıram. Dost qədri bilən kişilərdən olduğuna görə çox sağ ol! Əlini ehtiramla sıxıb bağrıma basıram.

Hörmətlə, Ağa müəllim»

PARTİYA MƏKTƏBİNİN MÜDAVİMİ

1953-cü ildə rayon rəhbərliyində kadr dəyişikliyi edildi. Aslan Hüseynov partiya komitəsinin katibi seçildi. O, ali pedaqoji təhsil almışdı, Xarici Dillər İnstitutunun alman dilli fakültəsini bitirmişdi. Bir müddət müəllim işlədikdən sonra cəbhəyə getmişdi, bir neçə dəfə yaralanmışdı. Onu hospitalda müalicə edib yaralarını sağaldan Vera adlı rus qızı ilə evlənmişdi. Müharibədən orden və medalla qayıtmışdı, həyat yoldasını da Salyana gətirmişdi.

Aslan müəllim partiya işinə irəli çəkilmişdi. Onu tanıyanlar yüksək mədəniyyətli ziyalı olduğundan danışırlar. O,

fəallar arasında səmimiyyət yaratmış, birinci katib işlədiyi dövrdə rayonda yersiz çəkişmələri aradan qaldırılmışdı. İctimaiyyətin diqqətini əsas məsələlərə – iqtisadiyyatı qaldırmağa və abadlıq-quruculuq işlərinə yönəltməyə müvəffəq olmuşdu.

Katibi narahat edən məsələlərdən biri yerli kadrların təhsil məsələsiydi.

Partiya və sovet aparatlarındakı işçilərin əksəriyyətinin ali təhsili yox idi. Raykomun sahə katibləri, rayon qəzetiinin redaktoru və məsul katibi, rayon icraiyyə komitəsinin şöbə müdirləri orta məktəbi bitirmişdilər. Aslan müəllimin məsləhəti ilə rəhbər kadrlar ali məktəblərin qiyabi şöbələrinə daxil olub oxumağa başladılar.

Komsomol komitəsinin birinci katibi Atamalı Şixəliyev də bu axına qoşuldu. Ali Partiya Məktəbində oxumaq qərarına gəldi.

Dərs ilinin qurtarmasına hələ 2-3 ay qalmış bu barədə Aslan Hüseynova müraciət etdi:

– Aslan müəllim, yaxın günlərdə 30 yaşım tamam olur. Müharibə başladı, ali təhsil ala bilmədim. İnstitutda əyani oxumaq arzusundaydım. 1950-ci ildə rayon partiya komitəsi nəzdində ikiillik axşam partiya məktəbini bitirmişəm. Məqsədim yenə oxumaqdır. Növbəti dərs ilində Bakı Ali

Partiya Məktəbində oxumağıma, sənədlərimi Mərkəzi Komitəyə göndərməyə razılıq verməyinizi xahiş edirəm.

Aslan Hüseynov rayona gəldiyi bir ilə yaxın müddət-də Atamalı Şixəliyevi prinsipial, sözübütöv və təmiz işçi kimi tanımışdı. Müharibənin alovlarından keçən bir insan kimi ona hörmət bəsləyirdi. Raykomun büro üzvü olsa da, özünü səmimi aparırdı, yeri düşəndə zarafatlarından qalmırıldı.

– Ataman İsiyeviç (katib ona belə müraciət edərdi), mən bu qərara sənsiz də gəlmışəm. Özünə deyəcəkdim, ancaq zamanını gözləyirdim. Arxayın ol. Bu söhbət aramızda qalmalıdır.

Dərs ilinin başlanmasına bir ay vardi. Atamalı Şixəliyev partiya məktəbində söhbətdən keçdi. Komissiya üzvlərinin yekdil fikri belə oldu: siyasi cəhətdən hazırlıqlıdır. Beləliklə, 1954-cü ildə Atamalı Şixəliyevin adı müdavimlik siyahısına yazıldı və qayğılı tələbəlik illəri başlandı.

Eyni vaxtda qardaşı Kazım pedaqoji institutda oxuyurdu. Partiya məktəbində müdavimlərin iş yerində alındıqları maaş təqaüd kimi verilirdi. Deməli, Atamalı müəllim aldığı maaşla həm qardaşı Kazıma kömək etməli, həm evdəkilərə pul göndərməli, həm də özü dolanmalıydı. Ancaq bir ümid yeri də vardi: aqsaqqalı Həmzənin ona əl tutması.

Atamalı müəllim xatirələrində yazırıdı:

«Həmzə atamın qəlbən bağlandı, övladlarının dan ayırmadığı əmisi oğlu idi. Biz onu özümüzə böyük qardaş seçmişdik. Dediyi hər bir söz, verdiyi hər bir məsləhət ailəmizdə qanun kimi qəbul olunurdu. Nəsi-hətlərindən həmişə xeyir görərdik.

İş elə gətirdi ki, 1954-cü ildə məni partiya məktəbinə oxumağa göndərdilər. Aldığım aylıq maaş ehtiyyatı ödəmirdi. Həmzənin Bakıya gəlməsini gözləyirdim. O, birinci mənə baş çəkər, vəziyyətimlə tanış olar, cibimə xərclik salıb öz işlərinin dalınca gedərdi.

O, arxam və dayağım idi. Uşaqlarım ali təhsil alanda, ailə həyatı quranda köməyimə gəlirdi. Zəhmlı görkəmi mənə güc verirdi. Dövlətinə, xalqına sadıq olduğu kimi, dostlarına və qohumlarına da sədaqətliydi».

Azərbaycanın hər rayonundan məktəbə müdavim gəlmişdi. Atamalı müəllimdən yaşça böyükler də vardı, kiçiklər də. Onlar bir ailəni xatırladırı. Geniş auditoriyalar, zəngin kitabxanalar, oxu zalları müdavimlərin ixtiyarına verilmişdi. Yataqxanaya ehtiyacı olanlar iki nəfərlik otaqlarda qalırdılar. Yeməkxana və çayxana onların üzünə açıldı. Elm, ədəbiyyat və incəsənət xadimləri ilə görüşlər keçirilirdi.

Semestr imtahanları başa çatandan sonra məktəb müdavimlərin təhsili barədə rayon partiya təşkilatlarına məlumatlar göndərirdi. Atamalı Şixəliyevin təhsil uğurları müəllimləri həmişə razı salırdı. Onun natiqlik mədəniyyəti tələbə dostlarına nümunə göstərilirdi.

Atamalı Şixəliyevin kurs işlərinin və referatlarının nüsxələri şəxsi arxivindədir. Dövrün tələbinə görə, yazılar, əsasən, partiya quruculuğu məsələlərinə həsr olunub. Referat rəhbərinin bir səhifəlik rəyinin axırıncı cümləsi bu

sözlərlə bitir: «Atamalı İslı oğlu Şıxəliyevin aktual məsələ-yə həsr olunmuş bu işinin «Azərbaycan kommunisti» jurnalında dərc olunmasını partiya tarixi kafedrası məsləhət görür». Təəssüf ki, jurnal çapa hazırlanarkən hansısa mü-hafizəkarın göstərişi ilə yazısı nömrədən çıxarılır.

Qrup yoldaşlarından Nəciməddin Əhmədovu dost seçmişdi. Birinci kursdan Nəciməddin müəllimlə Atamalı Şıxəliyevin söhbətləri tuturdu. İmtahanlara birgə hazırlaşır, kinoya, teatra bir yerdə gedirdilər. Onlar məktəbi bitirdilər, dostluqları uzun illər davam etdi. Nəciməddin Əhmədov Bakının Əzizbəyov (indiki Xəzər) rayonunun partiya komitəsinin birinci katibi, Bakı Şəhər İcraiyyə Komitəsinin sədri vəzifələrində işlədi. Bayramlarda, ad günündə Atamalı müəllimə zəng vurardı, təbrik teleqramları göndərərdi.

... 1971-ci ildə Bakı Ali Partiya Məktəbinin jurnalist şöbəsində oxuyurdum. Jurnalist dostum Nizami Məmmədovla fəlsəfə kafedrasına getmişdik. Professor Qurban Yusifzadə ilə görüşdük. O, Nizamini yaxşı tanıydı. Həmin il Qurban müəllimi Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin sədri təyin etmişdilər. Əməkdaşlarını yaxşı tanıydı. Nizami həm oxuyardu, həm də televiziyyada verilişlər aparırdı. Professor mənim Lerikdən olduğumu biləndə soruşdu:

- Ataman İsliyeviç necədir, harada işləyir?
- Professor, sağ-salamatdır, rayon mədəniyyət şöbəsi-nin müdürüdür.
- Məktəbin ilk buraxılışlarından iki-üç nəfər yadımda qalib. Biri də Atamandır. Yaxşı oxuyurdu, dərin mühakimə-

Onun işıqlı taleyi

---

si və səlis danışışı vardı. Məndən salam söyləyərsən.

Rayona qayıtmışdım. Atamalı müəllimlə rastlaşdım. Professorun salamlarını ona çatdırıldım. Çox məmnuñ oldu və təşəkkürünü bildirdi.

Başqa bir misal. İqtisadiyyat kafedrasının müdürü Məmməedsadıq Sadıqov məktəbin ilk buraxılışının müdavimlərinə cavanalığında dərs demişdi. Biz təhsil alanda ar-tıq 15 il idi ki, mühazırə oxuyurdu. Namızədlik və doktorluq işini burada yazmışdı. Yaddaşına söz ola bilməzdi. Vaxtilə məktəbdə təhsil alan Lerik ziyalılarının adlarını bir-bir çəkirdi. Atamalı Şıxəliyevə xüsusi simpatiyası olduğunu söyləyirdi.

1958-ci ilin iyulunda məktəbdə dövlət imtahanları başa çatdı. Buraxılış gecəsi keçirildi, diplomlar təqdim olundu. Müdavimlər Mərkəzi Komitədə qəbul edildi, onlara çalışacaqları partiya təşkilatları barədə məlumat verildi. Atamalı Şıxəliyevin Lerik Rayon Partiya Komitəsində siyasi maarif evinin müdürü vəzifəsində işləyəcəyi nəzərdə tutmuşdu.

Atamalı müəllim məktəbdə oxuduğu illərdə kiçik qardaşı Miri Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuşdu. Onu qardaşlarına və dörd nəfərlik ailəsinə kömək etmək qayğısı gözləyirdi.

* * *

Atamalı müəllimin gündəliyindən:

«Mən rayona gələndə artıq Aslan Hüseynov Moskva Ali Partiya Məktəbinə göndərildiyi üçün vəzifədən getmiş-

di. Birinci katib Şamil İsgəndərov seçilmişdi. Rayon XDS icraiyyə komitəsinin sədri Höccət Əsgərov idi. Şamil müəllimlə Höccət Əsgərov arasında münasibətdə bir soyuqluq vardı. Rayonun ağısaqqal ziyalıları iki rəhbər işçi arasında səmimiyyət yaratmağa çalışırdılar. Mən də buna tərəfdardım.

Az müddət siyasi maarif evinin müdürü vəzifəsində çalışdım. İlk təşkilatlardakı təbliğatçılarla seminarlar keçirdik, məşğələlərin təşkiline əməli və metodiki köməklik etdik».

1959-cu ilin ortalarında rayon partiya təşkilatının növbəti konfransında Məmməd Abuzər oğlu Məmmədov birinci katib seçildi. O, Lerikə gələnə qədər Astraxanbazar (indiki Cəlilabad) Rayon Partiya Komitəsinin ikinci katibi olmuşdu. Təzə katib raykomdakı şöbələrə savadlı və təşkilatçılıq bacarığı olan kadrların rəhbərlik etməsindən ötrü Mərkəzi Komitəyə məktub yazmışdı. Atamalı Şixəliyev təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdürü təsdiq edildi.

Dövrün tələblərinə görə, təbliğat və təşviqat şöbəsi ideya-siyasi işin mərkezi sayılırdı. Rayonun iri idarələri bu şöbənin rəhbərliyi altında fəaliyyətdəydi. Təhsil müəssisələrində, mədəniyyət və səhiyyə ocaqlarında kök salmış durğunluq aradan qaldırılmalıydı. İlk təşkilatlarda təşviqatın səfərbəredici gücünə diqqət yetirilməliydi. Əlbəttə, bütün bu işlər şöbə müdirinin nəzarəti altında və istiqaməti ilə görülməliydi.

Atamalı Şixəliyev siyasi məktəblərdə dərs ilinin başlanması ərəfəsində təbliğatçıların tərkibini nəzərdən keçir-

di. Məşğələlərin təşkili üçün səriştəli adamları seçdi və seminarlar aparıldı. Onlara əməli və metodiki köməklik edildi.

İdeoloji işə dair Atamalı Şixəliyevin hazırladığı məsələlər müzakirələrdə büro üzvləri tərəfindən bəyənilirdi. Əməli təkliflər amirlikdən uzaq olurdu, istiqamət düzgün müəyyənləşdirilirdi, kiməsə qərəzli münasibət bəslənilmirdi.

PARTİYA KOMİTƏSİNİN KATİBİ

Altmışinci illərdə dağ rayonlarının iqtisadiyyatı iflic vəziyyətindəydi. Moskvanın idarəetmədə buraxdığı ciddi səhv lər əyalətlərdə əhalinin dolanacağını ağırlaşdırılmışdı. Ərzaq məhsulları siyahilarla verilirdi. Əkinçinin torpağı əkib-becərməyə marağı azalmışdı. Ərazilərdə yaradılmış is-tehsalat idarələrinin başbılənləri rayon rəhbərləri ilə hesablaşdırılmış, özlərinin səhv mövqelərini diktə edirdilər. Partiya təşkilatlarının nüfuzu aşağı düşmək üzrəydi.

Lerikdə bu çətinliklər daha aydın görünürdü. Kolxozların yanacaq almağa belə vəsaiti yox idi. Olan texnikanı yerindən qaldırmaq müşkül işə çevrilmişdi. Dövlətə satılan mal-qaradan əldə edilən vəsait banklar tərəfindən borclara tutulurdu. Bir sözlə, torpaq adamının əl-qolu bağlanmışdı, Allahdan ümid gözləyirdilər.

Nəhayət, ölkədəki bu hərc-mərclik Nikita Xruşşovun hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması ilə nəticələndi, dirçəlis dövrü başlandı.

1961-ci ildə rayon partiya təşkilatının növbəti konfran-

sı ərəfəsində ilk təşkilatlarda hesabat-seçkilər keçirilirdi. Yığıncaqlarda Lerikin iqtisadiyyatını qaldırmaqdan ötrü təkliflər verilirdi. Kommunistlər həm də raykomun bürosunun kadrların seçilməsində buraxılan səhvləri deməkdən də çəkinmirdilər. Gənclərin irəli çəkilməsinə qısqanc münasibəti faktlar əsasında açıqlayırdılar. Belə yığıncaqların birində – Çayrud kəndindəki Fioletov adına kolxozun partiya təşkilatının hesabatında mən də Mərkəzi Komitənin rəyonlararası «Leninçi» qəzetiñin müxbiri kimi redaksiyanın tapşırığı ilə iştirak edirdim. Yaxşı yadımdadır, mərhum Məmməd İmanov çox sərt danışdı. Dedi ki, bacarıqlı, sadıqlı, əqidəsi təmiz ziyalılara yaşıł işıq yandırmaq lazımdır. Belələrinin sırasında Atamalı Şixəliyevin də adını çəkdi. Bu təklif bir neçə təşkilatda da verilmişdi.

Atamalı müəllim danışındı ki, konfransda seçilən plenum üzvlərindən bəzilərinə təzyiq edilməsinə baxmayaraq, məni katib seçdilər. O qüvvələrin başında duran iki nəfərin təbrik etməyə üzləri gəlmədi.

Birinci katib Əlipəşa Səmədov Bakıdan gəlmişdi. İxtisasca jurnalist idi. Partiya işində az çalışmışdı. Siyasi mühazırəçilər qrupunda fəaliyyət göstərmişdi. Klassiklərin gözəl bilicisiydi. Ancaq kənd həyatından tam bixəbər idi. Bəzi məsələlərin həllində səriştəsi çatmadı. Ona görə də Atamalı Şixəliyevlə məsləhətləşirdi, onun fikrini öyrənməmiş iş tutmurdu. Həm də birinci katibə yuxarıda demişdi ki, ikinci təmiz adamdır, partiya quruculuğunda savadı və təcrübəsi vardır.

Bakıdan göndərilmiş katibin fəaliyyətinə maneə yaranan əsas amil Lənkəran Rayonlararası İstehsalat İdarəsi idi.

Onun işıqlı taleyi

İdarənin rəisi katiblərlə hesablaşmır, kolxozlarda özbaşına kadr dəyişikliyi aparır, təcrübəli təsərrüfat başçılarını səbəbsiz vəzifədən uzaqlaşdırırırdı. Onunancaq bir şüarı vardı: «Qarğıdalı əkməmisən, vəzifədən getməlisən!» Belə vəziyyətə dözə bilməyən birinci katib vəzifədən çıxmışlı oldu.

Raykomun plenumu Lənkəranda icraiyyə komitəsinin sədri işleyən Səmid Qulamov birinci katib seçdi. Səmid Qulamov ağıllı və təmkinli, gözütox təşkilatçı kimi bölgədə tanınmışdı. Kadrlar arasında səmimiyyət yaratdı, aqsaqqaların məsləhətlərinə qulaq asdı, rayonun həyatına bələd oldu, adamlarla dil tapdı, ziyalılarla oturub-durdu. Atamalı Şixəliyevlə mehribanlığını bəzilərinin gözü görmədi.

Sahib Sayılovun mənə danışlığından. 2005-ci ildə «Bilgəh» sanatoriyasında müalicə olunurdum. Gündərin birində professor Əjdər Ağayevlə rastlaşdım. Bir-birimizi altmışıncı illərdən tanıyırıq. Sanatoriyaya qaynına dəyməyə gəlmışdı.

– Sahib Sayılovun kim olduğunu, yəqin, bilməmiş olmazsan, – dedi.

– Əlbəttə, şəxsən tanış olmasam da, haqqında eşitmışəm. Keçmiş İttifaq dövründə məsul vəzifələrdə işləməsin-dən məlumatım var.

Zəng edib Sahib müəllimi axtardı. Bir azdan gəlib çıxdı. Əjdər müəllim məni qaynına təqdim etdi. Biz tanış olduq. Hər səhər dəniz kənarında gəzə-gəzə söhbətləşərdik. Bir dəfə soruşdu:

- Atamalı Şixəliyevi tanıyırsan? Əhvalı necədir?
- Lerikdə az adam tapılar Atamalı müəllimi tanıma-

sın. İndi təqaüddədir. Rayon veteranlar şurasının sədridir. Övladlarının hamısı ev-eşik sahibidir. Xoşbəxt babadır. Nə-vələri qulluğunda durur, onu darıxmağa qoymurlar.

Sahib müəllim Mərkəzi Komitədə cənub rayonları üz-rə məsul təşkilatçı işləyərkən Atamalı Şixəliyevlə bağlı bir məsələni yadına saldı: «Lerikdən tez-tez şikayət məktubları alardıq. Bir məktub Atamalı Şixəliyev haqqında yazılmışdı. Məktubda katibin içkiyə qurşandığı göstərilirdi. Nəzarət qaydası ilə məktubu yoxlamağı mənə tapşırıldılar. Lerikə getdim. Birinci katib məzuniyyətdə idi. Atamalı müəllimlə görüşüb sərhədçilərin yanına yola düşdüm. Nahara qayıda-cağımı bildirdim. Məqsədim naharı bir yerdə keçirmək, faktın doğru olub-olmadığını yəqinləşdirmək idi.

Yeməkhanada bir yerdə nahar elədik. İçki barədə söz-söhbətimiz belə olmadı. İş yerinə qayıtdıq. Büro üzvləri ilə gizli söhbət apardım, məsələni onlara danışdım. Bir nəfər-dən başqa, yekdil fikir belə oldu: məktub katibi ləkələmək məqsədi ilə savadlı şəxs tərəfindən yazılıb, hətta sitatlar da gətirilib. Axşam da qalmalı oldum. Mən onun içkiyə meyili olduğunu sezmədim. Bu barədə katibə bir kəlmə də de-məyib Bakıya qayıtdım. Arayış yazıb məktubu arxivə verdim».

Namuslu və təmiz adamları ləkələmək məqsədi ilə ya-zılan belə məktublar o illərdə mərkəzdə Lerik haqqında mənfi rəy formalaşdırırırdı. Dəfələrlə «Leriklilər yazandır» kəlmələrinə görə müsahiblərimlə çox ciddi danışmışam, üz-göz olmuşam. O illərdə cızmaqara imzasız məktublar bəzi adamlar üçün qisas silahına çevrilmişdi. Elə Ata özü belə-lərindən bir neçəsini üzə çıxarıb ifşa etmişdi.

* * *

Qışı sərt keçən illər də olurdu. Nəqliyyatın azlığı kəndlərə gediş-gəlişi çətinləşdirirdi. Ancaq raykomun məsul işçiləri təşkilatlarla əlaqəni kəsmirdilər. At belində, çətin anlarda piyada kəndlərə yola düşürdülər. Blabandda pedaqoji fəaliyyətim dövründə Atamalı müəllimin payız və qış aylarında at üstündə məktəbimizə gəldiyininin, pedaqoji kollektivin qayğıları ilə maraqlandığının şahidi olmuşam.

Dörd il raykomun katibi işlədiyi müddətdə Atamalı müəllim elə bir kənd qalmadı ki, gedib məktəblərin, mədəniyyət müəssisələrinin, tibb ocaqlarının fəaliyyətindən xəbər tutmasın, kollektivlərlə görüşüb əməli köməklik göstərməsin. Camaat onu həm rayon rəhbəri, həm də doğma adam kimi qarşılıyıb adı məişət qayğılarını deməkdən çəkinmirdi. Kimi rahat yol isteyirdi, kimisi təzə məktəb tikdirmək, kimisi də inşaat materialları. O illərdə bu məsələlərin həlli imkan xaricindəydi, rayon büdcəsi dövlət hesabına formalasırıdı.

... Növbəti konfransa az qalmış birinci katiblə Atamalı müəllim arasında səmimi söhbət oldu. Səmid Qulamov xeyli götür-qoydan sonra qərarını söylədi:

– Sizinlə işləmək çox rahatdır. Özün vəzifəni dəyişmək istəyirsən, mən də razılıq verirəm. Rayonda mədəniyyət sahəsində işlər heç də ürəkaçan deyildir. Siz bu şöbədə işləri yoluna qoya bilərsiz. Bu barədə bir də konfransdan sonra danışarıq.

DÖVLƏTİN QULLUĞUNDA, XALQIN QULLUĞUNDA

1964-cü ildə rayonun əsas idarələrində kadrlar dəyişikliyi aparıldı. Kamilə xanım Əliyeva mərkəzi xəstəxananın baş həkimi, Əməkdar müəllim Mürsəl Mirzəyev maarif şöbəsinin müdürü, Ataxan Şiriyev istehlak cəmiyyətinin sədri, Atamalı Şıxəliyev isə mədəniyyət şöbəsinin müdürü təyin edildi. Onlar vəzifələrə irəli çəkiləkən ictimaiyyətin rəyi öyrənilmişdi, rayonun həyatındakı xidmətləri nəzərə alınmışdı.

Kamilə xanım Əliyeva 1960-cı ildə Azərbaycan Tibb İnstitutunu bitirib təyinatla Lerikə gəlmişdi. Çayrud kənd xəstəxanasında əmək fəaliyyətinə başlamışdı. Sonra rayon mərkəzi xəstəxanasında doğum şöbəsinin müdürü təyin olunmuşdu. Baş həkim vəzifəsinə qədər dağ kəndlərinin çoxunda onu tanıydırlılar, dünyaya gələn körpələrin ilk səsini eşitmışdi. Kollektivdə bacarıqlı həkim kimi hörmət qazanmışdı.

Əməkdar müəllim Mürsəl Mirzəyev təcrübəli pedaqoq idi. Biləsuvarın, Lerikin məktəblərində direktor işləmişdi. Bir müddət rayon mədəniyyət şöbəsinə rəhbərlik etmişdi. Respublikada qabaqcıl təhsil işçiləri sırasında adı çəkilirdi. Maarif naziri, akademik Mehdi Mehdizadə onu rayon maarif şöbəsinin müdürü vəzifəsinə təsdiq edəndə «bizə bələ tanınmış pedaqoqlar lazımdır ki, məktəblərimizin fəaliyyətində dönüş yaratsın» demişdi.

Onun işıqlı taleyi

Ataxan Şiriyev bacarıqlı iqtisadçı, işgüzar təsərrüfat işçisi kimi ad çıxarmışdı. Uzun illər rayon kənd təsərrüfati idarəsində təlimatçı-mühasib vəzifəsində işləmişdi. İctimaiyyətdə kifayət qədər nüfuz sahibiydi. Ticarət obyektlərinin əhaliyə xidmətinə yaxşılaşdırmaq ona tapşırıldı. Yeni müəssisələrin açılmasına müvəffəq oldu. Respublikada Lerikin ticarətinə diqqət artdı, mağazalar tikildi, sənaye və ərzaq malları xeyli artırıldı.

Atamalı Şixəliyev mədəniyyət sahəsinə bələd idi. Rayon göstəricilərinin respublika göstəricilərindən çox aşağı olduğunu bilirdi. Klublarda kütləvi tədbirlər kağız üzərindəydi, kitab dövriyyəsindən danışmağa belə dəyməzdi. Müəssisələrin çoxu səriştəsiz adamlara tapşırılmışdı. Kolxozlardan, kənd sovetlərindən çıxarılan adamları mədəniyyət ocaqlarında yerləşdirmək adı hala çəvrilmişdi. Kadrların keyfiyyət tərkibindən Mədəniyyət Nazirliyi razi deyildi.

Şöbə müdürü təsdiq ediləndə mədəniyyət naziri Rauf Hacıyev ona demişdi:

– Qeyri-ixtisas sahibləri, orta təhsili belə olmayan işçilərlə xidmətin səviyyəsini qaldırmaq çətindir. Gəncləri Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumuna, Teatr İnstitutuna, Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq fakültəsinə oxumağa göndərin. Biz onların müsabiqədən kənar qəbuluna kömək edərik. Sizin rayondan təkmilləşdirmə kurslarına çox az işçi gəlir. Bədii özfəaliyyətə xüsusi diqqət yetirin. Nazirlik problemlərin həllində sizə köməyini əsirgəməz.

Yeni müdir elə ilk aylardan çətinliklərlə üz-üzə qaldı.

Bir avtoklubla rayon əhalisinə və Muğan qışlaqlarındakı maldarlarla xidmət göstərmək olmurdu. Səyyar kitabxana yaratmaqçın nəqliyyat lazım idi. Mədəniyyət şöbəsi uçulmaqda olan binadaydı. Rayon mərkəzindəki yeganə kitabxananın fəaliyyəti üçün şərait yox idi. Kəndlərdəki klub və kitabxanaların yarıdan çoxu şəxsi evlərdə yerləşmişdi. Ki-no qurğularında texnika və avadanlıq çatışmırıldı. İşləyən üç-dörd qurğuya Lənkərandakı rayonlararası kino birliyi vaxtında filmlər göndərmirdi.

Göründüyü kimi, həllini gözləyən problemlər çox idi, ancaq Atamalı müəllimi qorxutmurdu. Rayon partiya komitəsinin köməyi ilə mərkəzdə mədəniyyət evinin tikintisi plana daxil edildi. Klubların bir neçəsinin kolxozların balansındaki binalara köçürülməsinə nail olundu. Bir ildən sonra səyyar kitabxana üçün maşın alındı. Gənc oğlanlar kinomexaniklər hazırlayan kurslarda oxuyub rayona qayıtdılar. Kitabxanaçılıq texnikumunun qiyabi şöbələrində lərikli gənclərin sayı ilbəil çoxaldı. Monidigah, Çayrud, Noda, Vizəzəmin kənd klublarında folklor rəqs qrupları yaradıldı.

Elə bir həftə olmurdu ki, mədəniyyət evinin tikintisində inşaatçılara Atamalı müəllim baş çəkməsin, işlərin gedisi ilə maraqlanmasın. Materialın göndərilməsi ləngiyəndə işə qarışar, nazirliklə əlaqə yaradardı.

Atamalı Şixəliyev mədəniyyət şöbəsinə rəhbərlik etdiyi müddətdə Cəngəmiran kənd kitabxanasının oxucularla müsbət işi nazirliyin metodik mərkəzi tərəfindən respublikada yayıldı. Bu kitabxana rayonda ilk dəfə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin diplomuna layiq görüldü. Azərbaycan

(indiki Günəşli), Monidigah, Çayrud kənd kitabxanalarının müdirləri Ağas Mirzəyev, Şükür Qənbərov, Kübra xanım Fətullayeva Mədəniyyət Nazirliyinin və Mədəniyyət İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin Fəxri fərmanları ilə təltif olundular.

* * *

1972-ci ildə rayon sovetinə növbəti seçkilər keçirildi. Rayon seçki komissiyası seçilən deputatların siyahısını qəzetdə dərc olunmaq üçün redaksiyaya göndərmişdi. Siyahıda Atamalı müəllimin adı da vardı. Az keçmədi ki, rayon sovetinin sessiyası toplandı. Mən də yeni seçilmiş deputatlardan biri kimi iştirak edirdim. Rayon icraiyyə komitəsinin sədrliyinə Məhəbbət İbadova yenidən deputatlar etimad göstərdilər. Müavini seçmək məsələsini müzakirə edəndə aqsaqqal deputat Şamil İsgəndərov söz aldı. O, Atamalı Şixəliyevin adını çəkəndə hamı əl çaldı, təklif bəyənilib müdafiə edildi. Beləliklə, Atamalı müəllimə məsuliyyətli, həm də şərəfli vəzifə etibar olundu.

Atamalı Şixəliyev icraiyyə komitəsində kənd sovetlərinin işçilərinin seminar-müşavirəsini keçirir, onların səlahiyyətləri barədə qanunvericilikdə əksini tapmış məsələləri aydınlaşdırır, sessiyaların keçirilməsinə dair tövsiyələri onlara çatdırırırdı. Yeri gələndə özü kənd sovetlərinin sessiyalarında iştirak edirdi.

Gənclər təşkilatları üçün Atamalı Şixəliyev hamı-tərbiyəçi idi. Yeniyetmələrin orduya yola salınmasında həmisə iştirak edər, öyünd-nəsihətlərini verərdi. Ordudan qayıdanların yaşadıqları ərazilərdə işlə təmin olunmasına

köməklik göstərərdi. Gənc oğlanların ata yurdunda qalıb məskunlaşması üçün şərait yaratmağı sovet işçilərinə dö-nə-dönə tapşırardı.

Səksəninci illərdə kənd sovetlərində gənclərə yaşıl işıq yandırıldı. Kənd təsərrüfatı mütəxəssisləri, müəllimlər rəhbər işə irəli çəkildilər. Şingədulan, Monidigah, Blaband, Nüvədi, Vizəzəmin ərazilərində təcrübəli və savadlı ziyalılar sədr seçildilər. Onların vəzifəyə təqdim olunmasında Atamalı Şixəliyevin məsləhət və rəyi nəzərə alınmışdı.

O illərdə təsərrüfatlarda dövlət planlarının icrası üçün yerli sovetlər məsuliyyət daşıyırıldılar. Onlar kolxoz və sovxozlarda mövsüm işlərinin görülməsinə kömək edir, əhalini səfərbərliyə alırdılar. Atamalı Şixəliyev taxıl biçinində, üzüm bağlarınınbecərilməsində, meyvə dərimində təsərrüfatlarda olar, işlərin gedişinə əməli köməklik göstərərdi. Bir nəfər ondan inciməzdi. Getdiyi yerdə böyükdən kiçiyə hamı onu eşidərdi.

* * *

Atamalı Şixəliyevin kəsərli sözündən bu gün də söhbət salınır. Günlərin birində Lerikə «Mozalan» satirik kinojurnalından çəkiliş qrupu gəlir. Kinojurnalın əməkdaşları bir neçə mədəniyyət müəssisəsinə gedir, qapıların bağlı olduğunu görüb lentə alırlar. Kəndlərdə müsahibə verməyə adam axtarsalar da, heç kəs kamerasının qarşısında danışmaq istəmir. Rayon mərkəzinə qayıdib mədəniyyət şöbəsinin işçilərindən birini dindirmək isteyirlər. Məsələdən xəbərdar olduqlarına görə işçilər bir-bir aradan çıxırlar.

Əməkdaşlar rayon icraiyyə komitəsinə gəlirlər. Sədr

Onun işıqlı taleyi

---

kəndlərə çıxdığından müavinlə görüşürlər. Atamalı müəllim onları qəbul edib gəlişin məqsədini soruşur.

– Klublardan, mədəniyyət evlərindən, kitabxanalardan fragmentlər çəkmişik. Bircə sizin şərhinizi eşidib lentə almacımız qalib, – deyirlər.

Atamalı müəllim qonaqların fikrini açıqlayır:

- Mən bu vəzifəyə mədəniyyət şöbəsinin müdirliliyindən gəlmışəm. Getdiyiniz kəndlərdə mədəniyyət ocaqlarının bazası zəifdir. Şəxsi evlərdə yerləşən də vardır. İşçilərin ixtisas təhsili olmasa da, əhaliyə xidmət sahəsində az-çoq təcrübə qazanıblar. Qaldı, siz kəndlərdə olarkən qapıların bağlı olması məsələsini biz araşdırıb redaksiyanıza cavab verərik. Yaxşı olardı ki, çəkilişə gedərkən bizə müraaciət edəydiniz. Sizin işləməyiniz üçün şərait yaratmacı yerli təşkilatlara tapşırardıq. Bu, həm də jurnalistin peşə etikasıdır.

Çəkiliş qrupu A.Şixəliyevin bu qısa müsahibəsinin axırıncı cümləsindən payını götürüb səhvini etiraf etməli oldu:

– İradınız haqlıdır. Bizə bir dərs oldu. Söhbətinizi olduğu kimi jurnalda verib, kino birliyinə göndərərik.

Elə də olur. «Mozalan»ın növbəti nömrəsində bağlı mədəniyyət müəssisələri göstərilə-göstərilə Atamalı müəllim də danışır.

– Ata, müsahibəyə baxdıq. Nə əcəb sən də aradan çıxmamışan? – deyə dostlarından biri eyham vurur.

– Axırı bir nəfər cürət edib kamera qarşısına çıxmayıdı, ya yox? Gizlənmək kişilikdən deyil.

Kitab çapa hazırlanarkən «Mozalan»ın həmin sayının «Azərbaycanfilm» Kinostudiyasında saxlandığını öyrəndim.

* * *

Xatırə. Rayon qəzetində çalışdığını 20 ildən çox müd-dətdə Atamalı müəllimlə dəfələrlə yol yoldaşı olurdum. Söhbətləri yola körpü salırdı, bir də görərdik ki, mənzil başına çatmışıq.

1977-ci ilin son günləri idi. Ümumittifaq Televiziyasının Azərbaycan üzrə müxbiri Mais Məmmədov Lerikə gəlmışdı. Məqsədi «Vremya» («Zaman») programına uzunömürlülər barədə reportaj hazırlamaq idi. Gün günorta yerindən əyiləndə Tikəbanda getməkçün yola çıxdıq. 136 yaşlı ağsaqqal Məcid Ağayevin görünüşünə gedirdik. Qonağı Atamalı müəllimlə müşayiət edirdik. Bərk qar yağırıldı. Çayruda qədər yolu maşınla getdik. «UAZ» maşını Tikəbanda qalxmadı. Qalan yolu atla getməli olduq.

Yol güclə seçilirdi. Atamalı Şixəliyevin mindiyi at qabaqda gedirdi. O, azca arxaya çevrilib Mais Məmmədovdan soruşdu:

– Heç dağ yolunu atla getmisən? Dağlara qışda maşınla qalxmaq qorxuludur.

– At minməyi cıdırda öyrənmişəm. Kəlbəcərə, Laçına yolum düşəndə yaylaqlara at belində qalxmağı xoşlayıram.

Atamalı müəllim sözünə davam etdi:

– Maşınlar adamları həm mənzil başına, Allah göstərməsin, həm də o dünyaya tez çatdırır. Atın hissi, duyğusu güclüdür. Üstündəki adamı uçuruma yuvarlatmaz. Atalar elə buna görə «At ığidin yoldaşıdır» deyiblər. Sözümün canı odur ki, ata etibar var, maşına yox. Bizim kişilər bu dağları at belində gəziblər, bir əsrin dizini qatlayıblar. Mahmud

Onun işıqlı taleyi

Eyvazov Pirasora kənddindən rayon mərkəzinə at üstündə gəlirdi. Moskvaya qatarda apardılar, maşında gəzdirdilər. Qayıdanan sonra 150 yaşında dünyasını dəyişdi.

Qaranlıq düşdü. Kənddən bizi qarşılamağa çıxmışdılar. Kolxozun sədri mərhum Dadi Süleymanovun evində gecələdik. Səhər qar dizə çıxmışdı. Mais Məmmədov Məcid baba ilə görüşdü, tay-tuşlarının söhbətlərini lentə aldı. Atamalı müəllim də müsahibə verdi. O, Lerikin qoca qartallarından rus dilində sərbəst danışdı.

İki gün qarın dayanmasını gözlədik. Ata bizə cəbhə xatırələrindən danışdı, yeri gələndə lətifələr də söylədi. Yeni ilin ilk günü reportaj efirə getdi. Ata mənə zəng vurub təbrik etdi.

Keçən ilin ayında, 35 ildən sonra Mais Məmmədovla görüşdüm (o, indi ANS Televiziyasında işləyir). Gəncliyimizi yada saldıq. Atamalı Şixəliyevi soruşdu.

- Dünyasını təzəcə dəyişib, – dedim.
- Gülərüz çöhrəsi heç yadımdan çıxmayıb. Yaxşı həm-söhbət idi. Ruhu şad olsun! – deyib təəssüfləndi.

* * *

Böyük yazıçı Məmməd Səid Ordubadi deyirdi: «Mərhəməti yaradan şey vicdan və insafdır». Esxilə görə isə müdrik çox bilən deyil, biliyi xeyirli olan adamdır. Atamalı müəllim bilik və bacarığını xalqın, elin-obanın yolunda sərf edirdi. Bu zaman təkcə vəzifə borcundan irəli gələn işlərlə kifayətlənmirdi, vicdanının səsi ilə xeyirxah addımlar atıldı. Özü bu işi «sağ əlin verdiyini sol əl bilməməlidir» prinsipi ilə edirdi.

Burada xatırlatmaq yerinə düşür, ya düşmür, bilmirəm, dostu Sadıq Kərimovla birlikdə ötən əsrin yetmişinci illərində imkansızlara əl tuturdular, yas yerlərinə ərzaq göndərirdilər. Ancaq bu barədə heç kəsə bir kəlmə demirdilər.

Atamalı müəllim o xoşbəxt insanlardan idi ki, nəfsi ona güc gəlib yoldan çıxara bilmirdi, aldığı məvaciblə böyük bir ailəni dolandırırdı. Yusif mənə danışır ki, evin uşaqları ancaq bayramdan-bayrama təzə paltar geyərdilər. Atam rəhbər vəzifələrdə işləməsinə baxmayaraq, payızı və qışı bir plaşda çıxarardı. Ticarət malları anbarından bir şey götürməyi özünə sığışdırırmazdı. Ataxan Şiriyev buna görə onu qınayardı, ad günlərində hədiyyələr göndərərdi.

Atamalı Şixəliyev on beş il rayon icraiyyə komitəsi sədrinin müavini işlədi. 1987-ci ildə artıq onun təqaüd yaşı çatmışdı. Həm də ölkədə başlanmış hərc-mərcilik sovet işçilərinin əvvəlkitək fəaliyyətinə imkan vermirdi. Qərarlar icrasız qalırdı, vətəndaşların şikayətlərini həll etmək çətinləşmişdi. Bu, uzun müddət elinə-obasına xidmət etmiş bir ziyalının təbiətinə yad idi. Rayon sovetinin sessiyasına əri-zə yazıb təqaüdə çıxmazı ilə əlaqədar vəzifədən azad olunmasını xahiş etdi.

Deputatlar Atamalı Şixəliyevin xahişini müzakirə edərkən onun yarım əsrə yaxın müharibədə Vətəni, dinc quruculuq dövründə xalqı və el-obası qarşısında qüsursuz xidmətlərini yada saldılar, ürəyini almaq üçün ağır həyatı ilə bağlı lətifələrdən danışmağı da unutmadılar, cansağlığı dilədilər.

ZƏHMƏTLƏ AMALA ÇATANLAR

«İki sahil» qəzetində Atamalı müəllimin ilk övladı, fizika-riyaziyyat elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Geofiziika və Geologiya İdarəsinin geofiziika və geologiya üzrə rəis müavini, «Azərbaycanda geofiziika yenilikləri» jurnalının baş redaktoru Yusif Şixəliyev haqqında dərc olunmuş portret-oçerkdən sətirlər:

«Yusif 1952-ci ilin mart ayının 15-də anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakı Dövlət Universitetinə daxil olmuş, təhsilini başa vurub Geofiziika Elmi-Tədqiqat İnstитutunda əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Yusif müəllim burada mühəndislikdən laboratoriya müdürü vəzifəsinə qədər yüksəlmişdir.

Y.Şixəliyevin geofiziika və geologiya elminə olan məraq və həvəsi mütəxəssislərin diqqətini cəlb etmişdir. Onun Xəzər dənizində aparılan seysmik kəşfiyyat işlərinin yerinə yetirilməsində bilavasitə iştirakı olmuşdur. Apardığı tədqiqatların nəticəsində 1989-cu ildə «Akvatoriyalarda partlayıssız dalğa mərhələlərinin yaratdığı seysmik dalğa

Yusif Atamalı oğlu

Onun işıqlı taleyi

---

sahələrinin nəzəri və eksperimental tədqiqatları» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Yusif müəllim Geofizika Elmi-Tədqiqat İnstitutuna gəldiyi ilk aylardan kollektivin rəğbətini qazanmış, komsomol komitəsinin katibi seçilmişdi. Bu ictimai vəzifədə Yusif müəllim gənc alim və mütəxəssislərin sosial-məişət məsələlərinin həllində fəallıq göstərir. Kollektivin arasında böyük hörməti, təşkilatçılıq qabiliyyəti nəzərə alınaraq 1989-cu ildə laboratoriya müdürü vəzifəsinə irəli çəkilir.

Y.Şixəliyevin Azərbaycan geofizikasının beynəlxalq aləmdə tanınmasında böyük rolü olmuşdur. Apardığı geniş sahəli elmi tədqiqatları barədə beynəlxalq və respublika səviyyəli konfranslarda çıxış etmiş, mükafatlar almışdır. O, daim öz üzərində çalışır və yenilik axtarır. Onun bilik və bacarığı, təşkilatçılıq qabiliyyəti Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin rəhbərliyinin də diqqətini cəlb etmişdir. 2009-cu ildə Geofizika və Geologiya İdarəsinin geofizika və geologiya üzrə rəis müavini təyin edilmişdir. Bu vəzifədə işlədiyi müddət ərzində idarənin beynəlxalq əlaqələri genişlənmişdir.

Keçən il idarənin kollektivi Y.Şixəliyevin anadan olmasının 60 illiyini qeyd etmişdir.

Yusif müəllim doğulduğu şəhərin ziyalıları ilə ildə iki-üç dəfə görüşür, oxuduğu məktəbin qonağı olur, qayğıları ilə maraqlanır».

Ləzifə xanım anadan olanda atası ali məktəbi təzəcə bitirmişdi. Adını bibisi Yemən qoydu. Orta məktəbi qurtar-

Onun işıqlı taleyi

---

dı, qızlar bulağından su içdi. Allahyar kişinin oğlu Vəzirlə ailə qurdu. Gəlinin ayağı sayalı oldu, kasıb evə xeyir-bərəkət gəldi. İndi dörd övlad anasıdır. İki qızı – Elnurə ilə Aynurə müəllimdir, oğlu Elçin zabitliyi peşə seçib, hərbi hissələrin birində xidmət edir. İlkin bənnadır.

Evin üçüncü övladı **Rasim Atamalı oğlu** 56 yaşındadır. Texnologiya texnikumunu bitirib. Rayon telekommunikasiya qovşağında ixtisası üzrə fəaliyyətdədir. Həyat yoldaşı Nazqayıd xanımla üç övlad böyüdüblər. Oğlu Orxan ali təhsilli iqtisadçıdır. Ortancılı Rüstəm zabitdir, Daxili Qoşunlarda xidmətdədir. Kamran Bakı Kooperativ Kollecində oxuyur. Ailədəki uşaqlar baba ənənələrini davam etdirir, halal çörək qazanıb dolanırlar.

Mərdan Atamalı oğlu 1960-cı ildə təvəllüd tapıb. Xarkov İnşaat Mühəndisləri İnstitutunu bitirib. «Dəmir Bank» ASC-nin İdarə Heyəti sədrinin birinci müavini vəzifəsində işləyir. Həyat yoldaşı İradə xanım Miri qızı Bakı Dövlət Universitetinin məzunudur, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Geofizika və Geologiya İdarəsində çalışır. Qızı Aynur İngiltərədə magistratura təhsilini bitirmişdir. Oğlu Kamil həyat yolunu özü müəyyənləşdirib. İngiltərədə ali təhsil alır.

Şəmşir Atamalı oğlunun 50 yaşı bu il tamam olacaq. İki övlad atası ali təhsilli iqtisadçıdır. Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyində çalışır. Həyat yoldaşı Nailə Firidun qızı evdar qadındır, övladlarının tərbiyəsi ilə məşğuldur. Günel məktəbli, Məhəmməd bağça yaşıdır.

Gültəkin Atamalı qızı Azərbaycan Xarici Dillər İnsti-
tutunun məzunudur. Ali məktəbi bitirdikdən sonra Lerik şə-
hərindəki məktəblərdə ingilis dilindən dərs deyib. Hazırda
Lerik şəhər 1 sayılı texniki fənlər təmayüllü liseyinin direk-
torudur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il
4 oktyabr tarixli 1033 nömrəli Sərəncamı ilə ona «Əməkdar
müəllim» fəxri adı verilmişdir. Rayonun tanınan ziyalıla-
rındandır.

DÜNYADAN BİR ANA KÖÇDÜ

Muradxanlı tayfasından Lerikə gələnlər Atamalı mü-
əllimin evinə dönər, Gülgadə ananın bişirdiyi xörəklərdən
dadıb kəndə yola düşərdilər. El anasının iradəsinə, mərdli-
yinə, dözümünə çoxları qibtə edirdi. Altı övladın beşiyi ba-
şında yuxusuz gecələr keçirmək, onları boy-a-başa
çatdırmaq, ev-eşik sahibi eləmək hər qadına nəsib olmur.
Bunun dövlət qulluğunda çalışan, bəzən günlərlə ev üzü
görməyən ərlərin xanımları üçün necə çətin olduğundan söz
deməyə ehtiyac yoxdur.

Gülgadə ana düşdüyü ailənin emosiyalarına dözməyə,
hər kəsi səbirlə dinləməyə və şirin dillə dindirməyə, meh-
riban qarşılıyib yola salmağa alışmışdı. Evdə onun bərkdən
danışdığını nə qayınları, nə də baldızı eşitmişdi. Atamalı
müəllimin bir şəxsiyyət kimi formalaşmasında bu xanımın
zəhməti az olmamışdı. Ərinin təhsil illərində ailənin yükü-
nü ciyində tək daşımışdı. Uşaqlarının ayaq tutub yerimə-

si, oxumaları, evlənmələri onun saçlarına erkən qar ələmişdi.

Atamalı müəllimin əmisi qızı Səbilə xanım deyir: «Gülzadə xanımın mənim üstümdə zəhməti anam Rumidən az olmayıb. Onun xeyir-duası ilə texnikum bitirmişəm, ailə qurub üç uşaq böyütmüşəm. Əmoğlunun kasıb evindən payım heç vaxt kəsilməyib. Gülzadə gəlin iki daşın arasında birinci mənim bayram payımı göndərərdi, sonra Ləzifənin. Bütün qohumlara belə diqqətli idi. Ancaq özünə baxmağa vaxt tapa bilmədi».

Övladlarının arzuları boy atıldı. Evdən qız köçürdü, evə gəlin gəlirdi, çağə səsi eşidilirdi. Gülzadə nənənin şirin laylası nəvələrinin beşiyi başından gəlirdi. Balalarına olan məhəbbətini yarıbayarı nəvələrinə paylamışdı. «Dövlətdə dəvə, övladda nəvə» atalar kəlamı dilindən düşmürdü. Əri də ona qosulmuşdu. Bir dünya sevinc içində yaşayırdılar. Yavaş-yavaş qocalsalar da, kamlarına çatmışdılar. Nə böyük imiş, nə möhkəm imiş ata-ana sevgisi!

Gülzadə xanım təzə-təzə rahatlıq tapmışdı. Övladlarının xoş günlərinə, nəvələrinin nənə ətrafına yiğişdigiə sevinirdi. Bu sevinc uzun çəkmədi. İllər öz işini görmüşdü, ağrılar getdikcə baş qaldırırdı. Bunu hiss etdirmək istəməsə də, evdəkilər bilirdilər. Övladları həkimə apardılar, əllə-

Gülzadə ana

rindən gələni elədilər. Uzunmüddətli müalicənin köməyi dəymədi.

Ahıl yaşında Atamalı müəllimə daha ağır bir kədər üz verdi. 1995-ci ilin baharında ömür-gün yoldaşı Gülzadə xanımı itirdi. Onlar bir yerdə isti ocaqda ömür sürüb, el-oba-yaya layiq övladlar boy-a-başa çatdırmışdılar.

Atamalı müəllimlə həmdərd kimi söhbətimiz olardı. Dözümü azalmışdı. Şair Nəbi Xəzrinin bu misralarını asta-asta deyəndə üzünü kədər bürüyərdi:

*Gözüm yolda qalıb, qulağım səsdə,
Gedibsən, qalmışam mən qonaq kimi.
Sən yerin altında, mən yerin üstə,
Biz ayrı düşmüşük kök-budaq kimi.*

QARDAŞ ÖLÜMÜ BEL BÜKƏR

Atamalı müəllim zahirən deyib-gülən, şən görünürdü. Ancaq ürəyində dərin bir nisgil kök salmışdı. Kədəri hiss etdirməsə də, nələr çəkdiyini mən yaxşı bilirdim. 48 yaşlı alim qardaşı Mirini itirmişdi. Miri Şıxəliyev fizika-riyaziyyat elmləri namizədi idi, Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında dərs deyirdi. Doktorluq işi üzərində işlə-

yirdi. Qəflətən dünyasını dəyişdi, iki oğlu və bir qızı atasız qaldı. Ömür yoldaşı, əsil-nəcabətli Aida xanım Bələd qızı bu itkidən sarsılsa da, özünü itirmədi. Övladlarını böyütdü, ali təhsil aldılar, evli-eşikli oldular. Bu fədakarlığa görə İlham da, İlqar da, İradə də onlara həm ata, həm də ana olan bu nəcib xanımın qarşısında həmişə baş əyirlər.

Zinyət xanım oğul dərdinə dözə bilmədi. Miri müəllimin vəfatından bir il keçmiş dünyasını dəyişdi. Ağbirçək ana son mənzilə oğlanlarının ciyində getdi. Atamalı müəllim anasından söz düşəndə deyərdi: «Zini evimizin dirəyiyydi. Balaları üçün canını oda yaxırdı. Hər əzaba, hər çətinliyə dözürdü».

Atamalı müəllim gündəliyində 1973-cü ildə vəfat etmiş İsi kişi haqqında ataların bu sözünü yazmışdı: «Ata gözdür, oğul gözün işiği». O, həmişə atasını belə xatırlayardı, yada salıb salavat çevirərdi.

Gülzadə ananın ölümündən iki il keçməmiş Atanın qardaşı Kazım müəllim yatağa düşdü. Kazım rayonda adlı-sanlı pedaqoq idi. Pedagoji institutun riyaziyyat fakültəsini qurtarıb Kəlvəz kənd orta məktəbində müəllim işləyirdi. Təcrübəli pedaqoq neçə-neçə riyaziyyatçı yetişdirmişdi. 1997-ci ilin sentyabrında əbədiyyətə qovuşdu. Oğlu Ruslan ata yurdunda qalıb, bacıları Yasəmənin, Zübeydənin, Aybənizin, Təranənin tək qardaşıdır.

Həmzə Şixəliyev. Bu ad Atamalı müəllimə əziz idi, özünə böyük qardaş və ağsaqqal seçmişdi. Həyatında bu alıcı-cənab insanın əvəzsiz xidmətləri olmuşdu. Ata əmisi oğlunun məsləhət və razılığı olmadan iş tutmazdı. Həm həyat

yolu, həm nüfuzu, həm də sədaqəti örnək idi. 2009-cu ilin avqustunda Həmzə Şixəliyevin ölümü onu sarsılmışdı. Adını çəkəndə gözləri nəmlənirdi. Şəklini başı üstündə divara vurmuşdu. Gültəkin müəllimə danışır ki, günorta namazın-dan sonra şəklin qabağına gəlib salavat çevirərdi.

Ötən ilin iyununda Şixəliyevlər ailəsinə daha bir itki üz verdi. Ələsgər Həmdulla oğlu gənc yaşında doğmalarını gözü yaşlı qoyub dünyasını dəyişdi. Onun ölümü dostlarını da göynətdi. Məzarı nurla dolsun, yarımcıq ömrü balaları-na qalsın. Qızıl bacı, sənə səbir diləyirik.

ÖMRÜN MÜDRİKLİK ÇAĞI

1987-ci ildən Atamalı Şixəliyev mədəniyyət şöbəsində abidələrin mühafizəçiləri qrupuna rəhbərlik etməyə başlamışdı. O, bu sahəyə mədəniyyət şöbəsinin müdürü işlədiyi illərdə yaxşı bələd idi. Qərib Zaidovun köməyi ilə abidələrin sayını və yerini müəyyənləşdirib nazirliyə təqdim etmişdi. Yenə Qəriblə bir yerdə işləyib tariximizin bu daş yaddaşラını pasportlaşdırmağa başladılar...

Mən rayon mədəniyyət şöbəsinə müdir təyin olunanda Atamalı müəllim artıq on il idi bu müəssisədə fəaliyyət-dəydi. Abidələrimiz barədə az-çox məlumatım vardı. Redaksiyada çalışdığını illərdə türbələri ziyarət etmişdim, yerli camaatla görüşüb, məlumatlar toplayıb məqalələr yazmışdım. Həm yerli qəzetdə, həm də respublika mətbuatında çap olunmuşdu, radioda səslənmişdi.

Abidələrimizə baxanlar, əsasən, yaşlı adamlar idı, təqaüdə çıxandan sonra mədəniyyət şöbəsində işləməyə gəlmışdilər. Fazıl müəllim internat məktəbində dərs deməyə getdi. Şirzaid Mirzəyev uzun illər raykom katibi, xalq nəzarəti komitəsinin sədri işləmişdi. Öz məsləhəti ilə yerini qızına verdik. Qərib Zaidovun yerinə nəvəsi gəldi. Beləliklə, Atamalı müəllim həmyaşıdlarından ayrıldı.

Bir gün Ata yanına gəldi. Söz sözü çəkdi, məqsədini dedi:

– Müəllim (o, mənə belə müraciət edirdi), yaşım o yaş deyil ki, cavanlarla oturub-durum. İşdən çıxmaq qərarına gəlmişəm.

Məsələ aydın idi. Onun ürəyini almaq, üz-gözü öyrəşdiyi kollektivdən ayırmamaq üçün anı fikirləşməli oldum. Dinmədiyimi görüb sözünə davam etdi:

– Bala canı, səndən narazılığım yoxdur. Evdə oturub ibadət etmək, sağlamlığıma fikir vermək istəyirəm.

– Ata, bəlkə, dörd-beş ay bir yerdə olaq, – dedim.

Məni başa düşdü, bir söz demədi. Mədəniyyət evinin direktorunun kabinetində onu gözləyən cavan həmkarlarına: «Ay qırışmallar, arğac sizdən keçib, müdir razılıq vermədi», – demişdi.

Bu söhbətdən sonra biz Atamalı müəllimlə beş il də bir yerdə işlədik, onun təcrübəsindən, el-obada nüfuz və hörmətindən bəhrələndik. Yeni abidələr axtarıb tapdı, bərpası və öyrənilməsi üçün təşəbbüs gösterdi.

Sovxozählərin birindən iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, tank qoşunları general-leytenantı Həzi Aslanovun abi-

dəsi Lerik şəhərinə gətirilib hərbi komissarlığın həyətində qoyuldu. Bu gün gənclər abidənin önündə and içib ordu-muzda xidmətə yola düşürlər.

Başqa bir misal. Atamalı müəllimin dostlarından biri Həzi Aslanov adına sovxozen direktoru mərhum Sadıq Kərimov idi. Vaxtilə bir yerdə işləmişdilər. Təsərrüfatın ərazisindəki orta əsrlərə aid dini abidə – Babagil türbəsi dağılmış üzrəydi. Türbənin bərpası barədə dostlar arasında söhbət getmişdi. Sadıq Kərimovun Bakıda yaşayan oğlu İslam öz vəsaiti hesabına türbədə bərpa işləri aparmaq niyətində olduğunu Atamalı Şıxəliyevə bildirmişdi. Məsələni həll etmək üçün məsləhətləşdik və çıxış yolu tapdıq.

Şöbənin adından mədəniyyət naziri Polad Bülbüloğlu-ya və rayon icra hakimiyyətinin başçısı Novruz Novruzova müraciət etdik. Aldığımız cavablar müsbət idi. Həm nazir, həm də başçı təşəbbüsümüzü dəstəklədi. Layihə sənədləri təcrübəli memarın göstərişi ilə hazırlanırdı.

Bərpanın gedisinə Atamalı müəllim özü nəzarət edirdi. Usta Ağamırzənin əlləri ilə abidənin üstündə günbəz ucaldı, içəridə şəbekələr quraşdırıldı, ibadət yeri ayrıldı. Türbəyə bir kilometrdən bulaq suyu çəkildi. 2002-ci ilin yanında Qafqaz Müsəlmənləri İdarəsinin sədri şeyxüislam Allahşükür Paşazadənin xeyir-duası ilə ziyarətgah qapılарını açdı. Açılışa gəlmiş Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix İnstitutunun etnoqrafları bu xeyirxah işin təşəbbüsçülərinə ürək sözlərini dedilər. Şeyx gətirdiyi «Qurani-Kərim» kitabının nüsxələrindən birini Atamalı müəllimə bağışladı.

Atamalı müəllim bizim abidələrin həm gözəl tədqiqatçısı, həm gözəl bilicisi, həm də yorulmaz təbliğatçısıydı. Torpağımıza səpələnmiş, daşları qalmış qədim yaşayış yerləri barədə xeyli material toplayıb şöbənin arxivinə vermişdi. Təəssüf ki, bu materiallar, fotosəkillər illər ötəndən sonra yoxa çıxdı. Nə yaxşı ki, bu məlumatların makinadan çıxmış ikinci surəti Atamalı Şixəliyevin arxivində mühafizə edilir. Övladları Gültəkin müəllimə ilə Rasim hər kağız parçasını qoruyub saxlayırlar.

2004-cü ildə Atamalı Şixəliyevin 80 yaşı tamam olurdu. Şöbədə yubileyi keçirmək barədə məsləhətləşdik, işçi-lərin fikrini öyrəndik. Təklif belə oldu ki, hazırlıq barədə yubilyara hələ məlumat verməyək. Vaxtı müəyyənləşdir-dik, sənədləri topladıq, fotosəkillərdən stend düzəldik, çapçırlaçaq qonaqların ünvanlarını öyrəndik, dəvətnamələri çap etdirdik. Tədbir rayon icra hakimiyyəti ilə razılışdırıldı.

Rayona o dövrdə Füzuli Hacıyev rəhbərlik edirdi. Ziyalı alim kimi belə yubileyləri keçirməyin tərəfdarı idi. Bizim fikrimizi bəyəndi, sərəncam imzalayıb yubiley komissiyası yaratdı. Bundan sonra Atamalı müəllim məsələdən xəbər tutdu və yanına gəlib:

– Müəllim, bu tədbirlərin xeyli xərci var. Bu bir yana, qonaqları qarşılıyıb yola salmaq sizi işdən-gücdən ayırar, – dedi.

– Ata, narahat olma, hər şey ölçülüb-biçilib. Xərci çəkən də, əziyyətə qatlaşan da sizin dostlarınız, tanışlarınız, həmkarlarınızızdır.

Dəvətnamənin ilk nüsxəsini ona uzatdım. Alıb baxdı və 2-ci səhifədə Cabir Novruzun bu misralarını oxudu:

*Sağlığında qiyomat verin insanlara,
Yaxşılara sağlığında yaxşı deyin,
Sağlığında yaman deyin yamanlara,
Yalnız, yalnız sağ olanda,
Hər kəs əsl qiyomatını bilər onda.*

Şeirdən təsirlənmişdi, gözləri nəmlənmişdi. Üzündə qüssə, kədər hiss olunurdu. Bu, uzun çəkmədi. Cəbhə dos-tu mərhüm Mirzə Hüseyn müəllimin onun haqqında mənə danışlığı bir lətifəni yadına saldım. Otaqdan çox məmnuн çıxdı.

... Oktyabrın 4-ü. Qızılı payız gündündə dağlar diyarının kəndlərindən ağsaqqallar və ağıbirçəklər, ictimaiyyətin nümayəndələri rayon mədəniyyət evinin həyətində görüşüb söhbət edirdilər. Onlar çoxdan tanıdları bir insanın – Atamalı İsi oğlunun ad gününə gəliblər. Foyedə də şirin söhbət gedir. Stendin qabağında dayananlar yubilyarın ömrünün bir anını əks etdirən şəkillərə baxır, məktubları oxuyurlar. Təəssüf hissi keçirənlər də var. Atanın tay-tuşlarından, ci-yin-ciycinə işlədiyi dostlarından vaxtsız dünyasını dəyişənlər də var: Şirvan Muradov, Şamil İsgəndərov, Şahbaba Şərifov, Talib Məmmədov, Ağa Quliyev, Mirzəcan Qənbərov, Mürsi Mirzəyev, Hilal Quliyev, Sədir Mirzəyev və baş-qaları.

Qonşu rayonlardan – Lənkərandan, Biləsuvardan, Ma-

sallıdan, Astaradan, Yardımlıdan da qonaqlar gəliblər. Onlar yubilyarın qohumları, övladlarının dostları və tanışlarıdır. Tədbir iştirakçılara zalda yer göstərilir. Səhnədə «Atamalı Şıxəliyev – 80» sözləri yazılıb, sən melodiyanın sədaları eşidilir.

450 nəfərin alqışları altında yubilyar səhnədə kreslo-ya dəvət olunur. İlk söz Atamalı Şıxəliyevlə yarım əsr bir yerdə işləmiş Məhəbbət İbadova verilir. O, Atanın keçdiyi şərəfli ölüm yolundan danışır, onu rayon ağsaqqalları adından təbrik edir.

Təbrikə gələnlər bir-bir səhnəyə qalxırlar. Respublikanın əməkdar həkimi Kamilə xanım Əliyeva gəlini olduğu Şıxəliyevlər ailəsində Atamalı müəllimin hörmət və nüfuzundan, övladlarının ata ocağında əldə etdikləri uğurlardan söhbət açır.

Həmzə Şıxəliyev ömrünün 89 yaşında əmisi oğlunu təbrikə gəlmışdı. O, Atanın şəxsi keyfiyyətlərini zaldakı gənc nəslin nümayəndələrinə nümunə göstərib dedi ki, bu adam bir tikə belə haram çörək yeməyib. Rəhbər vəzifələrdə işləsə də, yoxsul, lakin şərəfli ölüm yaşayıb.

Yubilyarın oğlu Yusif tədbirin təşkilatçılarına, qonaqlara, yubileyə təşrif buyuranlara Şıxəliyevlər ailəsinin min-nətdarlığını bildirdi, atasına uzun ölüm arzuladı.

Respublikanın şəhər və kəndlərindən onlarla məktub və teleqram gəlmişdi. Tibb elmləri namizədi, əməkdar həkim mərhum Balağa Bağırov yazırıdı: «Ata, eşidəndə ki, 80 yaşın tamam olur, inanmadım. Axı, sənə bu qədər ya-

Onun işıqlı taleyi

---

mək olmaz. Ürəyini sıxma. Yaşın qocalığı günah deyil, təki ürək qocalmasın. Bağrıma basıb öpürəm».

Bu təbrikə qoşulan Miri Qənbərovun teleqramında deyildirdi: «Hörmətli Atamalı müəllim, müharibədən sonrakı illərdə komsomol biletini Sizin əlinizdən aldığım gün yadداşimdə xoş xatırə kimi qalıb: gülərüz, gur saçlı cavan bir oğlan. 80 yaşında da o oğlan gözlərim önündən getmir. Sədaqətli dost kimi əlinizi ehtiramlı sıxıram».

Azərbaycan Respublikası Mühəribə, Əmək, Silahlı Qüvvələr və Hüquq-Mühafizə Orqanları Veteranları Şurasının təbrikində deyildirdi:

*«Hörmətli Atamalı İslı oğlu!
Sizi, 1941-1945-ci illər mühəribəsinin veteranını
80 illik yubileyiniz münasibəti ilə təbrik edirik!*

Bəşəriyyəti faşist əsarəti altına düşmək təhlükəsindən xilas etmiş tarixi Qələbəyə Siz də layiqli töhfə vermişsiniz. Göstərdiyiniz döyüş hünəri qədirbilən nəsillərin qəlbində əbədi yaşayacaqdır.

Sizə uzun ömür, möhkəm cansağlığı, doğma Vətənimiz Azərbaycanın çiçəklənməsi, xalqımızın rifahi naminə fəaliyyətinizdə yeni müvəffəqiyyətlər arzulayıraq».

Daha bir təbrik oxundu:
«Hörmətli Atamalı müəllim!

Hər elin-obanın tanınmışları, yurda şöhrət gətirən oğulları olur. Bu oğullar içərisində elələri olur ki, adları

Onun işıqlı taleyi

---

təkcə doğulub boy-a-başa çatdığını bir kəndin yox, diyarın tərixinə yazılır. Belə oğullardan biri də Sizsiniz. Bir yerdə işlədiyimiz illər ərzində Sizdən sədaqət və ehtiram görmüşəm. Şixəliyevlərdən ailəmizə həssas münasibət bizi daha da yaxınlaşdırıb.

Yubileyimiz münasibətilə əlinizi ehtiramla sixib təbrik edirəm!

*Novruz Novruzov,
Goranboy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı»*

Rayon icra hakimiyyətinin başçısı Füzuli Hacıyev ictimaiyyətin nümayəndələri adından, şəxsən öz adından yubilyara ürək sözlərini çox səmimi, bir az da duzlu dedi. Lerikdə aqsaqqal sözünün, aqsaqqal nəsihətinin kəsərli olduğu barədə misallar gətirdi.

Yubileydən cəmi üç ay sonra biz onu öz arzusu ilə təqaüdə yola saldıq. Mədəniyyət işçilərinin ənənəvi seminarında hamidan halallıq istədi. Hamı ayaq üstə bir ağızdan: «Ata, yaxşı yol!» – dedi. Adı mədəniyyət işçilərinin fəxri kitabına yazılan ilk şəxs oldu.

Günün ikinci yarısında Atamalı müəllimin evində süfrə başında çox səmimi, yaddaqalan səhbətlərimiz oldu. Gültəkin müəllimə mənə iki qalın dəftər verdi. Vərəqləməyə başladım. Ata mütaliə etdiyi kitablardan həyat haqqında şeirləri, müdrik kəlamları, atalar sözlərini, zərb məsəlləri dəftərlərə köçürmüdü.

Səhbət əsnasında məlum oldu ki, dəftərlərə yazdıqla-

Onun işıqlı taleyi

---

rının çoxunu əzbərdən söyləyir. Qırmızı qələmlə altından xətt çəkdiyi bir neçə sətri oxuculara çatdırırıq:

*İnsanla yaşayan mərddir, kişidir,
Kimsəni sevməmək namərd işidir.*

Nizami Gəncəvi

Həyatın mənası gözəlliyə və məqsədə meyil etməklə güclüdür. Həyatın hər bir anının öz böyük məqsədi, məramı olmalıdır.

Maksim Qorki

Ölümdən qorxan insan heç nəyə nail ola bilməz. Yalnız qorxmayana hər şey mənsubdur.

Lev Tolstoy

Özünü idarə edə bilməyən adam başqasına ağıl verə bilməz.

Demokrit

*Həyat dediyimiz o gözəl məna,
Tale dediyimiz müqəddəs dünya
Yaranır insanın arzularından,
Hər təmiz vicdanın ilk baharından.*

Səməd Vurğun

Onun işıqlı taleyi

İnsan üçün ən əziz şey həyatdır. O, adama bir dəfə verilir. Ona görə həyatı elə başa vurmaq lazımdır ki, mənasız yaşıdığın illər səni yandırmاسın, rəzil və mənasız həyat sürdüyüն üçün qəlbin ağrımاسın və ölərkən deyə biləsən ki, mən bütün həyatımı, bütün qüvvəmi dünyada ən gözəl bir şeyə – bəşəriyyətin azadlığı uğrunda mübarizəyə həsr etmişəm.

Nikolay Ostrovski

*Ölüm var ki, həyat qədər dəyərli,
Həyat var ki, ölüm dən də zəhərli.*

Hüseyn Cavid

Həyat uzunluğuna görə deyil, mənasına görə qiymətlidir.

Seneka

Hər bir müvəffəqiyyətli iş ağıl sayəsində olur.

Abbasqulu ağa Bakıxanov

Müdrik adam yetişir, püxtələşir, amma qocalmır.

Hüqo

Qoçaqlıq ona deyərlər ki, nəfs öz möhkəmliyi üzərinində hakim olsun, qorxu vaxtı səbir və təmkinini mühafizə etsin, nizam-intizamsız hərəkətlərə yol verməsin.

Nəsirəddin Tusi

Onun işıqlı taleyi

---

*Mərdlər quyu qazar adamlar içsin,
Namərd quyu qazar adamlar düssün.*

Sədi

Söz ruhun ölçüsü, ağıl sözün tərəzisidir.

Qətran Təbrizi

*Minnətsiz açılsın hamiya süfrən,
Minnətli süfrəyə əl uzatma sən.*

Əmir Xosrov Dəhləvi

*Ağıllı adamla dost ol, söhbət aç,
Namərddən uzaq ol gündə min ağac.*

Ömər Xəyyam

*Həyatda hamar, aynatək yol olmur. Yolda rast oldu-
ğun kiçik çuxurlar ümidsizlik, kədər gətirməməlidir.*

Puşkin

*Mən sənin məhəbbətinlə güclüyəm, inan,
Bütün Yer üzünüñ krallarından.*

Şekspir

*Həyat aləmidir hər şeydən üstün,
Cavanlıq günüdür ən qiymətli gün.
Həyatdan yaxşı şey dünyada nədir?
Gənclikdən gözəl şey bir əfsanədir.*

Nizami Gəncəvi

DAĞLARA QAR DÜŞDÜ

Pəncərənin öündə dayanmışam. Dağlara yağan qara tamaşa edirəm. Doğuldugum kəniddən uzaqlarda. İnsan ömrü də bu dağlara bənzər. Yoxusu var, enisi var. Ömrün yoxlu yolları ilə adam irəlilədikcə hər şey gözə ləng görünür, asta-asta çıxırsan. Zirvəyə çatmaq üçün tələsib dərişırsan da, yol uzanır. Zirvədə nəfəs dərib aşağı enəndə isə sürət yaman artır, qocalığa doğru gedirsən. Bunu şair də gözəl vəsf edib:

*Cavanlıq atından nə zaman enib,
Elə doluxsundum uşaq sayağı...
Sürüşə-sürüşə dağlardan enib
Gəlirdi elə bil qocalıq çağrı.*

Ata da qocalmışdı. Ötən ilin qışında yaşı 88-ə çatmışdı. Xəstəlik öz işini görürdü, dizləri taqətdən düşmüştü. Həkimlər Gültəkin xanımıma demişdilər ki, sağalmasına ümid yoxdur, ürəyi də ona vəfasız çıxıb. Dava-dərmanla düzələsi deyil. Təki Allahdan üzülməsin.

Novruz bayramında elə bil Allah ona güc verdi, qalxıb çarpayıda oturdu. Övladları və nəvələri sevinib bayramı keçirdilər. Bakıdakılara da bu barədə danışdır.

Ölümünə iki gün qalmış bacısı Yeməni, qızları Ləzifə və Gültəkini, gəlini Nazqayıdı, oğlu Rasimi yanına çağırıldı, son vəsiyyətini elədi, onlardan halallıq istədi, el adəti ilə dəfn olunmasını tapşırıldı. Aprelin 14-də sübh çağrı bu dün-yaya vida deyib gözlərini yumdu.

Onun işıqlı taleyi

Qədirbilən dostları, tanışları onu 65 il sakini olduğu Lerik şəhərində dəfn etdilər, məzarı üstə çiçək dəstələri düzdülər.

Rayon rəhbərliyi Atamalı Şixəliyevə ehtiram əlaməti olaraq nekroloq imzalayıb, qohumlarına və yaxınlarına başsağlığı verdi.

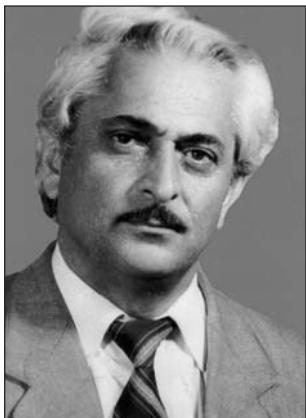
Nekroloq bu sözlərlə bitirdi. «Gözəl insan və ailə başçısı Atamalı İsi oğlu Şixəliyevin xatirəsi onu tanıyanların qəlbində yaşayacaqdır.»

* * *

Onun haqqında bu hekayəti bitirəndə insan ömrünün təkcə yaşadığı illərlə ölçülümdəyiini deyənlərin nə qədər haqlı olduğunu bir daha yəqin etdim. 80-90 il yaşayıb bu dünyadan izsiz köçənlərin azmı şahidi olmuşuq?! Atamalı İsi oğlu bir ömrə bəs edən böyük işlər gördü, xatirələrdə əbədiləşdi. Axı, dünya “diri ölülər”in dünyası ola bilməz, “bu dünya əbədi dirilərindir”. Mənim üçün əbədi diri olanlardan biri də bu kitabın qəhrəmanıdır. O, ömrünü elə yaşıdı ki, özündən sonra xatırlanmaq üçün iz qoyub getdi.

Oktyabr 2012-ci il-fevral 2013-cü il

UNUDA BİLMİRƏM

*Firudin ƏSƏDOV,
professor*

İnsan dünyada əbədi deyildir. Müdriklər əbədiyyətə qovuşanda həmişə yad edilir. Özündən sonra iz qoyan, yaddaşlara həkk olunan müdriklərdən biri də Atamalı Şixəliyev idi. O, elə bir insan idi ki, hər hansı keyfiyyətlərindən saatlarla danışmaq olar. Özü də ancaq yaxşılığa, minnətdarlıq hissi ilə. Atamalı müəllim bacarıqlı partiya və sovet işçisi, məsuliyyətli rəhbər, sadıq dost, əsl vətəndaş, mənəvi-əxlaqi dəyərlərimizin daşıyıcısı, yurda bağlı ziyalıydı.

Gənclərin formalaşmasında onun müstəsna rolü vardı. Keçmişimizi, ənənələrimizi təlqin edirdi, yaşatmağa çağırırdı. Dosta səmimi münasibətdə Atamalı müəllim qədər həssas ikinci bir adam tanımiram.

Onu Cəngəmiran kənd yeddiillik məktəbində oxuyanda tanıdım. Məni komsomola qəbul edirdilər. Yaşımın 14 olmasına bir ay qalırdı. Büro üzvlərindən biri etirazını bildirdi. Son sözü Atamalı müəllim dedi: «Firudin təhsil əlaçısıdır, təşkilatın üzvü olmağa layiqdir». Sonra da qalxb əlimi sıxıb təbrik etdi. Beləliklə, aramızda isti münasibət yarandı və o, əbədiyyətə qovuşanadək davam etdi.

1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinə daxil oldum. Məni ilk təbrik edənlərdən biri Atamalı müəllim idi. İş elə gətirdi, o, iki ildən sonra Bakı Ali Partiya Məktəbinə oxumağa gəldi. Biz tez-tez görüşüb gələcək planlarımızdan söhbət açırdıq.

Universiteti bitirdim, təyinatla Lerikə gəldim, bir müddət kənd məktəblərində müəllim işlədim. Atamalı Şıxəliyev də təhsilini başa çatdırıb rayona qayıtdı, partiya komitəsində məsul vəzifədə işləməyə başladı. Onun köməyi və məsləhəti ilə məni rayon maarif şöbəsində metodist təyin etdilər.

İllər keçdi, aspiranturada oxudum, elmi işi yazıb namızədlik dissertasiyası müdafiə etdim. Yenə Ata yanımıda idi, qohum-qardaşla birgə gəlmişdi.

İldə bir-iki dəfə ata-baba yurduna yolum düşür. Qardaşlarımın, bacılarımın uşaqlarına baş çekirəm. Lerik şəhərinə çatanda həmişə maşını Atamalı müəllimin qapısında saxlatdırıb görüşərdim. Əvvəlki qonaqpərvərliklə qarşılıar, deyib-gülərdik.

2012-ci ilin baharında biz bir daha görüşə bilmədik. O, haqq dünyasına qovuşmuşdu. Övladları Gültəkin müəlliməyə, Rasimə başsağlığı verib ayrıldım. «Bu dünya bir pəncərədir, hər gələn baxar gedər» misrası yadına düşdü. Atamalı müəllim sadəcə belə gəlib getmədi. Şərəflə yaşıdı, şərəflə də Tanrıının ayırdığı ömrü başa vurdu.

Artıq mən də müdrik yaşimdadayam. Üzü səksənə doğru gedirəm. Bəzən kədərli anlarımda Atamalı müəllim yada düşür. Ona rəhmət diləyirəm. Nə yaxşı ki, belə insanlarla oturub durmuşam.

MƏNƏVİ SƏRVƏTİMİZİN QORUYUCUSU

*Samit MƏSİMOV,
Azərbaycan Respublikasının
Nazirlər Kabinetin yanında «İçərişəhər» Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu
Idarəsinin «İçərişəhər» tarixi muzeyinin mütəxəssisi*

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə Azərbaycanın tarixi həqiqətlərini gələcək nəsillərə çatdırmaq, respublikanı dünyaya tanıtmaq yolunda atdığı addımlardan biri bütün rayonlarda tarix-diyarşunaslıq muzeylərinin yaradılması ilə əlaqədar 4 yanvar 1980-ci ildə dövlət səviyyəsində qəbul etdiyi qərar oldu. Respublikamızın bütün əlaqədar təşkilatları böyük həvəs və maraqla Heydər Əliyevin bu uzaqgörən dövlətçilik siyasetini həyata keçirməyə başladı.

Həmin vaxt Azərbaycan SSR Mədəniyyət nazirinin müavini Güllü xanım Əbilova məni qəbuluna çağırıb dedi:

– Təcili Lerik rayonuna getməlisən. Rayonda muzeyin yaradılması işinə nazirlik tərəfindən rəhbərliyi sizə həvalə edirəm.

Güllü xanım stolunun üstündəki imzaladığı əmri mənə təqdim etdi. Olduqca məsuliyyətli, olduqca şərəfli bir iş mənə həvalə olunmuşdu. Həyəcanımı gizlətməyə çalışdım.

Onun işıqlı taleyi

Güllü xanımın gülərəzlü çöhrəsi məni həyəcandan azad etdi.

Səksəninci illərin qarlı, çovğunlu qışı, kiçik cillə. Axşamüstü mədəniyyət şöbəsinin rəhbərliyinin kabinetindəyəm. Şöbə müdürü Zöhrab Rüstəmov sanki gözlərinə inanmırkı. Bu çətin şəraitdə Lerikə gəlişimin məqsədi ilə maraqlandı. Nazir müavininin əmrini təqdim etdim.

... Zöhrab Rüstəmov telefonla danışdı. Aradan 10-15 dəqiqə keçməmiş kabinetə ucaboylu, enlikürək bir adam daxil oldu. Bu, Lerik Rayon İcraiyyə Komitəsi sədrinin müavini Atamalı Şixəliyev idi.

İlk tanışlığımızdan məndə xoş təəssürat yarandı. Atamalı müəllim Lerikin tarixi abidələri, adət-ənənələri, etnoqrafiyası, folkloru haqqında danışmaqdan yorulmaq bilmirdi. İşimizi xoş məcraya yönəldən əsas amil Atamalı müəllimin kəndin sadə adamları ilə mehriban ünsiyyəti idi. Leriklilər ona «Ata» deyə müraciət edirdilər.

Dövlət səviyyəsində muzey yaratmaq üçün ən azı 2 min eksponat tələb olunurdu. Ən başlıcası bu idi ki, eksponatlar bir-birini təkrar etməməli, orijinallığı ilə fərqlənməli idi. Eksponatları almaq üçün vəsait nəzərdə tutulmamışdı. İnzibatçılıq metodu heç bir səmərə verməzdidi. Yalnız əlimizdə bir imkan var idi ki, bu da Atanın hörmət və nüfuzu idi.

Səhərdən axşamacan Lerikin dağlı-dərəli kəndlərini dolaşır, təbliğat işi aparır, toplanmış eksponatları gənclərin köməyi ilə komplektləşdiririb rayon mərkəzinə göndərirdik.

Yeri gəlmışkən, onu da deyim ki, Ata gənclərlə işləməyi çox xoşlayırdı. Biz özümüzlə rayon mədəniyyət şöbə-

sindən bir neçə gənci götürüb yerlərə aparırırdıq. Atamalı müəllim bu gənclərin təkcə qol qüvvəsindən istifadə etməklə kifayətlənmirdi. O, eyni zamanda, gənclərə tariximiz haqqında danışır, faydalı məsləhətlər verir, gördüyüümüz işin gələcək tariximiz üçün böyük əhəmiyyətindən söhbət açırdı. Atamalı müəllim uzaqgörənliklə deyirdi: «Mənim əzizlərim, muzey yaratmaq bu torpağın, bu yurdun əzəli və əbədi sakinləri olduğumuzu sübut etmək deməkdir».

Mən muzeyin mövzu-ekspozisiya planını tərtib edərkən Atamalı Şixəliyevin məsləhətlərindən hərtərəfli yaradıcı surətdə istifadə etdim. Atanın məsləhəti ilə muzeydə «Uzunömürlülər» guşəsi yaradıq. Sonralar bu guşənin əsasında ayrıca muzey açıldı.

Atamalı Şixəliyevin fəaliyyətinin nəticəsi idi ki, çox qısa müddətdə 3 minə yaxın orijinal əşya topladıq. Rayon rəhbərliyi səviyyəsində muzeyin açılışı oldu.

Atamalı Şixəliyev sadə, təvazökar insan idi. Onunla ünsiyyətdə olduğum iki ildə bir dəfə də olsun «Mən bu işi görmüşəm, mən o işi görmüşəm» demədi. Rayonda əvvəller də rəhbər vəzifələrdə çalışan Atamalı Şixəliyev insanlarla qarşı qeyri-adi mehriban idi. Bugünkü dövlət qulluqçusunda görmək istədiyimiz bütün keyfiyyətləri Allah Atamalı müəllimə bəxş etmişdi.

Kommunist rejiminin nəzarəti ilə hərəkət edən, özü-özünə «müəllim» deməyi xoşlayan kommunist kadrlar arasında Ata bahar çiçəyi idi. Onun kabinetindən çıxan hər kəsi üzü gülər və xoş əhvali-ruhiyyədə görməyə öyrəşmişdik. Ata kommunist rejimi üçün idarəçilik metodu olan amirliyə, inzibatçılığa yad adam idi.

ÜZÜAĞ, ALNIAÇIQ KÖÇDÜ

*Ataxan ŞİRİYEV,
əmək veterani*

Həyatda elə insanlar var ki, haqqında söz demək çox çətindir. Gərək onu yaxından tanışan, temas yaradasan, fəaliyyətinə bələd olasan, elinə-obasına xidmətini də-yərləndirə biləsən. Belə olanda söz tapa bilərsən. Atamalı barədə söz demək mənə o qədər də çətin deyildir.

1943-cü ildə Nuravud kənd yeddillik məktəbini bitirəndə 14 yaşım tamam olmuşdu. Rayon komsomol komitəsində işə götürürlər. Komsomol təşkilatlarına az-çox bələd oldum. Ancaq uzun müddət bu təşkilatda çalışa bilmədim. Kəndimizə qayıdır kolxozda mühasib işləməyə başladım. Atamalı Şixəliyevlə də o illərdə dostlaşdım.

Atamalı Şixəliyev rayon komsomol komitəsinin birinci katibi seçilən konfransda mən də iştirak edirdim. O, cəbhədən qayıtmışdı. Özünəməxsus danışığınınvardı, natiq kimi yetişmişdi. Rayon səviyyəli tədbirlərdə çıxış edərdi, nöqsanları deməkdən çəkinməzdı.

1950-ci ildə məni rayon kənd təsərrüfatı idarəesində təlimatçı-mühasib təyin etdirilər. İdarəmiz rayon komsomol komitəsi ilə bir binada yerləşirdi. Biz tez-tez rastlaşıb görüşürdük, nahar vaxtı bir yerdə çay içərdik, Atamalının

duzlu söhbətlərinə qulaq asardıq. O, təbiətcə nə qədər hə-lim idisə, işdə məsuliyyətliydi, təşkilatda intizamı diqqət-dən kənarda saxlamazdı.

Bakı Ali Partiya Məktəbində oxuduğu, rayon partiya komitəsində şöbə müdürü və ikinci katib işlədiyi illərdə aramızdakı səmimiyyət daha da möhkəmləndi. Qəribə xasiyyəti vardı. Ehtiyaca görə heç kəsə ağız açmazdı. Hətta dostlarına və tanışlarına belə. Mən rayon istehlak cəmiyyətinin sədri seçiləndə Atamalı rayon mədəniyyət şöbəsinin müdürü idi. Çoxları mənə zəng vurub nəyəsə ehtiyacı olduğunu bildirirdi. Ancaq Atamalı özünü tox aparırdı.

Yetmişinci illərdə Atamalı Şixəliyev icraiyyə komitəsinin sədr müavini seçildi. Rayonda bir çox idarə və müəssisələr onun xidmət sahəsinə daxil idi. Kəndlərdə ticarət obyektlərinin tikintisinin plana salınmasında, inşaat materiallarının alınıb-gətirilməsində həmişə bizə kömək edərdi. Ərzaq və sənaye malları saxlanan anbarlar onun evinin qonşuluğunda yerləşirdi. Ancaq anbarlardan bir çöp belə götürməyə razı olmazdı.

Respublikada ən iri təsərrüfatlardan birinin – «Sosialist Kubası» sovxozenin direktoru olduğum illərdə də Atamalı hər həftə mənə baş çəkərdi. Komplekslərin və yaşayış evlərinin tikintisinə hökumət adamı kimi nəzarət edərdi. İnşaatçılar ona alışmışdılar, gəlişi fəhlələri sevindirərdi, zərafatından qalmazdı. Talişça da gözəl danışmağı öyrənmişdi. Yeri düşəndə bu dildə atalar sözləri, el məsəlləri də deyərdi.

Atamalı Şixəliyev bacarıqlı təşkilatçı, işgüzar adam idi. Veteranlar şurasının sədri kimi keçirdiyi tədbirlərə bi-

Onun işıqlı taleyi

---

zi də dəvət edərdi. Onun diqqətindən bir nəfər müharibə və əmək veterani yayınmadı. Mən rayon icra hakimiyyətinin başçısı olanda qəbulə gələr, veteranların mənzil-məişət şəraitini yaxşılaşdırmaq barədə müraciətlər edərdi. Müraciətlərini nəzərə alardıq, ehtiyacı olanlara ərzaq və yanacaq verərdik, evlərini təmir etdirərdik.

Sadəliyi, təvazökarlığı, sözübütövlüyü Atamaliya həm yaşıdları, həm də cavanlar arasında hörmət və nüfuz qazandırmışdı. Şəxsiyyətini və qürurunu qoruyardı. Bu adamla yarımdən çox dost olduq, söz-söhbətində, davranışında zərrə qədər paxıllıq hiss etmədim.

Allah adamı idi. Yol üstündəki türbələrə çatanda maşını saxlatdırar, ziyarətdən sonra yoluna davam edərdi. Ömrünün son gününədək oruc-namazından qalmadı. Bu dünyadan üzüağ, alnıaçıq köcdü. Biz son illər rayonun Atamalı kimi neçə-neçə ağsaqqalını itirdik. Ruhları şad olsun!

İBRƏTAMİZ HƏYAT SALNAMƏSİ

Məhəbbət İBADOV
əmək veterani

İlk növbədə qeyd etmək istəyirəm ki, 1952-ci ildə komsomola üzvlük biletini mənə o zamanlar raykomsomolun birinci katibi Atamalı Şixəliyev təqdim etmişdi. İki il sonra orta məktəbi bitirdim. Məni rayon partiya komitəsində texniki katib vəzifəsinə götürdülər. Ata Şixəliyevlə elə həmin zamandan yaxın ünsiyyətimiz yarandı.

Ata Şixəliyev Bakı Ali Partiya Məktəbinə qəbulla əla-qədar Mərkəzi Komitədə müsbət rəylə söhbətdən keçib razona qayıtmışdı. Onun partiya məktəbinə çağırılması gözlənilirdi. Avqustun son günlərində birində raykomun birinci katibi Aslan Hüseynov iş otağındaydı. Mən qəbul otağında növbədəydim. Katib məni kabinetinə çağırıb dedi:

– Mərkəzi Komitədən zəng etdilər, Atamalı Şixəliyev partiya məktəbinə qəbul edilib, gərək vaxtında Bakıya getsin. Bu xəbəri Atamaliya sən çatdır.

Mən Atagilin evinə getdim və xoş xəbəri ona dedim. Ata çox-çox sonralar dönə-dönə həmin anı mənə xatırladardı.

1958-ci ildə məktəbi bitirən A.Şixəliyev raykomun şöbə müdürü işləyirdi. 1961-ci ildə o, partiya komitəsinin katı-

bi seçildi. O vaxtlar artıq mən beşinci il idi ki, rayon komsomol komitəsinin birinci katibiydim. Partiya komitəsinin büro üzvü olduğuma görə, şübhəsiz, müntəzəm A.Şıxəliyev-lə hansısa bir məsələ ilə əlaqədar görüşür, ondan məsləhət alırdım.

Rayonda həyata keçirilən ictimai-siyasi tədbirlər, kənd təsərrüfatı sahəsində hökumətin qərarlarının yerlərdə izahı A.Şıxəliyevin bilavasitə fəaliyyətində əsas yer tuturdu. Raykomun plenum və bürolarında həmişə sağlam və prinsipial mövqedən çıxış edir, səmərəli təklifləri, nöqsanlara qarşı barışmazlığı ilə seçilirdi.

Biz vaxtaşırı mövsümi işlərlə əlaqədar kolxozlarda olurduq. Xüsusilə yaz yun qırxımı ilə əlaqədar Muğan qışlaqlarında günlərlə A.Şıxəliyevlə birlikdə qalır, fermalarda işin təşkilinə köməklik və nəzarət edirdik. Mən özümlə fotoaparət gəzdirir, qabaqcılların şəklini çəkirdim. Arxivimdə 1961-ci ildə Muğanın Lapatin qışlağında yun qırxımı günlərində lentə aldığım bir şəkil var. Bu şəkildə Atamalı Şıxəliyev, Bala Məmməd adına kolxozun ferma müdürü Sultan Rufullayev və mən eks olunmuşuq.

Yaşca məndən böyük, vəzifəcə yüksək olan A.Şıxəliyev özünü sadə aparır, mehriban davranışsı ilə hamiya qaynayıb-qarışmağı sevirdi. O, həmişə və hər bir şəraitdə bu keyfiyyətləri ilə seçilirdi.

A.Şıxəliyev 1964-1972-ci illərdə rayon mədəniyyət şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Altmışinci illərdə rayon partiya komitəsində ideoloji şöbənin müdürü və sonralar raykomun ikinci katibi işlədiyimə görə, təbii ki, mədəniyyət müəssisələrinin fəaliyyəti mənim xidmət sahəmdə mühüm yer tutur-

du. Bu səbəbdən A.Şixəliyevin mədəniyyət evlərinin, klub-ların, kitabxana şəbəkəsinin genişləndirilməsi, fəaliyyəti-nin yaxşılaşdırılması sahəsində nə qədər zəhmət çəkdiyinin şahidiyəm.

A.Şixəliyevin tabeçiliyində olan işçilərə qarşı isti mü-nasibəti mədəniyyət müəssisələrində çalışanların işə daha vicdanla yanaşmalarına səbəb olurdu. Bu sahədə işləyənlər Atanı sevirdilər, ondan həmişə razılıqla danışırıldılar.

A.Şixəliyev 1972-ci ildə rayon xalq deputatları soveti-nin icraiyyə komitəsi sədrinin müavini vəzifəsinə irəli çə-kilmişdi. 1975-ci ilin iyun ayında mən rayon xalq deputatları soveti icraiyyə komitəsinin sədri vəzifəsinə se-çiləndə Ata artıq dörd il idi ki, sədrin müaviniydi. Əlbəttə, əvvəllər bir neçə çağırış rayon sovetinin deputati kimi o il-lərdə sovetlərin fəaliyyətində iştirak etməklə müəyyən təc-rübə qazansam da, şübhəsiz ki, yeni iş sahəsi olan sovet aparatının daha konkret fəaliyyət istiqamətlərini öyrənmək vacib idi.

Açığını deyim ki, əvvəlki illərdə müxtəlif vəzifə pillə-lərində qarşılıqlı əlaqələrimiz nə qədər olmuşdusa, bu za-man Atanın xarakterinə heç də kifayət qədər bələd deyildim. Dünənə qədər məndən yüksək vəzifələrdə olmuş Ata bu gün məndən nisbətən aşağı vəzifə daşıyırdı. Elə ilk günlərdən mənə aydın oldu ki, sovet aparatına rəhbər vəzi-fəyə seçilməyimdən məmnundur. Onun bu məmnunluğuna heç vaxt şübhə etməmişəm. Birlikdə işlədiyimiz 13 ildə bir-cə dəfə də aramızda narazılıq olmamışdır. Əger bunun bir səbəbi mənim Ataya həmişə hörmət və etibarım olubsa, başlıca amili isə Atanın özünün son dərəcə gözütox aparma-

sında, etika qaydalarını həmişə gözləmək qabiliyyətinin müstəsnalığı olmuşdur.

Atayla işlədiyimiz illər ərzində yaşına xas olmayan bir həvəslə, enerjiylə çalışır, vacib məsələlərin həllində xüsusi fəallıq və prinsipiallıq göstərirdi. Bir çox hallarda elə adamlar olurdu ki, sovet aparatının geniş səlahiyyətlərindən sui-istifadə ilə öz şəxsi mənafeləri üçün nəyəsə nail olmaq isteyirdilər. Ata, sözün həqiqi mənasında, bu yüngül hissələrdən tamamilə uzaq, tamahdan azad şəxsdi.

Partiya-dövlət orqanlarında uzun müddət işlədiyimiz dövrlərdə, ötən əsrin 60-70-ci illərində rayondakı intriqalar zamanı A.Şıxəliyev həmişə dövlətə sədaqət mövqeyindən çıxış etmişdir. Bu illərdə onun harınlıq edənlərə, ədabazlar, var-dövlət toplamaq hərislərinə, min cildə girərək aranı qarışdırıran natəmiz adamlara dərin nifrət bəslədiyinin şahidi olmuşam. Mənəviyyatca sağlam bir şəxs olaraq həminin gözlərinə dik baxa bilirdi.

1986-1987-ci illərdə rayonda mövcud olan ab-havadan hiss edirdim ki, bəziləri məni raykomun birinci katibi ilə üz-üzə qoyub intriqaya sövq etməyə çalışırlar. Hətta o zaman raykomun birinci katibi işləyən Sultan Məmmədov bir dəfə biz ikilikdə olarkən mənə açıq bildirdi ki, «Sənin yerini dəyişmək istəyirəm». Ona verdiyim cavabla tam razılaşdı və bir daha bu mövzuya qayıtmadı. Lakin artıq mənə deyilən söz çox şeyi aşkar etdi və 1987-ci ilin iyun ayında ona istəfa haqqında ərizə verdim. Ərizəmi geri götürməyi təkidlə tələb etsə də, mən qəti qərara gəldiyimi ona bildirdim. Beləliklə, mən rayon xalq deputatları soveti icraiyyə komitəsinin sədri vəzifəsindən könüllü olaraq çıxdım. Bu

Onun işıqlı taleyi

---

faktı ona görə xatırlayıram ki, bu zaman Ata Şıxəliyev son dərəcə narahatlıq keçirirdi. Hətta məndən yaşlı olduğundan istifadə edərək dönə-dönə məni danladı.

Mənim vəzifədən istefə verməyimdən istifadə edərək Atanı da işdən əzaqlaşdırıldılar. O, sonralar tez-tez mənə deyərdi: «Sən getməsəydin, mənə də toxuna bilməzdilər». Ata tam haqlı idi: mən heç vaxt onun işdən çıxarılmamasına razı ola bilməzdim.

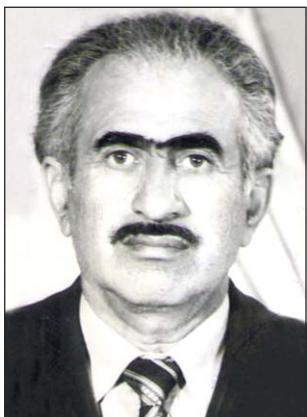
Ata pensiyada olduğu illərdə də rayonun ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edirdi. Onun 80 illik yubileyində məruzə ilə çıkış etmək bir ağsaqqal ziyalı kimi mənə etibar edilmişdi. Həmin çıkışında bir bənddən ibarət aşağıdakı şeiri söyləmişdim:

*Dünya malı heçdi onun gözündə,
Yalan yoxdur söhbətində, sözündə.
Arzum budur bir gün olsun, Atanın
Şənlik quraq doxsanında, yüzündə...*

Çox təəssüf ki, biz ATANIN 100 illik yubileyini keçirə bilmədik. Çünkü bizlərdən heç birimiz Tanrıının verdiyi ömür payından artıq yaşamağa qadir deyilik.

Ata bu gün cismən aramızda olmasa da, onun ibrətamız həyat salnaməsi hələ uzun illər onu tanıyanların və sevənlərin qəlbində yaşayacaqdır.

NURLU XATİRƏ

*Ataxan AĞAYEV,
mühəribə və əmək veterani*

Biz, demək olar ki, həmyaşid idik. Ata 1924-cü ildə doğulmuşdu, mən bir il sonra. Bizim Rvarud kəndində ibtidai məktəb vardi. Dördüncü sinfi bitirdikdən sonra təhsilimi davam etdirmək üçün Göydərədə bacımın həyat yoldaşı mərhum Əbləğə Salmanovun evində qalırdım və Kələxan kənd yeddiillik məktəbində oxuyurdum. Onda Ata məndən bir sınıf yuxarıda – 6-cıda idi.

Kələxan məktəbini bitirənlər orta təhsil almaqçün rəyon mərkəzinə getməli idilər. Çünkü orta təhsil məcburi idi. Həm də o illərdə oxumağa, elm öyrənməyə sonsuz maraq vardı. Müəllim ən hörmətli ziyanı sayılırdı və barmaqla göstərilirdi. Ata da Lerik məktəbində oxumağa getdi. O, orta təhsil alandan sonra Lənkəranda ikiaylıq təkmilləşdirmə kursundan keçib müəllim işlədi. Bir il sonra mən də orta məktəbi bitirdim.

1943-cü ildə məni hərbi xidmətə çağırıldılar. Ata onda cəbhədəydi. Mirzəhüseyn müəllimlə Qafqaz cəbhəsində vuruşurdu, mənə məktub yazmışdım. Səhhətimə görə məni ordudan tərxis etdilər. Kəndimizə qayıtdım, kolxozda işləməyə başladım.

Mühəribə qurtardı. Ata 1947-ci ildə hərbi xidmətdən

qayıtdı. O, Qosmalian məktəbində pedaqoji fəaliyyətini davam etdirdi. Az keçmədi rayon komsomol komitəsinin birinci katibi seçdilər. Həmin illərdə mən də Çayrud kəndindəki Fioletov adına kolxozda ilk partiya təşkilatının katibi işləyirdim. Biz rayon səviyyəli tədbirlərdə görüşürdük. Məni raykomun təlimatçısı vəzifəsinə irəli çəkdilər. Ata ilə əlaqəmiz daha da möhkəmləndi, tanışlığımız dostluğa çevrildi.

Ata Bakı Ali Partiya Məktəbinin ilk məzunlarından biriydi. Onun respublikanın hər rayonunda tələbə yoldaşları vardı. Mən də həmin məktəbin müdavimi oldum. Bir yerdə işlədik. O, raykomun katibi, mən təşkilat şöbəsinin müdürü. Hər ikimiz büronun üzvü idik. Ata prinsipial, dövlətə və xalqına sədaqətli işçi kimi rayonda tanınmışdı. Saflığı, əqidə təmizliyi, dediyi sözün sahibi olması ilə seçilirdi.

Ata Şıxəliyev bir neçə il rayonda mədəniyyət şöbəsinə rəhbərlik etdi. Ədalət naminə deməliyəm ki, çox iş gördü. Yeni müəssisələr açdırıldı, avadanlıq aldı, gənc kadrları orta ixtisas və ali məktəblərə göndərdi. Onlar təhsil alıb rayona qayıtdılar, kitabxanalarda və klublarda işə girdilər. Təşkilatlığını görə onu irəli çəkdilər, rayon icraiyyə komitəsinin sədr müavini seçildi. Mən də mədəniyyət şöbəsinin müdürü vəzifəsinə təyin olundum.

Təqaüdə bir yerdə çıxdıq. Əlaqələrimiz kəsilmədi. O, veteranlar şurasının sədri kimi bizi gözdən qoymurdu. Ayda iki-üç dəfə bir yerə yığırdı. Ad günlerini, bayramları bir yerdə keçirirdik, xeyrə-şərə birgə gedirdik. Bizi darixmağa qoymurdu, deyib-gülür, zarafatlarından qalmırıdı.

Tanrının onunçün ayırdığı ömür payını şərəflə yaşadı, dostlarının qəlbində işıqlı xatirəsi qaldı.

QIZIL ƏYARLI ADAM

*Hidayət BƏŞİROV,
veteranlar şurasının sədri*

Filosoflardan biri demişdir: «Sən danış, necə adam olduğunu deyim». Bu mənada Atamalı müəllim seçilirdi. O, sinədəftər idi. Oturub saatlarla söhbətinə qulaq asanda yorulmurduq. Yeri gələndə xalqın xəzinəsindən istifadə edirdi. Lətifələr söyləyib söhbətə duz qatırdı. El məsəllərinin gözəl bilicisiydi.

Atamalı müəllim deyirdi: «Hardasa oxumuşam ki, yaxşı danışmaq üçün insana iki-üç il bəsdir, danışığı öyrənmək üçün isə ən azı yarım əsr vaxt tələb olunur». O, gözəl nitq mədəniyyətinə, güclü yaddaşa malikdi. Bəzən raykomun plenumlarında, fəallar yiğincaqlarında, sessiyalarda 45-50 dəqiqə məruzə oxuyardı, bir dəfə də olsun dili topuq vurmazdı. Sözləri yerli-yerində deyərdi. Onu diqqətlə dinləyərdik.

İnsanı daha yaxından tanımaq, daxili aləminə bələd olmaq üçün onunla yol yoldaşı olmaqdan gözəl nə ola bilər? Sadəliyi, qayğıkeşliyi və xoş rəftarı onu tanıyanlara sevdirmişdi. Biz kəndə bir yerdə gedəndə günün nə vaxt başa çatdığını bilməzdik. Deyib-gülərdi, adamı darıxmağa qoymazdı.

Onu heç vaxt özündən çıxan, səs-küylə danışan görməmişdim. Qanqaraldıcı məqamlarda fikrini dözümlə deyərdi. Dəfələrlə şahidi olmuşdum ki, yanına qaşqabaqlı gələnləri, dil-ağıza qoymayanları səbirlə dinləyib yola salardı.

Lerikdə elə bir kənd tapılmazdı ki, Atamalı Şixəliyev orada tanınmasın. Hara getsəydi, qapılar üzünə açıqdı. O, hər evdə doğma adamtək qarşılanırdı. Adamlar ona ehtiyaclarını, problemlərini, qayğılarını deməkdən çəkinmirdilər. Boş vədlər verməkdən həmişə çəkinirdi.

Şöhrət düşkənlərindən xoşu gəlmirdi. Özü haqqında tərif eşitməyi sevmirdi, başqasından da bunu gözləmirdi. İkiüzlü adamlarla oturub durmazdı. Ətrafında belələri təktək olsa da, vardı. Söz düşəndə: «O adamın fikrinə, dəyərli məsləhətlərinə ehtiyac duyursan ki, onun işinə, əməllərinə dərindən bələdsən, ondan ziyan görməyəcəyinə əminsən», – söyləyərdi. O, adamları yaxşı tanıyırıldı, çünkü özünü yaxşı tanıyırıldı. Başqalarının dəyərli fikirləri ilə hesablaşırırdı.

Son illər səhhəti pisləşmişdi. Veteranlar şurasının sədri vəzifəsindən getdi, bu yerə məni məsləhət gördü. Ondan məsləhət alırdım, sənədlərin tərtibatı barədə dəqiq məlumat verirdi.

Ölümündən iki-üç ay əvvəl Həmzə müəllimlə evinə getdik. Dağ kimi bədəni ərimişdi. Bizi görəndə oğlu Rasinin köməyi ilə çarpayıda dikəlib oturdu. Xeyli söhbət etdik. Təkidi ilə çay içdik, meyvə yedik. Durub evdən çıxanda üz-gözündən öpdük. Güclə bu sözləri deyə bildi:

– Bəlkə, bir də görüşmədik, salamat qalın. Bir-birinizdən muğayat olun.

Ata ilə vida görüşümüz, ayrılığımız belə oldu.

Atamalı dayının məsləhəti ilə Azərbaycan Baş Pedaqoji Kadrların İxtisasının Artırılması və Yenidən Hazırlanması İnstitutunun aspiranturasına daxil oldum. Psixologiya kafedrasında dissertasiyanın mövzusu təsdiq olundu. Elmi axtarışlarım, bəzən gecə yarıya kimi makina arxasında əyləşməyim səmərəsini verdi. 2004-cü ildə Bakı Dövlət Universitetində «Azərbaycan maarifçiliyinin psixoloji konsepsiyası» mövzusunda namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə etdim. Atamalı dayım zəng vurub təbriklərini çatdırıldı. Rayona qayıtdığımı eşidib evimizə gəldi, ana-ma gözaydinlığı verdi:

– Səbilə bacı, Nurəngizlə fəxr etməyimizə dəyər. Ümidlərimizi doğrultdu. Nəvəsinin hünərinə Feyruz əminin ruhu da bu gün şaddır.

Anamın gözləri dolmuşdu. Həm mənim uğuruma, həm də babamın adı çəkildiyinə görə. Dayım anamın göz yaşlarını sildi, mənə elmin çətin yollarında inamlı addımlamağı dilədi.

Babam Feyruz haqqında yeniyetmə çağımızdan Rumi nənəm bizə xatirələr danışardı. Məsul vəzifələrdə olmuşdu, müharibə başlayanda cəbhəyə getmişdi. 1-ci Belorusiya cəbhəsində batalyon partiya təşkilatçısı olmuşdu. Qafqazdan Berlinədək döyük yol keçmişdi. 1945-ci il mayın 1-də, Berlinin alınmasına cəmi 1 gün qalmış Brandenburg dərvazası yaxınlığında qəhrəmancasına həlak olmuşdu. Bu gün Feyruz babamın yeganə yadigarı anamdır.

Sovet dövründə ölkə hər il mayın 1-ni bayram edirdi, bizim evdə isə Quran oxunur, ehsan verilir, babamın xatirə günü qeyd olunurdu. Bəlkə, şəhərdə yeganə ev idi ki, sakin-

Onun işıqlı taleyi

---

ləri bayram şənliklərinə çıxmazdır. Bunu Atamalı dayı da bilirdi. Axşam düşəndə bizə gələrdi, Molla Zəbinin sakitcə oxuduğu «Yasin» surəsinə qulaq asardı.

Atamalı dayının övladları da anamın xətrini çox istəyirlər, ona «bibican» deyə müraciət edirlər, yada salib hal-əhval tuturlar. Gültəkin müəllimə Lerikdə məni əvəz edir. Vaxtsız itirdiyi anasının təsəllisini bibisindən alır. Dayımın oğlanlarından üçü Bakıdadır. Mən onların uğurlarına sevinirəm, xoş sədaları gələndə fəxr edirəm.

Aprelin 14-ü Atamalı dayının xatırə günüdür. Artıq bir ildir onun gülər üzünü görmürük, gur səsini eşitmırıq. Haqqında qələmə aldığım xatirəyə hansısa şairdən eşitdiyim aşağıdakı misralarla nöqtə qoyuram:

*Od saçan, alışan bir atəş idi,
Soyuq, buz qəlbləri o isidərdi,
Haqqı, ədaləti deyib gedərdi,
Neçə kimsəsizlərin dayağı getdi.*

DÜNYAYA MƏRD GƏLİN, MƏRD GEDƏN İNSAN

*Daşdəmir PAŞAYEV,
istefada olan polis
polkovnik-leytenantı*

Qanlı-qadalu müharibə təzə başa çatmışdı. Qələbə sevincini yaşasam da, müharibənin ağrı-acısı, itkilərimizin kədəri qəlbimi ağrıldırdı. Bu sevincli-kədərli hissləri yaşadığım vaxtda – 1946-cı ilin şaxtalı bir qış günlündə ordudan tərxis olunub Rəzgövə qalib əsgər kimi qayıtdım. Kolxozda işlədim, komsomol təşkilatının katibi seçildim.

Rayonumuzun məsul işçilərindən Talib Məmmədov, İlyas Rüstəmov, Şamil İsgəndərov, Höccət Əsgərov, Muxtar Cavadov, Ataxan Rüstəmov müntəzəm bizim kolxoza baş çəkirdilər. Yaxşı işim, ictimai fəallığım onların diqqətindən yaxınındır. 1948-ci ildə rayon komsomol komitəsinin birinci katibi Ataxan Rüstəmovun yerinə müharibənin od-alovundan keçmiş Atamalı Şixəliyevi seçdilər.

Katiblə arabir görüşür, problemlərin aradan qaldırılmasında həmişə təmənnasız kömək və qayğısını görürdüm. Bizim ilk tanışlığımız möhkəm və sədaqətli dostluğa çevrilirdi.

1949-cu ilin sentyabrında rayon daxili işlər şöbəsinin rəisi Mirdadaş Mirqulamov rayon komsomol komitəsindən polis şöbəsində pasportçu işləmək üçün savadlı gənc istəmişdi. Atamalı Şixəliyev məni rayona çağırıb bu barədə söhbət

XATİRƏLƏR

Onun işıqlı taleyi

---

etdi. Razılığımı alandan sonra komsomolun ikinci katibi, həmkəndlərim Rəhman Əmirovu mənə qoşub Mirqulamovun yanına göndərdi...

Beləliklə, mən o vaxtdan təqaüdə çıxanadək həyatımı, ömrümü-günümü hüquq mühafizə orqanlarında məsul və şərəfli bir peşəyə bağladım. Zabit rütbəsi aldım, illər ötdükcə vəzifəm pillə-pillə yüksəldi. Polis şöbəsində şərəfli bir yol keçdim. Bütün bunlara görə ilk növbədə həyat yolumun müəyyənləşməsində əvəzsiz rolu olan Atamalı Şixəliyevə min-nətdar olmuşam və bu gün onun ruhu qarşısında baş əyirəm.

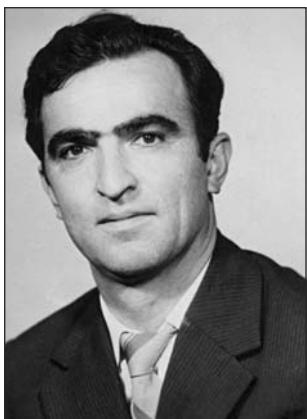
Atamalı Şixəliyev raykomun ikinci katibi, mədəniyyət şöbəsinin müdürü, rayon icraiyyə komitəsinin sədr müavini kimi məsul vəzifələrdə çalışdı. Mən də polis rəisinin müavini vəzifəsinə yüksəldim. O, tutduğu vəzifədən asılı olmaya-raq, yenə də əvvəlkitək sadə, mehriban, ədalətli, hamının karına gələn bir insan olaraq qaldı.

Onunla yol yoldaşı olurduq. Deyib-gülməyi sevən, adəmi darihmağa qoymayan bir müsahib idi. Bizi daha çox birləşdirən hər ikimizin müharibənin bərkindən-boşundan çıxmış veteran döyüşü olmağımız idi. Ona görə də bir-birimizlə yaxınlıq edirdik.

Atamalı Şixəliyev uzun müddət rayon veteranlar şurasına rəhbərlik etdi. Bu dövrdə də biz ünsiyyət saxlayırırdıq, gənclərlə, məktəblilərlə görüşürdük. Torpaqlarımızın 20 faizinin erməni faşistlərinin işğalı altında olması hamı kimi, böyük döyüş yolu keçmiş Atamalı Şixəliyevi də narahat edirdi. O, gənc nəslin hərbi vətənpərvərlik ruhunda təribyələnməsi üçün keçdiyi döyüş yolundan, qəhrəmanlıq məktəbi olan həyatından örnəklər gətirirdi.

Belə, onun ömür yolu gənclərimizə örnək olan rəşadət kitabıdır.

NƏSLİMİZİN AĞSAQQAL OĞLU

*Xanoğlan ŞIXƏLİYEV,
həkim*

Azərbaycanın ən müqəddəs və sağlam yerlərindən biri Lerikdir. Bu diyarın dilbər guşələri qədimdən səyyahların diqqətini cəlb etmişdir. Kələxan kəndi də təbiətinə görə seçilir. Görkəmli şəxsiyyətləri, din xadimləri, zəhmətsevər insanları ilə ölkəmizdə tanınır. Bu kənddə boyabaşa çatanların sorağı respublikamızdan çox-çox uzaqlardan gəlir.

Mənim ata nəslimin sələfləri vaxtilə Xorasanda, Nəcəfdə, Ərdəbildə təhsil alıb kəndə qayıdıblar. Görkəmli din xadimləri kimi bölgədə ad-san çıxarıblar. Alımları Moskva-da, Sankt-Peterburqda, Kiyevdə, Kazanda oxuyublar, respublikanın elm və təhsil ocaqlarında fəaliyyət göstəriblər.

Şixəliyevlər nəсли – mənim babalarım Zuvandin tanınmış ağsaqqalları olublar. Onların övladları ötən əsrдə İkin-ci Cahan müharibəsində Qafqazdan Berlinədək gediblər. Bunu tarixi sənədlər də aydın göstərir. Əmim baş leytenant Feyruz Şixəliyev Berlinin faşistlərdən alınmasına bir gün qalmış qəhrəmancasına həlak olub. Əmim oğlu kapitan Həmzə Şixəliyev Reyxstaqın alınmasında göstərdiyi şüca-

Ətə görə SSRİ-nin ən yüksək mükafatı – Lenin ordeni ilə təlif olunub. Nəslimizdən 10 nəfər müharibədən qayıtmayıb.

Ziyalılardan söhbət düşəndə nədənsə ilk xatırladığım insanlardan biri Ata Şixəliyev olur. Onun yaraşıqlı görkəmi, çatma qaşları, şirin və məzəli danışığı, qeyri-adi gülüşləri gəlir gözlərimin qarşısına. Saflıq təcəssümü olan bu insanın səmimiyyəti ilk andan həmsöhbətini özünə bağlayırdı. Onun ürəkdən gələn söhbətlərini dinləməyin başqa aləmi vardi. Müsəlman kişisinə xas olan humanistliyi, qayğıkeşliyi, zəkası və biliyi ilə seçilirdi.

Atamalı müəllimlə əmoğlu idik. O, böyük ürəyə malikdi. Qan qohumlarını çox sevirdi, hər birinin qayğısına qalırdı. Yaşca məndən böyük olsa da, dostlaşmışdıq. Xeyrə-şərə bir gedərdik. Rəhbər vəzifələrdə işləmişdi. Evdə adı insan idi. Qonağı özü qarşılıyıb qulluğunda durardı.

Altmışinci illərdə o, raykom katibiydi, mən həkim. Biz tez-tez görüşər, qayğılardan danışardıq. Atamalı müəllimin problemlərini – ailəsinə, uşaqlarının təhsilinə köməyi bir yerdə həll edərdik. O, təmiz, gözütox adam idi.

Atam Eminin vəfatından sonra bizim ailənin ağsaqqalı Atamalı idi. Çətinliklə üzləşəndə onunla məsləhətləşərdik, ondan kömək gözlərdik. Məsləhəti ilə iş görərdik. Qardaşlarım Baloğlana və Aydına, onların övladlarına baş çəkərdi, süfrə başında əyləşib duz-çörəyi təzələyərdi.

Biz Atamalını bir bahar gündündə itirdik. O, əbədiyyətə qovuşdu. Xatirələrdə sözü qaldı. Bir ildir o mehriban, şirin səsinə həsrət qalmışıq. Doğrusu, yoxluğuna hələ də inana bilmirəm. İnana bilmirəmsə, demək, həmişə bizimləsən, Ata!

XEYİR ƏMƏLLİ ÖMÜR

*Kaməddin MƏSTİYEV,
Lerik Telekommunikasiya
Qoşağıının rəisi*

Bu yazını başlamazdan öncə xəyal məni bir neçə il əvvələ apardı. Lerik qəsəbəsi, qayğısız uşaqlıq illəri, o illərin dostları yenidən gözlərim önungdən keçdi. Atamalı əminin uşaqları ilə bir məhəllədə boy-a-başa çatmağımız, bir məktəbdə oxumağımız və atalarımızın dəst olması idi. Bu səbəbdən mən də, qardaşlarım da Yusifə, Rasimə, Mərdana və Şəmşirə əmoğlu deyə müraciət edirdik. Bu dostluq iki ailə arasında qohumluqla nəticələndi. Nə yaxşı ki, o illərdən könlümüzü ovunduran xoş xatirələr qalıb.

Lerik həmişə özünün ziyalıları, iş adamları ilə seçilmişdir. Ənənə bu gün də yaşayır. Ölümləri ilə ölməzlik qazanan insanlardan söhbət düşəndə Atamalı əmi gözlərimin önünə gəlir. Büyük həyat təcrübəsi olan bu insanla ünsiyətdə olmaq, onun məsləhətlərinə əməl etmək, nə yaxşı ki, mənə də nəsib olmuşdur.

Uzun müddət məsul vəzifələrdə işləyən, müharibənin odundan-alovundan keçib qələbə ilə qayıdan bu insan mənim həm yaxın qonşum, həm də qohumum idi. O, həmişə

məğrur görünürdü. Təbiətcə məlhəm adam idi. Zarafatı, deyib-gülməyi sevirdi. Tamahdan, paxılıqdan, yersiz çəkiş mələrdən çox-çox uzaq idi. Eldə sevilən, hörmət sahibiydi.

Mənim bu el ağsaqqalına xüsusi ehtiramımvardı. Boş vaxtlarımızda Atamalı əmimin yanına yiğisir, söhbətlərinə qulaq asardıq. Heç vaxt bizim xətrimizə dəyməzdi. Bütün varlığı, duyğuları və yanğıları ilə insanlara təmənnasız yardım etməyə, dayaq durmağa çalışan kişilərdən idi bu insan. Xeyirxahlıqdan söz düşəndə hansısa müdrikin bu sözlərini xatırlayıb deyərdi ki, həyatın ölçüsü onun uzunluğunda deyil, bu həyatdan necə istifadə olunmasındadır. Həyat öz-özlüyündə nə xeyirdir, nə də şər, o, xeyrin və şərin toplandığı yerdir. Onun ölçüsü və dəyəri bizim ömrü xeyrəmi, şərəmi sərf etməyimizdən asılıdır.

Atamalı əmi mehriban qonşu, etibarlı insan olmaqla bərabər, gözəl ailə başçısı idi. Övladlarının təhsilinə xüsusi diqqət yetirirdi. Onlar ali və orta ixtisas məktəblərində oxuyub peşə sahibi oldular. Hazırda respublikamızın müxtəlif idarə və müəssisələrində, elm ocaqlarında çalışırlar, ata ənənəsinə sadıq qalırlar. Hər birində ata saflığı, ata vüqarı görürəm.

Nə deyəsən, artıq Atamalı əmi aramızda yoxdur. Onun şirin xatırələri, istək və arzuları, tövsiyələri həmişə qəlbimzdə yaşayacaq. Belə insanlara daim ehtiyacımız olmuş və olacaqdır.

ƏMƏLİSALEH İNSAN

Rövşən ŞİXƏLİYEV

Hər kəsin dəyəri onun yaşadığı zaman kəsiyində göstərdiyi xidmətləri və əməlləri ilə ölçülür. Xalqına, Vətəneninə bağlı olan, həyatı boyu əməlisaleh işlər görən insanlar gənclərə, yeniyetmələrə örnekdir. Biz zaman-zaman xalqımızın içindən çıxan belə insanlarla fəxr edirik, gələcəyimizi onlar kimi qurmağa çalışırıq.

Əmim Ata Şixəliyev də belə insanlardan idi. O, mütərəqqi fikirli, tükənməz enerjiyə malik, heç vaxt yorulmaq bilməyən, heç kimə laqeyd qalmayan bir ziyaliydi. Hər dəfə onun nurlu çöhrəsini gözümüzün önündə canlandıranda gələcəyə daha nikbin nəzərlərlə baxıram.

İlk tərbiyəmizi ondan almışıq. O, bizimlə tez-tez ünsiyyətdə olurdu. Şəxsi nümunəsi, verdiyi öyüd-nəsihətləri dünyagörüşümüzün formallaşmasında az rol oynamamışdır. Mən insanlarda mərdlik, çətinliklərdən qorxmamaq, sərraxlamaq kimi keyfiyyətləri yüksək qiymətləndirirəm. Ata ənimdə belə xüsusiyyətlər vardı. Müharibədə gördüyü çətinliklər onda bu keyfiyyətləri formalasdırmışdı.

Uzun illər rəhbər vəzifələrdə işləmişdi. Bizə gəncliyindən, keçirdiyi xoş və çətin günlərdən danışardı. Deyər-

Onun işıqlı taleyi

---

di: «Mən müharibəyə gedəndən sonra yuxularımda kəndimizi görərdim. Özümü dünyanın xoşbəxti sanıram. Hər daşı, hər ağacı sinəmə sıxıb öpmək, özüm də torpağa qarışib onun bir zərrəsi olmaq istəyirəm». Açığı, mən əvvəllər yurd yerinin belə əziz, əvəzsiz olduğunu bu qədər dərk etmirdim.

Ata əmimin həyatı humanistliyin, insanpərvərliyin zirvəsində dayana biləcək faktlarla zəngindir. O, kasıb adam-lara əl tutmağı, onların dolanacağınyı yüngülləşdirməyi özünə borc bilirdi. Çətinliyə düşən insanlar onun adını ümidiłə çəkirdilər. Onun xeyirxahlıq zəminində niyyəti, fikri, əməli bir-birini tamamlayırdı. Ulu Zərdüstün söylədiyi «yaxşı niyyət, yaxşı söz, yaxşı əməl» kəlamları sanki Atanın taleyinə yazılmışdı. Bu sözləri gündəlik həyatının qayəsinə çevirən insanlar xeyirxahlıq təcəssümü kimi yaddaşlardan silinmir, hörmətlə xatırlanır. Nəcib əməlləri ilə böyük nüfuz qazanan Ata əmi məhz bu mənada şəxsiyyət kimi yaşadı, Lerikin salnaməsinə adı düşdü.

Yaxşılıq itmir deyiblər. İndi Ata əminin adı qəlbərdə yaşıyır, Lerik camaatı onun xatırəsini əziz tutur, insanlar onu həmişə minnətdarlıq hissi ilə yad edirlər. Ata əmi alıcıənab və aqsaqqal bir insan kimi qəlbimizdə yaşıyır.

Şair demişkən:

*Böyüklükdə, mərhəmətdə seçilmiş,
Alicənablıq boynuna biçilmiş.*

BÖYÜK ÜRƏK SAHİBİ

Rəzzaq SUCAYEV

*Lerik Rayon İH başçısının
Züvüç kənd inzibati ərazi
dairəsi üzrə nümayəndəsi*

Həmzə müəllim mənə zəng edib soruşanda ki, «siz mərhum Atamalı Şixəliyevlə bir yerdə işləyibsiniz? Onu yaxından tanıyırsınız?»

- Bəli, – dedim.
- Əgər mümkünə, onun barəsində qısaca xatirələrinizi yazıb göndərin.
- Məmnuniyyətlə, – deyə cavab verdim.

Bu telefon söhbətindən sonra xəyalən 34 il bundan əvvəlki illərə qiyabi səyahət edib, rəhmətlik Atamalı Şixəliyevlə bağlı xatirələrimi yaddaşimdə çözələməyə başladım.

1979-cu ilin aprelində orta məktəb direktorluğundan irəli çəkilərək Osyodərə kənd sovetinin sədri seçilmişdim. Şübhəsiz ki, o vaxt kənd sovetlərinə rəhbərliyi birbaşa rayon icraiyyə komitələri həyata keçirirdi və Atamalı Şixəliyev də Lerik Rayon İcraiyyə Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsində çalışırdı. Atamalı müəllimin qəbulunda olarkən ilk tanışlığımız zamanı atam Abdullayev Rzaxan Sücaəddin oğlunu yaxşı tanıdığını vurğuladı, onun 1932-ci ildən Kom-

Onun işıqlı taleyi

---

unist Partiyasının üzvü olduğunu, müxtəlif vəzifələrdə çalışdığını, yığıncaqlarda həmişə yaddaşalan qızığın çıkışlar etdiyini qeyd edərək, yanında oturanlara məlumat verdi. Sonra mənə yeni vəzifədə uğurlar arzuladı.

Atamalı Şixəliyev işdə daima obyektivliyi, ədalətli olmayı, işgüzarlığı və tələbkarlığını ilə seçilirdi. İstər rayon icraiyə komitəsinin, istərsə də raykomun iclaslarında prinsipial mövqeyini çəkinmədən bildirər, səmərəli təkliflər irəli sürərdi.

Onun böyük ürəyi vardı. Təsadüfən nöqsan və səhvlərə yol verənlərə mərhəmət göstərib tez bağışlanmalarını istərdi. O həm də İkinci Cahan müharibəsinin iştirakçısı kimi hörmətə malik veteranlardan biri idi. Çoxları əzizləyərək ona «Ata» və ya «Ataman» deyə müraciət edərdi.

Atamalı müəllim daima səliqəli, şux geyimi, sağlam və cavanlara xas tərpənişi ilə diqqət çəkərdi. Onun gülər üzündən, xoş simasından təbəssüm əskilməzdi. Zarafatı çox sevərdi. Ən adı əhvalata belə humor hissi qatar, duzlu-məzəli söhbətləri ilə dinləyicilərin ovqatını müsbətə doğru dəyişərdi. Adamlara həmişə təmənnasız kömək etməyi bacarırdı.

Bir dəfə bizə yarızarafat-yarıcıiddi ötən əsrin 50-ci illərində olmuş maraqlı bir əhvalat danişdi:

«Mərkəzi Komitədən zəng edib Yelstratovun Lerikə gələcəyini bildirmişdilər. O, Mərkəzi Komitənin katiblərindən biri idi. Mən də raykomun ikinci katibi vəzifəsində işləyirdim və cavan vaxtlarımdı. Raykomun birinci katibi yerində olmadığına görə onu əvəz edirdim.

Bir gün kabinetdə oturub işləyirdim. Birdən başında

Onun işıqlı taleyi

---

qara şlyapa, əlində çantası olan bir nəfər icazə almadan içəri daxil oldu, salam verib qarşidakı stulda oturdu. Geyim-kecimindən və zahiri formasından güman edilirdi ki, belə bir qiyafədə elə Yelstratovun köməkçisidir ki, burada əyləşib. Anı olaraq şok bir vəziyyət yaranmışdı. Çünkü əgər belə idisə, heç olmasa, onu həyətdə qarşılamalıydım.

Susub danışmırdıq. Handan-hana dilləndi və məlum oldu ki, rus dili müəllimidir, rayona təyinatla işləməyə gəlib. Gərginlik üzərimizdən götürüldü.

Mən müəllimə dərhal köməklik göstərdim, onu etibarlı adama tapşırdım və ucqar bir kəndə atla yola saldım. Yaxşı şəraiti olan bir ev kirayələnməsini təşkil etdirdim. Həmin müəllim rayonda işlədiyi müddətdə və hətta Lerikdən gedəndən sonra da məni unutmur, əlaqə saxlayır, məktublaşırdıq».

İş prosesində illərcə ünsiyyətdə olduğum gözəl insan Atamalı Şıxəliyevdə hər zaman xeyirxahlıq, kiməsə təmən-nasız yaxşılıq etmək istəyini duyar, paxıllıq və həsəddən uzaq olan münasibət görərdim. O, unudulmaz bir insan idi. Atamalı müəllimin xatirəsi mənim üçün həmişə əzizdir.

KİŞİ DOSTLUĞU

*Elşad YAQUBOV,
Kələxan kənd sakini*

Yaxın adam haqqında danışmaq bir yandan asan, digər yandan isə çox çətindir. Atamalı mənimlə əminəvəsiydi. Uşaqlığımız bir yerdə keçmişdi. O, məndən bir neçə il böyük idi. Onunla uşaqlıqdan dostlaşmışdım. Vəfat etməmişdən bir ay qabaq yanına getmişdim. Uşaqlığımızı, gəncliyimizi xatırladı. Xeyli söhbət etdik. Kənddəki-lərin hamısını bir-bir soruşdu. Elə bil ki, doğma el-obası ilə vidalaşırdı. Məni də kövrəltdi.

Çətinliyə düşəndə, bir işimiz düzəlməyəndə onun yanına gedərdik. Heç kimi naümid qaytarmazdı. Əlindən ancaq yaxşılıq gəlirdi. Hamiya təmənnasız kömək əlini uzadırdı. Kəndimiz onunla fəxr edirdi. Rəhmətlik yaxşı ad qoyub getdi.

Atamalı Şixəliyev Zuvandın köklü tayfalarından biri olan Muradxanlı tayfasının Şixəli nəslindəndi. Bu tayfadan tanınmış ziyalılar çıxb. Həmzə, Feyruz, Miri (Allah onlara rəhmət eləsin!) adlı-sanlı adamlar idilər. Onların arasında elm adamları da olub. Qardaşı Miri müəllim alim idi. Oğlu Yusif də, Həmzə əminin oğlu Alim də elm ardınca gediblər, respublikada tanınıblar. Şixəlilər sözündə bütöv, vicdanlı,

mərd adamlardır. Atamalı (biz ona «Ata» deyirdik) Şixəli-lərin gözü idi. Tez-tez kəndə gələrdi, ağsaqqallarla görüşüb hal-əhval tutardı. Uşaqdan böyüyə hörmət göstərərdi. Hamı da onun xətrini istəyər, hörmətini saxlayar, ehtiramla qarşılıyardı.

Yaxşı yadımdadır, Atamalı bir dəfə kəndə gəlmışdı. Dedi ki, Muxtar əmini (mənim atamı) görmək istəyirəm, gedək sizə. Onda ispolkomun müaviniydi. Dedim: «Yoldaşlarını da götür gedək, günortanı bizdə yeyərsiz». Dedi ki, a kişi, mən özüm ona qonaqlıq verməyə gəlmışəm. Onunla köhnə haqq-hesabım var.

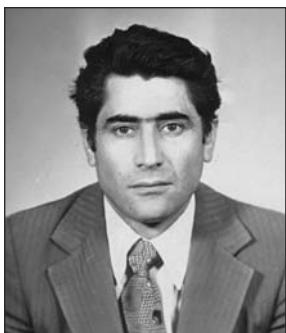
Çoxdanın dostu idilər. Atam Şingədulanda kolxoz sədri işləyəndə bir-birilərinə çox köməklilikləri dəymışdı. Heç biri yaxşılığı, əvvəlki günləri unutmurdu. O, hər dəfə kəndə gələndə atamlı görüşərdi.

Eşitmişdi ki, atam bir az naxoşdu, dəymək istəyirdi. Getdik atamgilə. Bir az zarafatlaşdırılar, köhnə günləri xatırladılar. Atama gözəl bir çəlik (əsa) bağışladı. Atam əsaya çox böyük dəyər verər, həmişə özü ilə gəzdirərdi. Əsanı biz indi də bir xatırə kimi saxlayırıq.

Durub gedəndə məni kənara çəkib dərmanların nüs-xəsini istədi. Mən bir az tərəddüd etdim, incidi. Dedi ki, Muxtar kişi həm əmim, həm də dostumdur. Bu, mənim borcumdur. Dərmanların siyahısını ona verdim. Hamısını alıb göndərmişdi. Allah hər ikisinə rəhmət eləsin!

Atamalı Şixəliyev heç vaxt onu tanıyanların yadından çıxmaz. Allaha şükür, övladları onun yolunu gedir, hörmət sahibidirlər. Onlara da can sağlığı arzulayıram. Atanın ruhu belə övladlarına görə, yəqin ki, həmişə şad olar.

O, HƏMİŞƏ ARAMIZDADIR

**Bulud ƏLİYEV,
əmək veterani**

Atamalı müəllimi uşaqlıq illərimdən tanıydım. O, Köhnə Lerik məhəlləsində bizim qonşumuz idı. Ömür-gün dostu Gülvadə xala anamın rəfiqəsiydi. Biz rastlaşanda əl verib görüşər, təhsil uğurlarımla maraqlanardı. Mütaliəm onun xoşuna gələrdi, məsləhətlər verərdi.

Mən hələ orta məktəbi bitirməmiş atam dünyasını dəyişmişdi. Evin qayğıları mənim üstümə düşmüdü. Atamalı müəllim raykomda işləyirdi, vəziyyətimizlə tanış idı. Bir gün mən raykomda iş yerinin açıldığıni bildirdi. Onun köməyi ilə texniki katib vəzifəsinə götürdülər.

Biz uzun illər bir yerdə işləməli olduq. O, səmimi və ürəyiaçıq ziyalı idı. İşdə məsuliyyətli və prinsipial olmağa biz də alışmışdıq. Partiya işinə dair arayışları mənə makinada yazdırırdı. Çalışırdım ki, materiallarda səhv getməsin.

1964-cü ilin ortalarında iş yerində məşğul idim. Telefon zəng çaldı. Dəstəyi qaldırdım. Danışan ikinci katib Atamalı müəllim idı. Yanına çağırıldı, yer göstərdi. Adəti üzrə üzü gülürdü. Məni intizada saxlamadı.

– Çoxdandır texniki katibsən, işçilər arasında hörmətin var. Birinci katiblə söhbət etmişəm. Səni təlimatçı vəzifəsinə məsləhət görmüşük. Biz azdan Səmid Qulamov qəbuluna çağıracaq.

Belə də oldu. Birinci katiblə söhbətimiz 10-15 dəqiqə çəkdi. Etimada görə minnətdarlığımı bildirdim. Raykomun bürosunda təbliğat və təşviqat şöbəsinin təlimatçısı vəzifəsinə təsdiq olundum.

Təlimatçı işlədiyim dövrdə Atamalı Şixəliyevlə kəndlərə gedirdik, məktəblərə, xəstəxanalara, klub və kitabxanalara baş çəkirdik. O, bu müəssisələrdə çalışan insanlarla ünsiyyətdə olurdu, iş-gücləri barədə məlumatlar alırıldı. Adamlar da Atamalı müəllimi mehriban qarşılıyır, dərd-sərlərini deməkdən çəkinmirdilər. İmkan daxilində onlara köməkliyini əsirgəmirdi.

Atamalı müəllim müsahibini həmişə səbirlə dinləyir, sözünü kəsmir, məqsədlərini söyləməkdən ötrü şərait yaradırdı. Kabinetindən çıxanlar bizə deyirdilər: «Kişi insan sərrafıdır, ürəklərə tez yol tapır, yanına ümidsiz gələnlər ümidlə gedirlər».

Aradan illər keçdi. Mən rayon komsomol komitəsinin ikinci katibi, az sonra birinci katibi seçildim. Bu vəzifələrdə məsləhətçim yenə Atamalı müəllim oldu. O, uzun illər gənclər təşkilatına rəhbərlik edib zəngin təcrübə qazanmışdı. Bu təcrübədən istifadə edənlər uğur qazanırdılar.

Tamahsız, halallıqla yaşayarlardan söhbət düşəndə Atamalı müəllim gözlərim önünə gəlir. O, rayon icraiyyə komitəsi sədrinin müavini vəzifəsində işlədiyi illərdə neçə-neçə adama minik maşını almaqda kömək etmişdi. Ancaq bir nəfərdən belə təmənna ummamışdı, bir nəfəri belə get-gələ salmamışdı, təmiz əqidəsini var-dövlətə dəyişməmişdi.

Bir ildir o gözəl insan aramızda yoxdur. Onu tanıyanların qəlbində yaşıyır.

DAĞLAR BOYDA SAFLIQ

*Abidin ƏLİYEV,
Əməkdar mədəniyyət işçisi*

İnsan dünyaya gelir, dünyadan gedir. Ömrü xatirələrə çevrilir. Yaxşılın istisi və nuru qalır. Ata Şixəliyevin ömrü kimi.

O, başdan-başa nurlu, çöhrəsin-dən təbəssüm əskik olmayan insan idi. Bu ışığı, bu nuru ona Ulu Tanrı bağışlamışdı. Bir çox keyfiyyətləri həyatda özü qazanmışdı. Xalqına sadıq vətəndaş, ailəsinə sadıq ata, el-obasına sadıq oğul.

Dağlara söykənən bir kənddə dünyaya gəlmışdı, dağ vüqarlı idi. Onda sanki dağlar boyda saflıq və təmizlik vardı. Dosta dost idi, kimsəsizlərə dayaq.

Mən Atanı rayon mədəniyyət şöbəsinin müdürü vəzifəsində işlədiyi illərdən tanıyırdım. Onda kişiyə məxsus bütün cəhətlər cəmləşmişdi. Allah ona uca boy, nurlu sifət, natiqlik məharəti vermişdi. Mədəni-maarif müəssisələrinin idarə olunmasını gözəl biliirdi. Onun köməyi ilə kəndimizdəki mədəniyyət evi və kitabxana lazım olan avadanlıqla təchiz edildi, bədii özfəaliyyət kollektivi üçün milli geyimlər alındı. «Lakto» folklor rəqs qrupu keçirilən zona baxış müsabiqələrində yer tutdu, tədricən şöhrəti respublikaya yayıldı.

Ata Şixəliyev rayon icraiyyə komitəsi sədrinin müavini seçiləndən sonra da bizi yaddan çıxarmadı. Yolu Monidigaha, qonşu kəndlərə düşəndə maşını mədəniyyət evinin qarşısında saxlatdırar, işçilərlə görüşər, işlərimizin gedişi ilə tanış olardı. Kəndimizdə mədəniyyət evinin tikintisinə təşəbbüs göstəriləndə Ata tərəfindən bəyənildi və müdafiə edildi.

Rayonda mədəniyyətin inkişafında, müəssisələrin açılmasında Ata Şixəliyevin fəaliyyəti xüsusi qeyd edilməlidir. Tarix-diyarşunaslıq muzeyi üçün eksponatlar toplamaq üçün kəndbəkənd gəzdi, nadir əşyaların alınib gətirilməsinə nail oldu. Bu xeyirxah işə bütün mədəniyyət işçilərini, ziyalıları və ağsaqqalları cəlb etdi. Bu gün tarix-diyarşunaslıq muzeyindəki eksponatların 80 faizi Atanın iştirakı və köməyi ilə toplanmışdır.

Ata Şixəliyev Lerikdəki tarix və mədəniyyət abidələrinin yorulmaz təbliğatçısıydı. Yadımdadır, 1998-ci ildə mədəniyyət şöbəsinin müdürü məni yanına çağırıldı. Ata da kabinetdəydi. Söhbət kəndimizdəki abidələrdən düşdü. Monidigahdakı abidələr barədə ətraflı məlumat toplamaq barədə tapşırıq aldım. Ata bu abidələrin adlarını çəkdi, tarixləri barədə məlumat verdi. Mənə həmin abidələrin bugünkü vəziyyətini öyrənmək qaldı və tapşırığı icra edib şöbəyə yazılı məlumat göndərdim.

Mədəniyyətimizin cəfakeslərindən söz düşəndə birinci Atanı yada salıram. Səmimiyyəti, sadəliyi hər birimizə örnek oldu, məsuliyyəti ondan öyrəndik.

VARDIR EL İÇİNDƏ HÖRMƏTİN SƏNİN

Mais TƏMKİN

*Şeir Atamalı Şixəliyevin
80 illik yubileyində
oxunmuşdur.*

Görəndə bir məzлum düşübdür dara,
Tez gəzib aradın dərdinə çarə,
Gəzmədi cibində haram pul-para,
Halaldan yoğrulub zəhmətin sənin.

Vüqarlı dağ kimi həyansan elə,
Əzəldən görmüşük biz səni belə,
«Ata»tək düşmüsən ağıza, dilə,
Vardır el içində hörmətin sənin.

Gördükcə səndəki hər xoş əməli,
Sərdi başın üstə Tanrıının əli,
Düşündün xalqını, düşündün eli,
Danılmaz millətə xidmətin sənin.

Yağlılar yurduma gözün dikəndə,
Analar gözündən qan-yaş tökəndə,
Vətən oğul deyib haray çekəndə,
Coşdu damarında qeyrətin sənin.

Nurunla Yəquba olmusan həmtay,
Yusifi göndərib Tanrı sənə pay.
Rasim bir günəşdir, Mərdan parlaq ay,
Səmadan verilib qiymətin sənin.

Qılınçdan kəsərli Şəmşirin sözü,
Övlada tərbiyə şərəfdir özü,
Seçmişən həmişə əyridən düzü,
Haqla tükməzdirdir ülfətin sənin.

Xoşbəxtəm adını şeirimə saldım,
Ağsaqqal eşqindən mən ilham aldım.
Bağışla, dağ dedim sənə, yanıldım,
Dağdan da ağırdır qüdrətin sənin.

Onun işıqlı taleyi

TƏLTİFLƏR

BİZ HAVADAR İTİRDİK...

*Nurəngiz TOFIQQIZI,
Azərbaycan Müəllimlər İnstitu-
tunun psixologiya kafedrasının
müdiri, psixologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent*

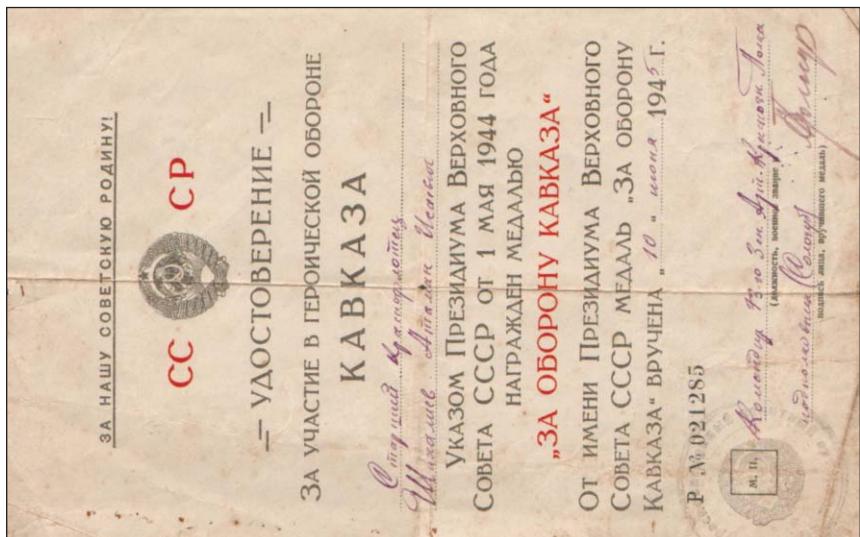
Başqalarını bilmirəm, amma qələm adamları, yəqin, mənimlə razılaşarlar ki, bəzən ən yaxından tanıdığın, insanlığına, xeyirxahlığına bələd olduğun, səmimiyyətinə vurulduğun ən doğma adam haqqında yazmaq o qədər də asan deyil. Dünyasını dəyişmiş əzizin barədə söz üçün gərək dö-zümlü olasan, özünü ələ ala biləsən. Atamalı dayı haqqında yazmaq istəyəndə bu hissələri yaşamalı oldum.

Atamalı dayı anamın doğma əmisi oğlu idi. Anam onu qardaşı Tofiqdən az istəmirdi. «Ata canı» andı bizim evdə anamızdan eşidilərdi və biz də alışmışdıq. Bir oğul və iki qızı olan anama Atamalı dayı həmişə diqqət yetirərdi. Anamın Bakı Məktəbəqədər Pedaqoji Texnikumunda təhsil aldığı, Lerik şəhərində yeganə bağçaya rəhbərlik etdiyi illərdə bu xeyirxah insanın ailəmizə köməyi az dəyməmişdi. Sonra bu diqqət mənə yönəldi. Pedaqoji institutda təhsilimi başa çatdırıb qayıtdım, təhsil şöbəsində metodist işlədim. Ürəyimdə bir arzu məni rahat buraxmırıldı: elmi işlə məşğul omaq istəyirdim.

Onun işiqlı taleyi

I dərəcəli Vətən mühabibəsi ordeni

«Qafqazın müdafiəsinə görə» medali

«Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 20 illiyi» medali

Lenin yubiley medalı

«Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 40 illiyi» medali

«SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 50 illiyi» medali

«SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 60 illiyi» medali

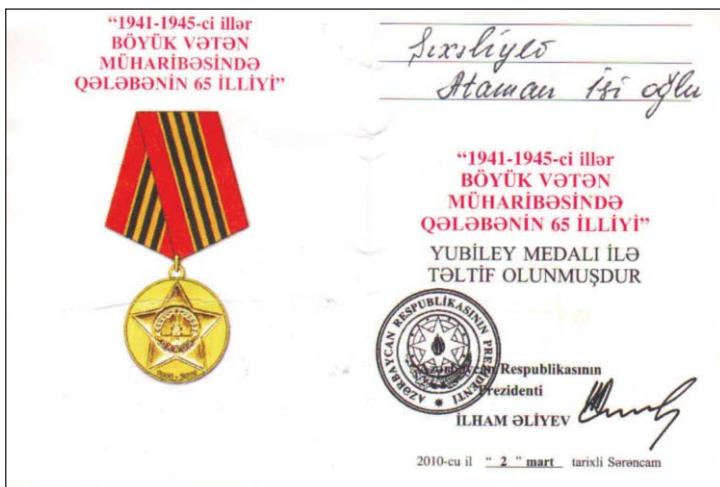

«SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 70 illiyi» medali

Onun işıqlı taleyi

«Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 50 illiyi» medali

«Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 65 illiyi» medali

Onun işıqlı taleyi

«Өткөрмөн» медалы

Ümmümittifaq Mührəbə və Өткөрмөн Veteranları Şurasının
Fəxri döş nişanı

Ömrün əbədiləşən anları

Onun işıqlı taleyi

Atamalı Şıxəliyev ailə üzvləri ilə

Həmzə Şıxəliyev, oğlu Alim və Roza xanım

Onun işıqlı taleyi

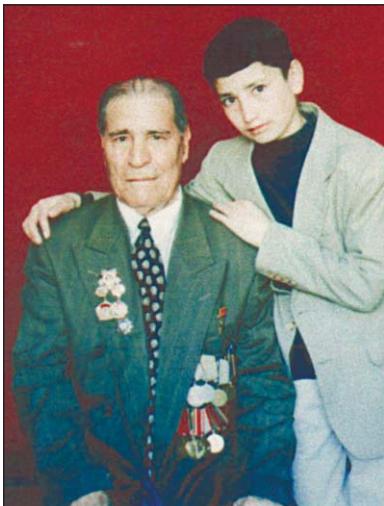

Atamalı və Emin dadas

Yemən İsi qızı

*Atamalı Şixəliyev
nəvəsi Orxanla*

*Abi Həsənov və
Atamalı Şixəliyev*

Onun işıqlı taleyi

Gültəkin, Atamalı Şəxəliyev və İradə

Kazım və Miri Şixəliyev qardaşları

Onun işıqlı taleyi

Atamalı Şixəliyev oğlanları ilə

Atamalı Şixəliyev gəlini və oğlu Mərdanla

Onun işıqlı taleyi

Soldan: Ağa Quliyev, Həmzə Şixəliyev, Atamalı Şixəliyev, Surət Əliyev və Paşa Qasimov

Soldan: Məhəbbət İbadov, Səmid Qulamov, Şirvan Muradov, Atamalı Şixiliyev və Şirzaid Mirzəyev

Atamalı Şixəliyev ailə üzvləri ilə

*Məhəbbət İbadov, Atamalı Şixəliyev və Sultan Rufullayev
(Muğan qışlağında)*

Onun işıqlı taleyi

---

*Atamalı müəllimin nəvələri
Orxan, Kamil, Rüstəm və Aynur*

Mərdan müəllim ailə üzvləri ilə

Onun işıqlı taleyi

Atamalı Şixəliyev nəvələri ilə

Səmşir Atamalı oğlu ailəsi ilə

Onun işıqlı taleyi

Rasim Şixəliyev ailə üzvləri ilə

Ləzifə və Vəzir övladları ilə

*Lerik RİH başçısı Rövşən Bağırov Atamalı Şixəliyevi
Qələbənin 65 illiyi münasibətilə təbrik edir.*

Atamalı Şixəliyev veteran dostları arasında

Onun işıqlı taleyi

Xoşbəxt Yusifzadə və Yusif Şixəliyev

Həmzə Vəliməmmədov, Hidayət Bəşirov və Atamalı Şixəliyev

Onun işıqlı taleyi

Atamalı Şixəliyev, Xanış Şahiyev və Əkbər Novruzov

Atamalı müəllim qardaşı oğlanları İlham və Ruslanla

MÜNDƏRİCAT

YOL ZUVANDA GEDİR	3
BU QALA QƏDİM QALA.....	10
MURADXAN MƏHƏLLƏSİ	13
BARIT QOXULU İLLƏR	18
ARXA CƏBHƏDƏN MƏKTUB	25
MÜHARİBƏ UŞAQLARI TEZ BÖYÜDÜLƏR.....	29
QƏLƏBƏ MÜJDƏLİ XƏBƏR	31
ONLAR QAYITMADILAR.....	34
YENİDƏN KƏND MƏKTƏBİNDƏ	37
GƏNCLƏR TƏŞKİLATINDA KEÇƏN İLLƏR	40
PARTİYA MƏKTƏBİNİN MÜDAVİMİ	46
PARTİYA KOMİTƏSİNİN KATİBİ	53
DÖVLƏTİN QULLUĞUNDA, XALQIN QULLUĞUNDA	58
ZƏHMƏTLƏ AMALA ÇATARLAR.....	67
DÜNYADAN BİR ANA KÖCDÜ	70
QARDAŞ ÖLÜMÜ BEL BÜKƏR.....	72
ÖMRÜN MÜDRİKLİK ÇAĞI	74
DAĞLARA QAR DÜŞDÜ.....	85

XATİRƏLƏR

UNUDA BİLMİRƏM (<i>Firudin ƏSƏDOV</i>)	89
MƏNƏVİ SƏRVƏTİMİZİN QORUYUCUSU (<i>Samit MƏSİMOV</i>)	91
ÜZÜAĞ, ALNIAÇIQ KÖÇDÜ (<i>Ataxan ŞİRİYEV</i>)	94
İBRƏTAMIZ HƏYAT SALNAMƏSİ (<i>Məhəbbət İBADOV</i>)	97
NURLU XATİRƏ (<i>Ataxan AĞAYEV</i>)	102
QIZIL ƏYARLI ADAM (<i>Hidayət BƏŞİROV</i>)	104
BİZ HAVADAR İTİRDİK... (<i>Nurəngiz TOFIQQIZI</i>)	106
DÜNYAYA MƏRD GƏLİB, MƏRD GEDƏN	
İNSAN (<i>Daşdəmir PAŞAYEV</i>)	109
NƏSLİMİZİN AĞSAQQAL OĞLU (<i>Xanoğlan ŞIXƏLİYEV</i>)	111
XEYİR ƏMƏLLİ ÖMÜR (<i>Kaməddin MƏSTİYEV</i>)	113
ƏMƏLİSALEH İNSAN (<i>Rövşən ŞIXƏLİYEV</i>)	115
BÖYÜK ÜRƏK SAHİBİ (<i>Rəzzaq SUCAYEV</i>)	117
KİŞİ DOSTLUĞU (<i>Elşad YAQUBOV</i>)	120
O, HƏMİŞƏ ARAMIZDADIR (<i>Bulud ƏLİYEV</i>)	122
DAĞLAR BOYDA SAFLIQ (<i>Abidin ƏLİYEV</i>)	124
VARDIR EL İÇİNDƏ HÖRMƏTİN SƏNİN (<i>Mais TƏMKİN</i>)	126
 TƏLTİFLƏR	127
Ömrün əbədiləşən anları	135

Həmzə Vəliməmmədov

ONUN İŞIQLI TALEYİ

Operator
Ülvi Musayev

Çapa məsul
Tərlan Bəhmənli,
Kifayət Bağırova

*Çapa imzalanmış 2.04.2013,
formatı 60x84 1/16, fiziki ç.v 9,5
təbaşirli kağız, Times qarnituru,
sifariş K11. Sayı 100*

*Kitab
«APOSTROFF»
(Tel: 050-313-07-06 / 012-432-51-04
E-mail: akif0706@mail.ru)
nəşriyyatında nəşrə hazırlanmış
və
offset üsulu ilə çap olunmuşdur.*